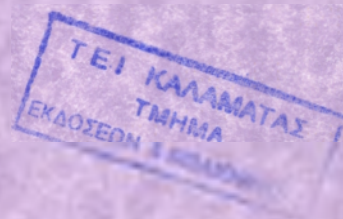

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΜΟΝΑΔΑ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

ΘΕΜΑ:
**ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

**ΤΣΙΜΠΟΥΡΙΚΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ
ΜΠΑΛΙΩΤΗ ΑΓΑΠΗ**

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ:

2003104,97152

ΤΜΗΜΑ :

ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ :

Α. ΒΥΘΟΥΛΚΑΣ

Καλαμάτα 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
1.1 Μυθολογία.....	8
1.2 Μια ματιά στην ιστορία.....	9
1.2.1 Ρωμαϊκοί χρόνοι.....	10
1.2.2 Βυζαντινοί χρόνοι.....	11
1.2.3 Φραγκική κατάκτηση.....	12
1.2.4 Τουρκοκρατία – Ενετοκρατία.....	13
1.2.5 Η Επανάσταση του 1821.....	15
1.2.6 Νεότεροι χρόνοι.....	17
1.3 Πολεοδομία- Αρχιτεκτονική.....	19
1.3.1 Η πολεοδομική ανάπτυξη.....	20
1.3.2 Αρχιτεκτονική.....	21
1.3.3. Συγκοινωνίες.....	22
1.4 Δυτικά της πόλης.....	23
1.4.1 Λείκα.....	24
1.4.2 Αντικάλαμος.....	24
1.4.3 Σπερχογεία.....	25

1.5 Στο μυχό του Μεσσηνιακού κόλπου.....	25
1.5.1 Βέργα.....	25
1.5.2 Η μάχη της βέργας.....	26
1.5.3 Μαντίνεια.....	26
1.6 Περιήγηση στην πόλη της Καλαμάτας.....	27
1.6.1 Από το κάστρο προς την πλατεία 23ης Μαρτίου.....	27
1.6.2 Το κάστρο.....	28
1.6.3 Οι ναοί γύρω από το κάστρο.....	29
1.6.4 Η πλατεία Υπαπαντής.....	30
1.6.5 Η ιερή εικόνα της Υπαπαντής.....	31
1.6.6 Οδός Αριστομένων: από την πλατεία 23ης Μαρτίου προς την κεντρική πλατεία και την παραλία.....	32
1.6.7 Το λιμάνι και η παραλία της Καλαμάτας.....	35
1.6.8 Στις παρυφές της πόλης.....	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Πολιτιστικά μνημεία.....	39
2.1.1. Αρχαιολογικό μουσείο Μεσσηνίας - παλαιά δημοτική αγορά Καλαμάτας.....	39
2.1.2 Ιστορικό και Λαογραφικό μουσείο Καλαμάτας.....	40
2.1.3 Στρατιωτικό μουσείο Καλαμάτας.....	41
2.1.4 Δημοτική πινακοθήκη Καλαμάτας «Α. ΤΑΣΣΟΣ».....	42
2.1.5 Πινακοθήκη σύγχρονης ελληνικής τέχνης.....	42
2.1.6 Λαϊκή βιβλιοθήκη Καλαμάτας	44
2.1.7 Δημόσια κεντρική βιβλιοθήκη Καλαμάτας.....	45
2.1.8. "ΦΑΡΙΣ"	
κοινοφελείς επιχείρηση δήμου Καλαμάτας.....	45
2.1.9 Δημοτικό περιφερειακό θέατρο Καλαμάτας.....	47
2.1.10 Δημοτική Σχολή Χορού.....	49
2.2 Εκπαιδευτικά	
Ιδρύματα Καλαμάτας.....	50
2.2.1 Πανεπιστήμιο.....	50
2.2.2 Τει Καλαμάτας.....	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Τουρισμός.....	52
3.2 Ορισμός του Τουρισμού.....	52
3.2.1 Εσωτερικός τουρισμός.....	54
3.2.2 Διακρίσεις του τουρισμού.....	55
3.2.3 Ο Μαζικός Τουρισμός.....	55
3.2.4 Εναλλακτικός τουρισμός.....	56
3.2.5 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού.....	56
3.3 Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές.....	63
3.3.1 Εναλλακτικοί τουρίστες.....	64
3.3.2 Παράδοση, πολιτισμική ταυτότητα και τουρισμός.....	67
3.3.3 Επιδράσεις του σύγχρονου τουρισμού.....	69

3.3.4 Πλαίσιο Θέσεων του Επιμελητηρίου Μεσσηνίας για τον Χωροταξικό και Πολεοδομικό Σχεδιασμό με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη.....	72
3.3.5 Μεσσηνία είμαστε εμείς.....	76
3.3.6 Costa Navarino - δείχνει το δρόμο για τον τουρισμό στη Μεσσηνία.....	77
3.4 Ξενοδοχεία Καλαμάτας	80
3.4.1 Classical e-Filoxenia Hotel.....	80
3.4.2. Elite City Resort.....	80
3.4.3 Haikos (ΧΑΪΚΟΣ).....	81
3.4.4. Pharae Palace.....	82
3.4.5. Messinian Bay.....	82
3.4.6. REX.....	83
3.4.7. Hotel Flisvos.....	84
3.4.8 Galaxy (Γαλαξίας).....	84
3.5 Πίνακες και γραφήματα.....	85
3.5.1 Γράφημα για τον αριθμό των δωματίων των ξενοδοχείων...	85
3.5.2 Συγκεντρωτικός πίνακας παροχής υπηρεσιών των ξενοδοχείων	86
3.5.3 Πίνακας με στατιστικά στοιχεία τουρισμού.....	86
3.5.4 Γράφημα για το έτος 2003.....	87
3.5.5 Γράφημα για το έτος 2004.....	87
3.5.6 Γράφημα για το έτος 2005.....	88
3.5.7 Γράφημα για το έτος 2006.....	88
Επίλογος.....	89
Έρωτηματολόγιο.....	91
Βιβλιογραφία.....	97

Περίληψη

Η πτυχιακή μου εργασία ασχολείται με την μελέτη και διαχείριση πολιτιστικών μνημείων και τουριστικών περιοχών του δήμου Καλαμάτας.

Η Καλαμάτα, πρωτεύουσα του Νομού Μεσσηνίας, βρίσκεται στο μυχό του Μεσσηνιακού κόλπου και είναι κτισμένη στους πρόποδες του Ταυγέτου στη θέση των αρχαίων Φαρών. Αποτελεί το διοικητικό, οικονομικό και εμπορικό κέντρο της Νοτιοδυτικής Πελοποννήσου σε απόσταση 215 Km από την Πάτρα και 240 Km από την Αθήνα.

Η ιστορία της Καλαμάτας χάνεται στα βάθη των αιώνων. Ξεκινάει από τον Όμηρο, όπου αναφέρει τις Φαρρές, αρχαία πόλη χτισμένη περίπου εκεί που βρίσκεται σήμερα το φράγκικο κάστρο της πόλης. Το όνομά της το πήρε από ένα παλιό βυζαντινό μοναστήρι, το οποίο ήταν αφιερωμένο στην Παναγία την Καλομάτα, απ' όπου με αφομοίωση του όμικρον σε άλφα, προήλθε η ονομασία Καλαμάτα. Η Καλαμάτα έχει περιορισμένη σημασία κατά την αρχαία περίοδο καθώς βρίσκεται κάτω από λακωνική κυριαρχία από τα μέσα του 8ου αιώνα π.Χ. μέχρι τα μέσα του 4ου αιώνα π.Χ. Αποκτά αίγλη μετά την τέταρτη σταυροφορία (1204 μ.Χ.), οπότε περνάει στα χέρια των φράγκων. Ο Γοδεφρείδος Βιλλεαρδουίνος χτίζει το κάστρο και ξεκινάει η οικονομική ακμή της πόλης.

Το 1459 την καταλαμβάνουν οι Τούρκοι και εναλλάσσονται στην ηγεμονία της πόλης με τους Ενετούς μέχρι το 1715 οπότε την καταλαμβάνουν οριστικά, μέχρι το 1821 που απελευθερώθηκε. Το σημαντικότερο γεγονός της μακρόχρονης ιστορίας της πόλης είναι η απελευθέρωσή της από τους Τούρκους στις 23 Μαρτίου του 1821. Την ημέρα εκείνη ο Κολοκοτρώνης, ο Νικηταράς, ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ο Παπαφλέσσας και άλλοι μπόκαν μέσα στην πόλη ως απελευθερωτές. Συμμετείχαν στην πανηγυρική δοξολογία που τελέστηκε στον ιερό ναό των Αγίων Αποστόλων (μικρή βυζαντινή εκκλησία του 10ου αιώνα που σώζεται μέχρι σήμερα και αποτελεί σύμβολο της πόλης).

Στους Αγίους Αποστόλους ευλογείται η επαναστατική σημαία και από εδώ ξεκινάει η Επανάσταση του 1821. Από την Καλαμάτα η Μεσσηνιακή Γερουσία συντάσσει δύο σπουδαία κείμενα την 'Προειδοποίηση προς τας ευρωπαϊκάς αυλάς' και την 'προκήρυξη' με αποδέκτες τους Αμερικανούς. Στα τέλη του 19ου αιώνα χτίζεται το λιμάνι της Καλαμάτας, το οποίο λειτουργεί μέχρι και σήμερα, και η πόλη

παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη και ακμή. Μασσαλία του Μοριά τη χαρακτήριζαν. Η πόλη έρχεται σε επαφή με τη δύση και την κουλτούρα της, δημιουργείται μια αστική τάξη που διαμορφώνει μια σημαντική πολιτιστική βάση και κληρονομιά. Από το 1920 και μετά όμως αρχίζει μια μακρά περίοδος οικονομικής ύφεσης που συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Το Σεπτέμβριο του 1986 η Καλαμάτα χτυπήθηκε από δύο ισχυρούς σεισμούς που προκάλεσαν εκτεταμένες ζημιές και δυστυχώς και θύματα. Παρ' όλα αυτά η πόλη ανασυγκροτήθηκε γρήγορα από τη μεγάλη αυτή καταστροφή.

Ο Δήμος Καλαμάτας με πληθυσμό 57.620 κατοίκους(απογραφή 2001) έχει έκταση 253,2 Km² και περιλαμβάνει εκτός της πόλης 13 Τοπικά Διαμερίσματα που εκτείνονται από τα πεδινά δυτικά της πόλης έως τον κεντρικό όγκο του Ταυγέτου και τα ανατολικά παράλια.

Τα παλαιότερα ίχνη ανθρώπινης παρουσίας στην ευρύτερη περιοχή της Καλαμάτας χρονολογούνται στην Πρωτοελλαδική εποχή (2600-2300 π.Χ.) και έχουν εντοπιστεί στα Ακοβίτικα, περίπου 2-3 χλμ. νοτιοδυτικά της Καλαμάτας. Βρέθηκε υπό την κυριαρχία των Σπαρτιατών (8ος π.Χ. – 4ος π.Χ. αιώνας), των Φράγκων (1205 μ.Χ.), των Ενετών(1685-1715μΧ) και των Τούρκων. Στο Ιστορικό κέντρο στον Ιερό Ναό των Αγίων Αποστόλων ξεκίνησε την 23η Μαρτίου 1821, η Ελληνική Επανάσταση.

Η οικονομία της περιοχής στηρίζεται στην αγροτική παραγωγή, με πιο γνωστή την παραγωγή ελαιολάδου, της ελιάς και των οπωροκηπευτικών, τον τουρισμό και τις υπηρεσίες. Σημαντική βιομηχανική μονάδα της περιοχής είναι η καπνοβιομηχανία Καρέλια ενώ υπάρχουν αρκετές βιομηχανίες τυποποίησης και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.

Η Καλαμάτα χαρακτηρίζεται από έντονη πνευματική ζωή και πολιτιστική δράση που την έχουν κάνει γνωστή σε όλη την Ελλάδα, με πλήθος πολιτιστικών εκδηλώσεων να λαμβάνουν χώρα κάθε χρόνο (εκθέσεις, φεστιβάλ, θεατρικές και μουσικές παραστάσεις, εικαστικά κ.α.) και πιο σημαντική το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού.

Ο τουρισμός είναι εξορισμού ένα πεδίο της οικονομίας με αποκεντρωτική δυναμική . Είναι ο τομέας χάρη στον οποίο μπορεί να πετύχει ένα μεγάλο αναπτυξιακό άλμα που θα οδηγήσει στην ενισχύσει των εισοδημάτων κ της απασχόλησης.

Στον οικονομικό τομέα ο τουρισμός, όντας βιομηχανία στηριζόμενη κυρίως στο ανθρώπινο δυναμικό, συμβάλλει θετικά στην αναζωογόνηση των τοπικών οικονομιών αφού δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, μειώνει την ανεργία και την οικονομική μετανάστευση.

Η Καλαμάτα συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των 15 πόλεων της περιφέρειας με προοπτική ανάπτυξη του αστικού τουρισμού. Προτεραιότητα δίνεται στο συνεδριακό τουρισμό. Για το σκοπό αυτό απαιτούνται μέτρα βελτίωσης της ελκυστικότητας κάθε πόλης, ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση των εγκαταστάσεων και η δημιουργία νέων. Στα 15 αστικά κέντρα προτείνεται η προώθηση δράσεων ,που αφορούν στην ανάδειξη και αναβάθμιση των ιστορικών κέντρων, μνημείων , αρχαιολογικών χώρων και λοιπών αξιόλογων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Και ακόμη:

- Εμπλουτισμός παρεχομένων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων όπως μουσεία, εκθετήρια, σύγχρονες εγκαταστάσεις πληροφόρησης και άλλες θεματικές εκδηλώσεις.
- Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ποιότητας του ξενοδοχειακού δυναμικού.
- Ενημέρωση των επισκεπτών για την θέση και το περιεχόμενο των τουριστικών πόρων και η εξασφάλιση της εύκολης πρόσβασης σε αυτούς.
- Βελτίωση της κυκλοφορίας και της ασφάλειας των πεζών.

Επίσης η Καλαμάτα συμπεριλαμβάνεται ανάμεσα στα 11 κέντρα για την υποστήριξη 9 ενοτήτων θαλάσσιου τουρισμού τα οποία θα διαθέτουν σύγχρονες υποδομές, ανεφοδιασμού και επισκευών. Βασική προϋπόθεση αποτελεί η ύπαρξη σύγχρονης φιλοξενίας ,εστίασης και ψυχαγωγίας . Προτεινόμενα μέτρα είναι:

- Βελτίωση των υποδομών των σημείων ελλιμενισμού
- Η δυνατότητα εποχικής αύξησης της χωρητικότητας, η ανάπτυξη υποδομών
- Η ανάπτυξη συστημάτων ηλεκτρονικής ενημέρωσης για διαθεσιμότητα θέσης , κόστος κ.τ.λ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1Μυθολογία

Σύμφωνα με το μύθο, ιδρυτής της πόλης θεωρείται ο Φάρις, γιος του Ερμή και της Φυλοδάμειας. Κόρη του Φάρι ήταν η Τηλεγόνη, η οποία παντρεύτηκε τον Αλφειό και γέννησε τον Ορτίλοχο. Στην Ιλιάδα, ο Ορτίλοχος χαρακτηρίζεται από τον Όμηρο «πολλών ανδρών άναξ».

Στις Φαρές, στο ανάκτορο του Ορτίλοχου, συναντήθηκαν ο Ίφιτος, περίφημος τοξότης από τη μεσσηνιακή Οιχαλία, και ο νεαρός τότε Οδυσσέας, για να λύσουν με ανταλλαγή δώρων τις διαφορές τους. Η εχθρότητα είχε δημιουργηθεί όταν οι Μεσσήνιοι έκλεψαν από την Ιθάκη τριακόσια πρόβατα μαζί με τους βοσκούς τους (Οδύσσεια). Στη συνάντηση συμφιλίωσης που οργάνωσε ο Ορτίλοχος, ο Ίφιτος δώρισε στον Οδυσσέα το περίφημο τόξο του πατέρα του Εύρυτου, ενώ ο Οδυσσέας χάρισε στον Ίφιτο ένα ξίφος και ένα δόρυ. Με το τόξο που πήρε ο Οδυσσέας σκότωσε αργότερα τους μνηστήρες.

Γιος του Ορτίλοχου ήταν ο Διοκλής, που υπήρξε ηγεμόνας στις Φαρές και στην ανατολική Μεσσηνία, ενώ στη δυτική κυβερνούσε ο Νέστορας. Σύμφωνα με τον Όμηρο, οι Φαρές ήταν μία από τις επτά πόλεις που πρόσφερε στον Αχιλλέα ο Αγαμέμνονας για να κατευνάσει το θυμό του.

Ο Διοκλής είχε γιους τον Κρήθωνα και τον ομώνυμο με τον παππού του Ορτίλοχο, οι οποίοι συμμετείχαν σε εφηβική ηλικία στην Τρωική Εκστρατεία και βρήκαν το θάνατο στην Τροία. Στο μέγαρο του Διοκλή φιλοξενήθηκαν ο γιος του Οδυσσέα Τηλέμαχος και ο γιος του Νέστορα Πεισίστρατος, κατά τη μετάβασή τους από την Πύλο στη Σπάρτη και κατά την επιστροφή τους.

1.2 Μια ματιά στην ιστορία

Τα παλαιότερα ίχνη ανθρώπινης παρουσίας στην ευρύτερη περιοχή της Καλαμάτας χρονολογούνται στην Πρωτοελλαδική εποχή (2600-2300 π.Χ.) και έχουν εντοπιστεί στα Ακοβίτικα, περίπου 2-3 χλμ. νοτιοδυτικά της Καλαμάτας. Ίχνη αρχαιότατης κατοίκησης έχουν εντοπιστεί και στο γήλοφο Τούρλες.

Οι αρχαίες Φαρές ακολουθούν χρονολογικά και αποτέλεσαν αξιόλογο κέντρο κατά την Υστεροελλαδική (Μυκηναϊκή) εποχή (1580-1120 π.Χ.). Η Κάθοδος των Δωριέων (1100 π.Χ.) οδήγησε σε υποβάθμιση των Φαρών και ενίσχυσε τη θέση της δωρικής Θουρίας (Ελληνικά), βορειοδυτικά των Φαρών.

Η καίρια θέση των Φαρών ως ενδιάμεσου σταθμού μεταξύ Πύλου και Σπάρτης και η ευφορία των μεσσηνιακών πεδιάδων στάθηκαν αφορμή για τους τέσσερις Μεσσηνιακούς Πολέμους, που έλαβαν χώρα από τον 743 ως το 459 π.Χ. Νικητές σε αυτούς αναδείχθηκαν οι Σπαρτιάτες, με βαρύτατες όμως απώλειες. Η περιοχή κατοικήθηκε από περίοικους και ήταν εξαρτημένη από τη Σπάρτη, ιδιαίτερα την περίοδο που μεσολάβησε ανάμεσα στο Β΄ Μεσσηνιακό πόλεμο (640-620 π.Χ.) και στην απελευθέρωση της μεσσηνιακής γης και την ίδρυση της Μεσσήνης (369 π.Χ.) από το Θηβαίο στρατηγό Επαμεινώνδα. Παρ' όλα αυτά, συνέχισε να αποτελεί περιοχή διεκδικούμενη από τους Λάκωνες, με αποτέλεσμα να αλλάζει διαρκώς χέρια, ανάλογα με το ποια πλευρά επικρατούσε σε κάθε φάση. Το 393 π.Χ., κατά τη διάρκεια του Κορινθιακού Πολέμου, κατέπλευσαν στον - κατά τον Στράβωνα - «ύφορμον θερινόν» (ασφαλή μόνο το καλοκαίρι) λιμένα των Φαρών ο Αθηναίος ναύαρχος Κόνων και ο σύμμαχός του Πέρσης σατράπης Φαρνάβαζος. Ληλάτησαν την πόλη που, ως πόλη περιοίκων, ακολουθούσε στα πεδία των μαχών τους Σπαρτιάτες. Φοβούμενοι όμως την έλλειψη σιτηρών και το γεγονός ότι το λιμάνι των Φαρών δεν ήταν ασφαλές, έφυγαν για τη Φοινικούντα. Μερικές δεκαετίες αργότερα, ο Φίλιππος Β΄ της Μακεδονίας επιδίκασε την περιοχή στους Μεσσήνιους, μετά τη μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.). Ανάλογα έπραξαν ο Αντίγονος Β΄ Δώσων, μετά τη μάχη της Σελλασίας (222 π.Χ.), ο Ρωμαίος στρατηγός Μόμμιος, μετά την κατάκτηση της Ελλάδας από τους Ρωμαίους (146 π.Χ.), καθώς και η

Ρωμαϊκή Σύγκλητος το 136/5 π.Χ. Εν τω μεταξύ, οι Φαρές συμμετείχαν στην κοινοπολιτεία της Μεσσήνης ως τη διάλυσή της, το 182 π.Χ., οπότε συνήψαν συνθήκη συμμαχίας με την Αχαϊκή Συμπολιτεία.

1.2.1 Ρωμαϊκοί χρόνοι

Μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση, οι Φαρές θα συμμετάσχουν σε ομοσπονδιακό κράτος με πρωτεύουσα τη Μεσσήνη, χωρίς εντούτοις να έχουν απαλλαγεί οριστικά από τις λακωνικές διεκδικήσεις.

Ο Οκταβιανός Αύγουστος θα παραχωρήσει τις Φαρές στους Λάκωνες μετά τη νίκη του στο Άκτιο (31 π.Χ.), τιμωρώντας έτσι τους Μεσσήνιους γιατί είχαν πάρει το μέρος του Αντώνιου και της Κλεοπάτρας. Στη συνέχεια, όμως, ο αυτοκράτορας Τιβέριος (14-37 μ.Χ.) απέδωσε τις Φαρές, τη Θουρία και την περιοχή της Δενθελεάτιδας και πάλι στους Μεσσήνιους. Οριστική ρύθμιση των συνόρων έγινε την εποχή του Βεσπασιανού (78 μ.Χ.). Κατά τους Ελληνιστικούς και Ρωμαϊκούς χρόνους, οι Φαρές γνώρισαν περίοδο ακμής. Τη σημασία της πόλης μαρτυρούν και οι δύο επιστολές που έστειλε ο αυτοκράτορας Κόμμοδος (177/8 μ.Χ.) στους κατοίκους των Φαρών, οι οποίες σώζονται αποσπασματικά, χαραγμένες σε λίθινη στήλη.

Όταν τις επισκέφθηκε ο περιηγητής Πausανίας (μέσα 2ου αι. μ.Χ.), οι Φαρές απείχαν μόλις 1.000 μέτρα από τη θάλασσα και περίπου 13 χλμ. από την αρχαία Αβία (σημερινή Παλαιόχωρα). Ανάλογη μαρτυρία καταθέτει και ο Στράβων (ενάμιση αιώνα αργότερα), που την τοποθετεί δίπλα στις εκβολές του ποταμού Νέδοντα, οι προσχώσεις του οποίου άλλαξαν ριζικά το τοπίο. Στα χρόνια του Pausanias, η πόλη που εκτεινόταν κάτω από το κάστρο ήταν παρηκμασμένη, σε αντίθεση προς τη γειτονική Θουρία. Συνάντησε, λοιπόν, εδώ μόνο δύο ιερά. Το ένα ήταν αφιερωμένο στη λατρεία των ηρώων θεραπευτών Νικόμαχου και Γόργασου, γιων του Μαχάονα και της Αντίκλειας, και το άλλο στη λατρεία της θεάς Τύχης. Ο Pausanias επισκέφθηκε επίσης το ιερό άλσος του Κάρνειου Απόλλωνα (πιθανότατα στη θέση Πέρα Καλαμίτσι, σε μικρή απόσταση βορειοανατολικά της Καλαμάτας), όπου υπήρχε πηγή νερού και έχουν εντοπιστεί θραύσματα από πήλινα κεραμίδια με φυτικό διάκοσμο Ύστερων Αρχαϊκών χρόνων και ταφικός πίθος Γεωμετρικών χρόνων (8ος αι. π.Χ.), ο οποίος περιείχε χάλκινο ιπάριο και χάλκινες περόνες· ο Pausanias, ωστόσο, δεν αναφέρεται στο ιερό της Αθηνάς Νεδουσίας, το οποίο συνάντησε ο Στράβων κατά τον 1ο αι. μ.Χ.

Από την αρχαία πόλη έχουν αποκαλυφθεί θεμέλια τείχους και πύργου της κλασικής οχύρωσης των Φαρών σε απόσταση 250 μ. νότια από το κάστρο, αρχαϊκές επιγραφές χαραγμένες σε βράχια (θέση Λιθωμένο Φίδι), θραύσματα αγγείων Υστεροελλαδικής ΙΙΙ εποχής (1200-1100 π.Χ., στη νότια πλευρά του λόφου του κάστρου), λαξευτός τάφος της ίδιας εποχής (γήλοφος Τούρλες), θραύσματα πήλινων αναθηματικών πλακιδίων των Αρχαϊκών και Κλασικών χρόνων (στον ίδιο λόφο), καθώς και αναθηματική επιγραφή του Ιου αι. μ.Χ. αφιερωμένη στον Δία (εκτίθεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, στην Αθήνα).

1.2.2 Βυζαντινοί χρόνοι

Στην ακρόπολη των αρχαίων Φαρών και στην ευρύτερη περιοχή ως τα Ακοβίτικα, έχουν αποκαλυφθεί δείγματα ανθρώπινης παρουσίας τόσο κατά την Υστερορωμαϊκή όσο και κατά την Πρωτοβυζαντινή περίοδο - μια περίοδο κατά την οποία η σημασία της περιοχής ήταν μάλλον περιορισμένη.

Η γεωγραφική αυτή ζώνη χρησιμοποιήθηκε ως βάση και προπύργιο των Βυζαντινών, ιδιαίτερα μετά τον 7ο αι. Κατά τα φαινόμενα, μάλιστα, το κάστρο των Φαρών διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των Σλάβων, που έφτασαν στην περιοχή στο δεύτερο μισό του 7ου αι., και απηχεί την επέκταση της βυζαντινής παρουσίας από τα παράλια προς τη μεσσηνιακή ενδοχώρα. Καθώς, μάλιστα, απέτυχαν να καταλάβουν την περιοχή των Φαρών, οι πληθυσμοί των Σλάβων εγκαταστάθηκαν αρχικά στην αρχαία κώμη «Καλάμαι», μετονομάζοντάς την σε Γιάννιτσα (σήμερα Ελαιχώρι), στη Σέλιτσα (Βέργα) και στους ορεινούς όγκους του δυτικού Ταυγέτου, για να εξουδετερωθούν οριστικά στα μέσα του 9ου αι.

Τα ιστορικά δεδομένα για την περίοδο μεταξύ του 8ου και 9ου αι. (εποχή του Ιουστινιανού), κατά τον οποίο γίνεται η τελευταία αναφορά των Φαρών, στον Συνέκδημο του Ιεροκλή, και του 10ου αι., οπότε γίνεται η πρώτη μνεία της πόλης με το όνομα Καλαμάτα, είναι φτωχά. Στα δεδομένα αυτά συγκαταλέγονται έγγραφα που μαρτυρούν την πρόιμη ύπαρξη βασιλικής οδού και νομίσματα των 8ου και 9ου αι., σπάνιος φύλλισ των αυτοκρατόρων Κωνσταντίνου ΣΤ΄ και Ειρήνης Αθηναίας (780-790 μ.Χ.) από τον Άγιο Φλώρο και φύλλισ του Λέοντος ΣΤ΄ (886-912 μ.Χ.) από την Καλαμάτα.

Πρώτη γραπτή μαρτυρία της πόλης απαντά στο Βίο του οσίου Νίκωνος του «Μετανοείτε» (γράφηκε το 1142 και ανατρέπει στην περίοδο 968-

998), στον οποίο μνημονεύεται ως Καλομ(μ)άτα ή Καλαμ(μ)άτα. Η αναφορά αυτή επιβεβαιώνει τη στρατηγική θέση και τη σημασία ενός οικισμού που εντασσόταν στο θέμα της Πελοποννήσου, με έδρα την Κόρινθο, και ανήκε στη δικαιοδοσία της Μητρόπολης Πατρών. Ο οικισμός αυτός αποτελούσε ήδη πρωτεύουσα της Μεσσηνίας και απλωνόταν νότια και ανατολικά του κάστρου.

Κατά τα μέσα του 12ου αι., η Καλαμάτα είχε ήδη αποκτήσει μεγάλη σπουδαιότητα, διέθετε μονή που σχετιζόταν με τη Σπάρτη (πιθανότατα αυτή του κάστρου, που αναφέρεται στο Χρονικόν του Μορέως, το οποίο γράφτηκε κατά το 14ο αι. και περιγράφει γεγονότα του 13ου αι.) και αποτελούσε κόμβο του οδικού άξονα που συνέδεε την ορεινή με την παράλια νοτιοδυτική Πελοπόννησο. Στην ίδια περίοδο άλλωστε (11ος-12ος αι.) χρονολογούνται και οι αρχικές φάσεις σημαντικότερων θρησκευτικών μνημείων, όπως οι Άγιοι Απόστολοι, ο Άγιος Χαράλαμπος, ο Άγιος Κωνσταντίνος της μονής Καλογραιών και ο Άγιος Δημήτριος στη θέση Τούρλες.

1.2.3 Φραγκική κατάκτηση

Η ιστορία της Καλαμάτας με βάση τις πηγές αρχίζει ουσιαστικά μετά το 1205, δηλαδή μετά την κατάληψή της από τους Φράγκους, υπό την ηγεσία των ευγενών της Καμπανίας Γοδεφρείδου Βιλεαρδουίνου και Γουλιέλμου Σαμπλίτη.

Αρχικά, ηγεμόνας της περιοχής χρήστηκε ο Σαμπλίτης. Μετά το θάνατό του (1209) και αφού μεσολάβησε μια ταραχώδης περίοδος, τον διαδέχτηκε ο Γοδεφρείδος Βιλεαρδουίνος, ο οποίος διατήρησε την κυριαρχία στη βαρονία της Καλαμάτας και γενικότερα στο πριγκιπάτο της Αχαΐας ως το θάνατό του (1218). Τον διαδέχτηκαν αρχικά ο μεγαλύτερος από τους γιους του Γοδεφρείδος Β΄ (1218-1245), ο οποίος έδωσε βάρος στη διοικητική και οικονομική οργάνωση του πριγκιπάτου, και στη συνέχεια ο Γουλιέλμος Β΄ (1245-1278), που ονομαζόταν και Καλομάτης, επειδή γεννήθηκε στο κάστρο της Καλαμάτας. Το 1259 ο Γουλιέλμος θα ηττηθεί στη μάχη της Πελαγονίας από τον αυτοκράτορα της Νικαίας Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο και θα φυλακιστεί για 2 χρόνια. Ως αντάλλαγμα για την απελευθέρωσή του, θα παραχωρήσει στον Μιχαήλ τα κάστρα του Μιστρά, της Μονεμβασίας, του Γερακιού και της

Μεγάλης Μάινης. Μετά το 1262 αρχίζει η παρακμή των Φράγκων, οι οποίοι πιέζονται πλέον τόσο από την επέκταση του Δεσποτάτου του Μιστρά όσο και από την κυριαρχία των Ενετών στη κάστρα της Μεθώνης και της Κορώνης.

Μετά το θάνατο του Γουλιέλμου (1278), το κάστρο της Καλαμάτας δεν περιήλθε στη σύζυγό του Άννα (Αγνή) Κομνηνή ή στις κόρες του Ισαβέλλα και Μαργαρίτα, αλλά στο Γάλλο βασιλιά της Νεάπολης (Κάτω Ιταλίας και Σικελίας) Κάρολο Α΄ Ανζού και στη συνέχεια στο διάδοχό του Κάρολο Β΄. Το 1289, ο Κάρολος Β΄ θα παραχωρήσει το πριγκιπάτο και την Καλαμάτα στην Ισαβέλλα και στο δεύτερο σύζυγό της Φλωρέντιο ντ' Αινώ (Florent d' Hainaut) .

Το 1293 οι Σλάβοι της Γιάννιτσας θα καταλάβουν την Καλαμάτα και θα υψώσουν τα βυζαντινά σύμβολα, ωστόσο η πόλη θα επανέλθει στους Φράγκους μετά την προδοσία του στρατιωτικού διοικητή του Μιστρά Γ. Σγουρομάλλη. Μετά το θάνατο του Φλωρέντιου (1297), η Ισαβέλλα πάντρεψε την κόρη της Ματθίλδη με το Γάλλο Γκυ Β΄ ντε λα Ρος, δίνοντάς του ως προίκα την Καλαμάτα, η οποία έτσι περιήλθε στο δουκάτο των Αθηνών. Η Ματθίλδη θα διατηρήσει και στο δεύτερο γάμο της την κυριαρχία της πόλης, για να τη διαδεχτούν ο Ιωάννης, ηγεμόνας της Γκραβίνας (1318-1333), η Αικατερίνη ντε Βαλουά (1333-1346) και ο Φλωρεντινός τραπεζίτης Ν. Ατσαγιόλι. Ο τελευταίος δημιούργησε με ορισμένα από τα γύρω χωριά την καστελανία της Καλαμάτας, στην οποία τον διαδέχτηκαν ο θετός γιος του Άγγελος (μετέπειτα αρχιεπίσκοπος Πατρών), η Μαρία των Βουρβόνων και οι Ναβαραίοι (Βάσκοι) μισθοφόροι. Στη φραγκική κατοχή θα βάλει τέλος ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος (αρχές 15ου αι.), ο οποίος θα εντάξει την πόλη στο Δεσποτάτο του Μιστρά. Κατά τους Ύστερους Βυζαντινούς χρόνους, λόγω της καίριας θέσης της στο μυχό του Μεσσηνιακού κόλπου, γνώρισε γοργή ανάπτυξη και έγινε αντικείμενο διαμάχης μεταξύ των αδελφών Δ. και Θ. Παλαιολόγου. Καταλήφθηκε από τον Μωάμεθ Β΄ το 1470 κατά τον Α΄ Ενετοτουρκικό Πόλεμο (1463-1479).

1.2.4 Τουρκοκρατία - Ενετοκρατία

Η κατάληψη της περιοχής από τον Μωάμεθ σηματοδοτεί την έναρξη της Α΄ Τουρκοκρατίας (1470-1585). Κατά τη διάρκειά της, οι Τούρκοι διαίρεσαν τη Μεσσηνία σε δύο πασαλίκια, με την Καλαμάτα να εντάσσεται στο πασαλίκι της Κορώνης.

Αμέσως μετά την τουρκική κατάκτηση εκδηλώθηκε απελευθερωτική προσπάθεια, η οποία όμως είχε ανεπιτυχή κατάληξη, με την ύστατη μάχη

να δίνεται κάτω από τα τείχη της Καλαμάτας και να καταλήγει υπέρ των Τούρκων.

δύο περίπου αιώνες αργότερα, κατά τη διάρκεια του Β΄ Ενετοτουρκικού Πολέμου (1645-1669), οι συνασπισμένες δυνάμεις Μανιατών και Ενετών του Φραντσέσκο Μοροζίνι (Fr. Morosini) θα απελευθερώσουν προσωρινά την Καλαμάτα (1659).

Η πόλη θα υποστεί σημαντικές καταστροφές και στη συνέχεια θα επανέλθει στους Τούρκους.

Η Καλαμάτα θα καταληφθεί εκ νέου το 1685 από τους Ενετούς του Φρ. Μοροζίνι, οι οποίοι είχαν και πάλι ως συμμάχους τους Μανιάτες. Το κάστρο θα υποστεί σημαντικές καταστροφές και κατά τη διάρκεια της Β΄ Ενετοκρατίας (1685-1715), όμως μια επίθεση των Μανιατών έπεισε το Μοροζίνι και τους Ενετούς να μην το ισοπεδώσουν και να το επισκευάσουν ως το 1693. Άλλωστε, κατά τη Β΄ Ενετοκρατία αναφέρεται η ύπαρξη στην πόλη ισχυρών στρατιωτικών δυνάμεων, για την άμυνά της.

Κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, η Καλαμάτα αποτελούσε μία από τις δεκαέξι περιφέρειες της Μεσσηνίας, η οποία είχε ως πρωτεύουσα αρχικά την Κορώνη και στη συνέχεια τη Μεθώνη. Ήδη από τις αρχές του 17ου αι., μετά την τουρκική κατάκτηση της Μονεμβασίας, η ενιαία μητρόπολη Μονεμβασίας και Καλαμάτας είχε μεταφέρει την έδρα της από την πρώτη στη δεύτερη. Την εποχή εκείνη, οι κάτοικοι της πόλης (1.362 το 1700) καλλιεργούσαν σιτηρά, αμπέλια, ελαιόδενδρα και μουριές (για τη σηροτροφία), ενώ ασχολούνταν και με την κτηνοτροφία. Τα σπίτια ήταν φτωχικά και είχαν στέγες από σχιστόλιθο. Την ίδια περίοδο εμφανίζονται και κάποια υποτυπώδη σχολεία.

Κατά τη Β΄ Τουρκοκρατία (1715-1821), που εδραιώθηκε στη διάρκεια του τελευταίου Ενετοτουρκικού πολέμου (1714-1718), η πόλη αποτελούσε το πιο πυκνοκατοικημένο από τα 24 βιλαέτια που ανήκαν στο πασαλίκι του Μοριά κι ένα από τα πιο ανθηρά εμπορικά κέντρα του. Την ίδια περίοδο μειώθηκαν οι μανιάτικες επιδρομές (αναφέρεται μία το 1723) κι αναπτύχθηκαν οι εμπορικές σχέσεις Μάνης-Καλαμάτας. Μάλιστα, παρά την επιδημία πανώλης του 1717-18, ο πληθυσμός της θα φτάσει το 1820 τους 2.500 κατοίκους.

Το 1767 θα φτάσει στον πύργο του Καλαματιανού προεστού Παναγιώτη Μπενάκη ο Έλληνας αξιωματικός του ρωσικού στρατού Γεώργιος

Παπάζωλης. Η συνάντηση των δύο ανδρών οδήγησε στην επανάσταση των ετών 1769-70, γνωστή ως Ορλοφικά. Κατά τη διάρκειά της, η Καλαμάτα καταλήφθηκε από Μανιάτες και Ρώσους, για να ακολουθήσει καταστροφική και αιματηρή αντεπίθεση των Τουρκαλβανών. Μετά τη φυγή των Ρώσων και τη σφαγή των Ελλήνων, εμφανίστηκαν στην περιοχή οι Τουρκαλβανοί, τους οποίους εκδίωξε ο καπουδάν πασάς Χασάν το 1779.

Τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας, η Καλαμάτα, κωμόπολη πια, αποτέλεσε τόπο συγκέντρωσης και εμπορίας της αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής της ενδοχώρας (σιτηρά, βαμβάκι, κρασί, μετάξι, ξηρά σύκα, ελαιόλαδο, δέρματα, μαλλιά, τυρί). Από το λιμάνι της εξάγονταν προϊόντα προς τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη, την Αλεξάνδρεια, τη Μασσαλία και τη βόρεια Ιταλία. Οι Γάλλοι είχαν ιδρύσει υποκαταστήματα των εμπορικών τους οίκων, και το 1721 υποπροξενείο, απόδειξη ότι η Μεσσηνία συμπεριλαμβανόταν στη ζώνη του ενδιαφέροντος των εμπόρων της Δύσης. Επίσης, αναδείχτηκαν ισχυρές οικογένειες γαιοκτημόνων και εμπόρων, οι οποίοι συγκροτούσαν την οικονομική αριστοκρατία της πόλης, η οποία ασκούσε πολιτικό και διοικητικό ρόλο.

1.2.5Η Επανάσταση του 1821

Η περιοχή της Καλαμάτας και της Μάνης διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο τόσο κατά την προετοιμασία όσο και στα πρώτα βήματα της Επανάστασης. Εξάλλου, αρκετοί τοπικοί παράγοντες της Καλαμάτας είχαν μνηθεί από νωρίς στη Φιλική Εταιρεία.

Τον Ιανουάριο έφτασε στην Καρδαμύλη ο Θ. Κολοκοτρώνης, ενώ το Φεβρουάριο του 1821 οι Τούρκοι - αντιλαμβανόμενοι τον επαναστατικό αναβρασμό που δυνάμωνε - φυλάκισαν στην Τρίπολη αρκετούς προεστούς και αρχιερείς της ευρύτερης περιοχής. Εξανάγκασαν, μάλιστα, τους δεύτερους να συντάξουν και να υπογράψουν κείμενο που αφορίζε την όποια μελλοντική εξέγερση.

Το γεγονός αυτό δεν έκαμψε το επαναστατικό φρόνημα των Ελλήνων. Επιπλέον, στα μέσα Μαρτίου κατέπλευσε στον Αλμυρό πλοίο με πολεμοφόδια που είχαν στείλει οι Φιλικοί της Σμύρνης, ενώ ο πολυμήχανος και φλογερός Παπαφλέσσας συνέβαλε ώστε να καμφθούν οι δισταγμοί του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη.

Την 23η Μαρτίου επαναστατικές δυνάμεις των Μανιατών του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, άλλοι Μανιάτες καπεταναίοι και ο Θ. Κολοκοτρώνης φτάνουν έξω από την Καλαμάτα. Από τους βορειοανατολικούς λόφους προσεγγίζουν την πόλη, ξεκινώντας από το μοναστήρι της Βελανιδιάς, κι άλλες δυνάμεις, με επικεφαλής τους Παπαφλέσσα και Αναγνωσταρά. Ήδη από την προηγούμενη, 22 Μαρτίου, βρισκόταν στην πόλη δύναμη 2.500 Μανιατών, με επικεφαλής το γιο του Πετρόμπεη Ηλία και τους αδερφούς του Αντώνη και Γιάννη, και με πρόσχημα την προστασία του βοεβόδα της Καλαμάτας Σουλεϊμάν αγά Αρναούτογλου. Ο Αρναούτογλου, ανήμπορος πλέον να αντιδράσει, αναγκάζεται να παραδοθεί αμαχητί και με όρο τη διασφάλιση της ζωής των Τούρκων.

Το μεσημέρι της 23ης Μαρτίου, οι δυνάμεις των εξεγερμένων Ελλήνων, με ηγέτες τους Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, Παπαφλέσσα, Νικηταρά, Αναγνωσταρά, Μητροπέτροβα και πολλούς άλλους οπλαρχηγούς της ευρύτερης περιοχής της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου, θα συγκεντρωθούν σε παρόχθιο του Νέδοντα ναό [των Αγίων Αποστόλων (κρατούσα άποψη) ή του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, (νεότερη και στηριζόμενη σε σημαντικά δεδομένα)], όπου θα τελεστεί δοξολογία.

Μετά την απελευθέρωση της πόλης, τμήματα των επαναστατημένων Ελλήνων κατευθύνθηκαν προς τη Σκάλα Μεσσηνίας και την Καρύταινα (με επικεφαλής τον Θ. Κολοκοτρώνη), προς την Τριπολιτσά (με τους Παπαφλέσσα, Αναγνωσταρά και Κυριακούλη Μαυρομιχάλη) και προς τις Κορώνη και Μεθώνη. Στην πόλη παρέμειναν Μανιάτες οπλαρχηγοί και ντόπιοι δημογέροντες, οι οποίοι συγκρότησαν την πρώτη επαναστατική κυβέρνηση της απελευθερωμένης Ελλάδας, τη «Μεσσηνιακή Σύγκλητο» (ή Γερουσία).

Η πόλη κινδύνευσε στις 23 Αυγούστου, όταν πλησίασαν 10 τουρκικά πλοία, ωστόσο η παρουσία μικρής δύναμης Μανιατών και των πρώτων τμημάτων του νεοσύστατου τακτικού ελληνικού στρατού απέτρεψαν την τουρκική απόβαση.

Οι εμφύλιες έριδες έπληξαν το στρατόπεδο των εξεγερμένων, κι έτσι, όταν αποβιβάστηκε ο Ιμπραήμ στη Μεθώνη, το Φεβρουάριο του 1825, δεν υπήρξε αντίσταση. Ο Ιμπραήμ πέρασε νικηφόρα από τα Κρεμμύδια (7 Απριλίου) και από το Μανιάκι (20 Μαΐου), και κατέλαβε την Καλαμάτα στις 28 Μαΐου.

Ένα χρόνο αργότερα (22 Ιουνίου 1826), ο Ιμπραήμ θα υποχρεωθεί από τους Μανιάτες σε ταπεινωτική ήττα στη μάχη της Βέργας. Ακολούθησε η

ήττα του στο Ναβαρίνο (20 Οκτωβρίου 1827), η αποβίβαση του Γάλλου στρατηγού Ν. Μαιζόν με εκστρατευτικό σώμα και η αποχώρηση του Ιμπραήμ από το λιμάνι της Μεθώνης (28 Σεπτεμβρίου 1828).

1.2.6 Νεότεροι χρόνοι

Η Απελευθέρωση βρήκε την Καλαμάτα πυρπολημένη και κατεστραμμένη, με τα ελαιόδεντρά της καμένα και την κτηνοτροφία ουσιαστικά ανύπαρκτη. Ως τότε, ήταν μεσόγεια οχυρή πολίχνη, με διοικητικό κατά βάση ρόλο στα πλαίσια της τουρκικής επαρχίας. Σε ακμαίο παραθαλάσσιο αστικό κέντρο, με σημαντική εμπορική δραστηριότητα, μετατράπηκε μετά την Απελευθέρωση και ως τα τέλη του 19ου αι.

Το 1831 η Καλαμάτα έζησε την εξέγερση των Μαυρομιχαλαίων, οι οποίοι επαναστάτησαν κατά του Καποδίστρια, κατέλαβαν την πόλη και εκδίωξαν τις καποδιστριακές υπηρεσίες και αρχές.

Νέες δοκιμασίες για την πόλη ήταν η μεγάλη πλημμύρα του 1839, ο καταστρεπτικός σεισμός της δεκαετίας του 1840 και η εξέγερση του 1848, κατά τη διάρκεια της οποίας ο Γ. Περρωτής, επικεφαλής 700 ανδρών, θα καταλάβει την πόλη, συνδέοντας την ενέργεια αυτή με τις δημοκρατικές επαναστάσεις της Ευρώπης. Η εξέγερση θα κατασταλεί και οι πρωταγωνιστές της θα διωχθούν από τα στρατεύματα του καθεστώτος.

Ήδη το 1833 είχε συσταθεί η επαρχία Καλαμών, με πρωτεύουσα την Καλαμάτα (Καλάμαι). Το 1835 οι Βαυαροί του Όθωνα είχαν ανακηρύξει την πόλη πρωτεύουσα του νομού (αντί της Κυπαρισσίας), ενώ το ίδιο έτος συνεστήθη και ο Δήμος Καλαμάτας (Καλαμών).

Βασικός παράγοντας στη μεταεπαναστατική αναπτυξιακή πορεία της πόλης ήταν το εμπόριο των αγροτικών και βιοτεχνικών προϊόντων της μεσσηνιακής γης και των κοντινών περιοχών της νότιας Πελοποννήσου. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται τα σύκα (το πιο σταθερό εξαγωγίμο προϊόν, ως τη δεκαετία του 1950), το λάδι, οι γνωστές ελιές Καλαμών, το μετάξι και η σταφίδα.

Η ελαιοκαλλιέργεια θα αναπτυχθεί στα τέλη του 19ου αι., ενώ τα πρώτα ελαιοτριβεία θα ιδρυθούν μετά το 1875, ως προσθήκες σε προϋπάρχουσες μονάδες (μεταξουργεία και αλευροποιεία).

Το μετάξι αποτελούσε συνηθισμένη ασχολία των Καλαματιανών ήδη από την Τουρκοκρατία και βασικό εξαγωγίμο προϊόν ως τον Α΄ Παγκόσμιο

Πόλεμο. Μάλιστα, στα μέσα της δεκαετίας του 1870, η Καλαμάτα είχε αναδειχτεί στο πρώτο μεταξοπαραγωγικό κέντρο του νεοελληνικού κράτους και τα φημισμένα και πολυβραβευμένα μεταξωτά μαντίλια και υφάσματά της κυκλοφορούσαν παντού. Στο μεταξύ, επίσης, οφείλει η πόλη την πρώτη βιομηχανική της εμπειρία, ήδη από τη δεκαετία του 1850. Είναι ενδεικτικό ότι στο μεταίχμιο του 19ου και του 20ού αι. υπήρχαν 500 αργαλειοί, που δούλευαν για βιοτεχνίες ή ιδιώτες. Το 1933, όταν διέκοψε τη λειτουργία του το εργοστάσιο Στασινόπουλου, ο κύκλος αυτός έκλεισε.

Στη μεταξοϋφαντική δραστηριότητα, αποφασιστική ήταν η συμβολή του περίφημου εργαστηρίου της μονής Καλογραιών, στην οποία το σύστημα μαθητείας αποτέλεσε φυτώριο της τοπικής οικοτεχνίας.

Το 1860 στην Καλαμάτα δραστηριοποιούνταν 108 μικροεμπόροι, 8 μεγάλοι έμποροι, 225 κτηματίες και 800 «βιομήχανοι» (τεχνίτες και βιοτέχνες).

Ανάλογη ήταν και η πληθυσμιακή και πνευματική εξέλιξη της πόλης: οι 7.069 κάτοικοι του 1879 έγιναν 10.696 το 1889 και στα τέλη του αιώνα άγγιξαν τους 15.000. Το 1856 θα κυκλοφορήσει Η Μεσσηνία, η πρώτη εβδομαδιαία εφημερίδα της πόλης. Αρκετά νωρίτερα είχαν λειτουργήσει δημοτικά σχολεία αρρένων και θηλέων, το «Ελληνικό Σχολείο» ή Σχολαρχείο (1835) και, αργότερα (1861) το πρώτο γυμνάσιο της πόλης και του νομού. Παράλληλα αναπτύχθηκε και η ιδιωτική εκπαίδευση. Ήδη από τα τέλη του 1860 είχε ιδρυθεί το πρώτο ιδιωτικό σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσης, για να ακολουθήσουν το 1871 άλλα δύο και στη συνέχεια η Σχολή Απόρων Παίδων, τα Παρθεναγωγεία και τη δεύτερη δεκαετία του 20ού αι. το Αρσάκειο Αστικό Σχολείο.

Σημαντική εξέλιξη για την πόλη αποτέλεσε η κατασκευή του λιμανιού της, που θεμελιώθηκε το 1882 και ολοκληρώθηκε το 1901. Ως τότε, η εμπορική κίνηση εξυπηρετούνταν - προβληματικά βέβαια - από τον όρμο του Αλμυρού (7 χλμ. νοτιοανατολικά) και από τις υποτυπώδεις εγκαταστάσεις της παραλίας ή τις μαούνες, που προσφέρονταν μόνο για το καλοκαίρι. Εξίσου σημαντικά γεγονότα ήταν η ίδρυση της συνοικίας Νέαι Καλάμαι (1860), στο ανατολικό τμήμα της παραλίας, η κατασκευή των οδικών αξόνων κάστρου-παραλίας και της σιδηροδρομικής γραμμής Καλαμών-Αθηνών, καθώς και ο ηλεκτροφωτισμός.

Έτσι, στο μεταίχμιο του 19ου και του 20ού αι. η πόλη είχε αλλάξει ριζικά πρόσωπο. Στις αρχές του 20ού αι. συνεχίζει να ακμάζει και να αναπτύσσεται. Μάλιστα, την περίοδο 1900-20 το λιμάνι είχε φτάσει στο απόγειό του, είχε ενωθεί πολεοδομικά με την πόλη και μια νέα αγορά

είχε αναπτυχθεί στην προκυμαία. Όλα αυτά είχαν προσδώσει στην Καλαμάτα το προσωνύμιο «Μασσαλία του Μοριά».

Το 1914 θα φτάσουν στην Καλαμάτα οι πρώτοι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, ωστόσο το μεγάλο προσφυγικό κύμα θα εκδηλωθεί το 1922. Οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στις παρυφές της πόλης, κυρίως στη δυτική και ανατολική παραλία (Ανάληψη, Κορδίας, Αν. Παραλία), καθώς και στην Αγία Τριάδα, στον Άγιο Κωνσταντίνο κ.α.

Στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αι. θα ιδρυθούν και θα γνωρίσουν μέρες ακμής μια σειρά από βιομηχανίες, όπως μεταξοφαντήρια, ποτοποιεία, σαπωνοποιεία, παγοποιεία, βυρσοδεψεία κ.ά. Η πλημμύρα του Νέδοντα (1924) ήταν μια δοκιμασία για την πόλη, που συνέχισε όμως να αναπτύσσεται. Συνδεδεμένη με αυτή την πορεία ήταν και η ανάπτυξη του εργατικού στοιχείου, που δήλωσε δυναμικά παρόν με την εξέγερση των λιμενεργατών (Μάιος 1934). Την εξέγερση κατέστειλε ο στρατός, με απολογισμό 6 νεκρούς και 13 τραυματίες λιμενεργάτες.

Τον Απρίλιο του 1941 η πόλη θα καταληφθεί από τα γερμανικά στρατεύματα. Είχαν προηγηθεί σφοδροί βομβαρδισμοί και σκληρή μάχη των εισβολέων με τα τμήματα του Βρετανικού Εκστρατευτικού Σώματος που αποχωρούσαν.

Το Φεβρουάριο του 1944, ο Γερμανικός Στρατός θα προβεί σε ομαδική εκτέλεση 149 πατριωτών, ως αντίποινα για ενέδρα ανταρτών. Το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, όμως, η πόλη απελευθερώνεται. Μετά τον πόλεμο θα αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση για τις βιομηχανικές μονάδες της πόλης, μια τάση που θα ενταθεί ιδιαίτερα μετά το 1960, οπότε και η πορεία της θα κινηθεί σε φθίνουσα κατεύθυνση.

Το τελευταίο σημαντικό πλήγμα για την Καλαμάτα, που το 1959 μετονομάστηκε από Καλάμαι σε Καλαμάτα, ήταν ο σεισμός στις 13, 15 Σεπτεμβρίου 1986. Μετά από αυτό, η πόλη κατέβαλε μια μεγάλη προσπάθεια αποκατάστασης των καταστροφών, η οποία διαμόρφωσε το σημερινό της πρόσωπο.

1.3 Πολεοδομία-Αρχιτεκτονική

Η Καλαμάτα, αν και παραθαλάσσια πόλη, εκτείνεται κατά τον άξονα βορράς-νότος και όχι κατά μήκος της θάλασσας. Η άνθηση του εμπορίου και της βιομηχανίας κατά το 19ο αι. και τις πρώτες δεκαετίες του 20ού

αι. γεφύρωσε την απόσταση μεταξύ του κάστρου και της ακτής και έδωσε στην πόλη το σημερινό μακρόστενο σχήμα της. Οι ίδιοι παράγοντες, σε συνδυασμό με τις δυτικοευρωπαϊκές και αθηναϊκές επιδράσεις, διαμόρφωσαν και την αρχιτεκτονική της φυσιογνωμία.

1.3.1 Η πολεοδομική ανάπτυξη

Ως τις αρχές του 19ου αι., η «καρδιά» της Καλαμάτας χτυπούσε στο κάστρο και γύρω απ' αυτό. Περιβόλια με μουριές και συκιές, μποστάνια και βαλτόνερα απλώνονταν από το κάστρο ως την ακτή, που απείχαν μεταξύ τους περίπου μισή ώρα. Στη δυτική πλευρά της παραλίας, ήδη από τα προεπαναστατικά χρόνια είχε διαμορφωθεί ο συνοικισμός της Ανάλυσης (Παλιά Ντουάνα), αποτελούμενος από εμπορικά καταστήματα και βυρσοδεψεία.

Η πρώτη αξιόλογη και σχετικά οργανωμένη οικιστική συγκέντρωση τοποθετείται γύρω από το κάστρο την περίοδο 1830-60, με πρωταγωνιστές την οικογένεια Μπενάκη. Σταδιακά, υπήρξε μια ορισμένη επέκταση και νότια της πλατείας 23ης Μαρτίου. Η επάνω πόλη εξακολουθούσε να είναι αποκομμένη από τη θάλασσα, αν και, στην ανατολική πλευρά της παραλίας, το 1860 ιδρύθηκε ο νέος συνοικισμός της παραλίας, που είχε την ονομασία Νέαι Καλάμαι και στόχευε να αποτελέσει το χώρο του μελλοντικού λιμανιού.

Το 1867 διαμορφώνεται το Πρώτο Σχέδιο της Καλαμάτας. Παράλληλα, η πόλη θα γνωρίσει περίοδο γοργής εμπορικής, βιομηχανικής και πληθυσμιακής ανάπτυξης (μεταξύ 1853-1880 ο πληθυσμός της υπερδιπλασιάστηκε, ενώ στη περίοδο 1881-1896 αυξήθηκε σχεδόν κατά 90%).

Το 1868 εγκρίθηκε το σχέδιο της παραλίας και το 1871 κατασκευάστηκε η «εθνική οδός Παραλίας-Καλαμών» (σήμερα οδός Αριστομένων), για να ακολουθήσει (δεκαετία 1890) η «δημοτική οδός Παραλίας-Καλαμών» (η σημερινή Φαρών). Αυτοί οι οδικοί άξονες, παράλληλοι μεταξύ τους, κατευθύνονταν από το κάστρο προς την παραλία (από βορρά προς νότο), διευκολύνοντας την ανάπτυξη του εμπορίου και υποδεικνύοντας, παράλληλα, την κατεύθυνση της οικιστικής ανάπτυξης.

Το 1882 τέθηκε ο θεμέλιος λίθος του λιμανιού, έργο που ολοκληρώθηκε το 1901. Δύο χρόνια νωρίτερα (1899), η πόλη ηλεκτροφωτίστηκε, ενώ το 1911 ολοκληρώθηκε η κατασκευή του νέου (σημερινού) Τελωνείου. Εν τω μεταξύ, είχε ολοκληρωθεί (τέλη 19ου-αρχές 20ού αι.) και η σιδηροδρομική σύνδεση Αθήνας-Καλαμάτας. Σταδιακά, στην παραλιακή

ζώνη άρχισαν να εμφανίζονται βιομηχανικές μονάδες, ναυτικά και ασφαλιστικά γραφεία, προξενεία, πολυτελή ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Το 1905 θα διαμορφωθεί το δεύτερο ρυμοτομικό σχέδιο της πόλης, που ενοποιεί την επάνω πόλη με την παραλία. Παράλληλα, η πόλη θα επεκταθεί και προς τη δυτική πλευρά του Νέδοντα ποταμού, στην οποία χωροθετούνται κυρίως εργαστήρια, βιοτεχνίες και κατοικίες των χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων. Τέλος, στην παραλιακή, κατά βάση, ζώνη (Κορδίας, Ανάληψη, Ανατολική Παραλία ή Νικηταρά) θα εγκατασταθούν μετά το 1922 οι πρόσφυγες που έφτασαν στην πόλη από τη Μικρά Ασία.

Ο γοργός αναπτυξιακός ρυθμός συνεχίστηκε στις τρεις πρώτες δεκαετίες του 20ού αι. ως και την περίοδο του Μεσοπολέμου, με την πόλη να αγγίζει το 1928 τους 30.000 κατοίκους (από 3.900 το 1853).

Η επόμενη προσπάθεια πολεοδομικής οργάνωσης ολοκληρώθηκε με το Γενικό Πολεοδομικό σχέδιο που εγκρίθηκε λίγο πριν το σεισμό του 1986. Στο σχέδιο αυτό στηρίχτηκε η μετασεισμική συγκρότηση αλλά και η σημερινή μορφή της πόλης.

1.3.2 Αρχιτεκτονική

Στην αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της Καλαμάτας έχουν επιδράσει τα νεότερα ευρωπαϊκά ρεύματα (γερμανικός κλασικισμός, ιταλική αναγέννηση, art nouveau κ.ά.), η αθηναϊκή κλασική αρχιτεκτονική, αλλά και η ενετική αρχιτεκτονική και τα πρότυπα της Τουρκοκρατίας. Μια βόλτα στην πόλη θα μας δώσει την ευκαιρία να γνωρίσουμε όλους τους τύπους των κτηρίων.

Παλαιότερα όλων είναι τα κτίσματα λαϊκού τύπου (πριν από το 1850). Πρόκειται για ισόγεια ή διώροφα κτήρια που δεν ακολουθούν κάποιο συμμετρικό κανόνα και έχουν απλά μορφολογικά στοιχεία. Αρκετά από αυτά βρίσκονται στο ιστορικό κέντρο και ορισμένα έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα.

Ακολουθούν τα νεοκλασικά. Τα πρώιμα νεοκλασικά (ως το 1880) αποτελούν μεταβατική μορφή μεταξύ παραδοσιακής και νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Σε αυτά ο όροφος χρησιμοποιείται ως κατοικία, ενώ το ισόγειο ως κατάστημα, βιοτεχνικό εργαστήριο ή αποθήκη. Τα περισσότερα νεοκλασικά κτήρια χρονολογούνται στην περίοδο 1880-

1920 και βρίσκονται κυρίως γύρω από την οδό Αριστομένους. Είναι συνήθως κατοικίες και σπανιότερα συνδυασμός κατοικίας (όροφος) και καταστήματος (ισόγειο).

Τα εκλεκτικιστικά κτήρια τοποθετούνται χρονικά στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αι. και είναι επηρεασμένα από τα ευρωπαϊκά πρότυπα (π.χ. μπαρόκ, γοτθικός ρυθμός, *rustique*, *art nouveau*) και τις νέες τάσεις της αθηναϊκής αρχιτεκτονικής

1.3.3 Συγκοινωνίες

Οδικός η Καλαμάτα συνδέεται με την Τρίπολη, και κατ' επέκταση με την Αθήνα, με οδικό δίκτυο, το οποίο σήμερα δεν βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση. Με την κατασκευή όμως της Ανατολικής Οδού Πελοποννήσου και, πιο συγκεκριμένα, με την ολοκλήρωση του αυτοκινητοδρόμου Κόρινθος - Τρίπολη - Καλαμάτα, αναμένεται να βελτιωθεί σημαντικά η πρόσβαση στην πόλη.. Δυτικά η Καλαμάτα συνδέεται με τον Πύργο Ηλείας και με την Πάτρα με οδικό δίκτυο. Μελετάται όμως η κατασκευή της Ιονίας Οδού, ή οποία θα συνδέει την Καλαμάτα με όλη τη δυτική Ελλάδα μέχρι την Κακαβιά, στα ελληνοαλβανικά σύνορα και θα είναι ένας νέος οδικός άξονας με συνολικό μήκος 460 χιλιόμετρα. Σύμφωνα με τις μελέτες, μετά την ολοκλήρωση του έργου, η απόσταση Καλαμάτα - Πάτρα θα μπορεί να καλυφθεί σε λιγότερο από 2 ώρες.

Η Καλαμάτα συνδέεται επίσης με την Αθήνα και την Πάτρα με σιδηροδρομικό δίκτυο. Στο τμήμα Καλαμάτας - Αθήνας εκτελούνται έργα για τη βελτίωση της υπάρχουσας γραμμής, τα οποία έχουν καθυστερήσει σημαντικά, και είναι πλέον άγνωστη η ημερομηνία παράδοσής τους.

Η Καλαμάτα διαθέτει αεροδρόμιο από το οποίο πραγματοποιούνται πτήσεις προς Θεσσαλονίκη. Η απόσταση από την πόλη της Καλαμάτας είναι 7χ.μ στη Ν.Α. πλευρά της 120 Π.Ε.Α.

Επίσης στο λιμάνι της Καλαμάτας υπάρχει μικρή επιβατική κίνηση, συγκεκριμένα με δρομολόγιο προς Κύθηρα και Κρήτη τους καλοκαιρινούς μήνες.

1.4 Δυτικά της πόλης

Γύρω από τους οδικούς άξονες που συνδέουν την Καλαμάτα με τη Μεσσήνη (δυτικά) και με τη Μεγαλόπολη (βορειοδυτικά), αναπτύσσονται τα πεδινά διαμερίσματα του Δήμου, που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν έντονη οικιστική ανάπτυξη. Ο χαρακτήρας τους είναι κατά βάση αστικός, λόγω της μικρής απόστασής τους από την Καλαμάτα. Στην περιοχή αυτή, βρίσκονται το ΤΕΙ Καλαμάτας και το

Νοσοκομείο.

Αριστερά (νότια) του δρόμου, συναντάμε τα Ακοβίτικα, ένα σημαντικό αρχαιολογικό χώρο στον οποίο έχουν αποκαλυφθεί λείψανα κτίσματος που αποδίδονται σε ιερό του Ποσειδώνα (Ποσειδίο) και σε θεμέλια πρωτοελλαδικού μεγάρου.

Από το ιερό του Ποσειδώνα έχει ανασκαφεί η βόρεια πλευρά ενός ορθογώνιου οικοδομήματος που στο μέσον του υπήρχε αίθριο, το οποίο περιβαλλόταν από στοές με δωρικές κιονοστοιχίες. Ένας συνεχής επιμήκης στενός θάλαμος με ξύλινη κιονοστοιχία περιέκλειε τις στοές εξωτερικά. Στο εσωτερικό του κτηρίου, αποκαλύφθηκε φρέαρ κατασκευασμένο από πωρόλιθους. Το οικοδόμημα χρονολογείται στον 6ο αι. π.Χ., ενώ υπήρχε και προγενέστερη φάση του (τέλη 7ου αι. π.Χ.). Τα ευρήματα της ανασκαφής (ομοιώματα εξαρτημάτων πλοιαρίων και λέμβων και ένα χάλκινο αγκίστρι) μαρτυρούν ότι πρόκειται για αφιερώματα ναυτικών στη λατρευόμενη θεότητα, τον Ποσειδώνα (όπως δηλώνει και επιγραφή που βρέθηκε σε τμήμα αγγείου). Το ιερό θα πρέπει να τοποθετηθεί σε μικρή απόσταση βορειοανατολικά του ορθογώνιου κτηρίου, σε χώρο όπου εντοπίστηκαν διάφορα χάλκινα αναθηματικά αγαλματίδια (ιππόκαμπος, ταύροι, ίππος).

Το πρωτοελλαδικό μέγαρο, το μοναδικό της εποχής αυτής στη δυτική Πελοπόννησο, βρίσκεται 200 μ. βόρεια από το ιερό του Ποσειδώνα. Πρόκειται για κολοσσιαίο οικοδόμημα, το μήκος του οποίου έφτανε τα 35 μ. Τα θεμέλιά του ήταν κατασκευασμένα από φυσικούς ποτάμιους λίθους συνδεδεμένους με σκληρό μίγμα αργίλου και άμμου, ενώ η ανωδομή ήταν κατασκευασμένη από ωμές πλίνθους. Τα κινητά ευρήματα χρονολογούνται στην Πρωτοελλαδική ΙΙ εποχή (2800-2300 π.Χ.).

Το μέγαρο αποτελείται από πρόδομο (προθάλαμο), μια μεγάλη κεντρική αίθουσα με διαδρόμους στις δύο μακρές της πλευρές και μια

πλακόστρωτη δίοδο, η οποία οδηγούσε σε μικρή αυλή στη δυτική πλευρά του κτηρίου. Στη δυτική παραστάδα του προδόμου, υπήρχε ένα μικρό παράθυρο στεγασμένο με σχιστολιθικές πλάκες. Στην πίσω πλευρά του κτηρίου θα πρέπει να υπήρχαν βοηθητικοί και αποθηκευτικοί χώροι. Το κτίσμα πιθανότατα καταστράφηκε από πλημμύρα του γειτονικού ποταμού Άρι, που ρέει και σήμερα δυτικά του μεγάρου.

1.4.1 Λείκα

Κατά μήκος του δρόμου, βρίσκεται το Ασπρόχωμα. Εδώ αξίζει να επισκεφθείτε το ναό των Παμμεγίστων Ταξιαρχών, ενδιαφέρον δείγμα νεοκλασικίζουσας αρχιτεκτονικής.

Βορειοδυτικά του δρόμου βρίσκονται τα Λείκα, με τα παλιά μεταλλεία και λατομεία και με το ναό της Κοίμησης της Θεοτόκου, ο οποίος χρονολογείται στο 19ο αι. και έχει μετασκευαστεί σε μεταγενέστερη περίοδο.

1.4.2 Αντικάλαμος

Στην περιοχή του Αντικάλαμου, όπου βρίσκεται και το Νοσοκομείο, παρουσιάζουν ενδιαφέρον ο ναός του Αγίου Γεωργίου, ένα ασηκνήτρηο διαμορφωμένο στο φυσικό βράχο στο οποίο σώζονται σπαράγματα τοιχογραφιών, καθώς και ο Άγιος Ιωάννης «Σκρούμπεης», σπηλαιώδης ναός, κατάγραφος με δύο στρώματα τοιχογραφιών, εκ των οποίων το δεύτερο χρονολογείται στο 18ο αι. Ο ναός λειτουργούσε κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας ως κρυφό σχολειό.

1.4.3 Σπερχογεία

Στη Σπερχογεία (6 χλμ. από την Καλαμάτα) τέλος, συναντάμε τα κτήρια του ΤΕΙ και το ναό της Κοίμησης της Θεοτόκου. Πρόκειται για μονόχωρο ναό με τρεις προεξέχουσες τρίπλευρες αψίδες στα ανατολικά. Στα δυτικά του, προσκολλάται μεταγενέστερη ανοιχτή κιονοστήρικτη στοά. Τα μορφολογικά στοιχεία του δίλοβου παραθύρου της κεντρικής αψίδας υποδεικνύουν χρονολόγηση στο 16ο-17ο αι. Στον ίδιο οικισμό βρίσκεται και το λεγόμενο καταφύγιο του Αγίου Γεωργίου.

1.5 Στο μυχό του Μεσσηνιακού κόλπου

Πρόκειται για τοπικά διαμερίσματα που βρίσκονται στην ανατολική πλευρά του Δήμου και στη βορειοανατολική πλευρά του Μεσσηνιακού κόλπου. Εντάσσονται στη Μεσσηνιακή Μάνη, όμως έχουν φυσιογνωμία αστική και τουριστική. Διαθέτουν όμορφες παραλίες, αρκετά ξενοδοχεία και τουριστικά καταλύματα και αποτελούν παραθεριστικό προορισμό Ελλήνων και ξένων τουριστών, με έντονη νυχτερινή ζωή το καλοκαίρι

1.5.1 Βέργα

Το δημοτικό διαμέρισμα της Βέργας αποτελείται από τρεις οικισμούς: την Παραλία της Βέργας, την Άνω Βέργα και την Κάτω Βέργα.

Στην Παραλία Βέργας (8 χλμ. από την Καλαμάτα), στις εκβολές του χείμαρρου της Σέλιτσας, σώζονται τα ερείπια ενός οχυρού μαντρότοιχου που διαθέτει δύο πύργους και πολεμότρυπες. Στο σημείο αυτό, οι Μανιάτες ανέκοψαν την προέλαση του Ιμπραήμ προς τη Μάνη.

Η Κάτω Βέργα (Κάτω Σέλιτσα) είναι χτισμένη σε απόκρημνη πλαγιά πάνω από την Παραλία Βέργας, σε θέση με εξαιρετική θέα προς την

Καλαμάτα και τον Μεσσηνιακό κόλπο. Συνδέεται με την Άνω Βέργα με ένα καλντερίμι. Στον οικισμό, σώζονται οι αξιόλογοι ναοί του Αγίου Γεωργίου, του Αγίου Σπυρίδωνα (με τοιχογραφίες του 17ου-18ου αι.) και του Αγίου Κωνσταντίνου (με τοιχογραφίες του 18ου αι.).

Στον παραδοσιακό οικισμό της Άνω Βέργας (Άνω Σέλιτσας), που είναι χτισμένος σε υψόμετρο 860 μ. και έχει εντυπωσιακή θέα προς τον Μεσσηνιακό κόλπο, σώζονται αρκετές αξιόλογες βυζαντινές εκκλησίες, με πιο σημαντική αυτή της Αγίας Παρασκευής. Ο ναός ανήκει στον τύπο του ελεύθερου σταυρού με οκτάπλευρο τρούλο. Σε πολύ καλή κατάσταση σώζεται το χτιστό τέμπλο του, ενώ οι εσωτερικές επιφάνειές του και το τέμπλο κοσμούνται με τοιχογραφίες του 17ου αι.

Άλλοι ενδιαφέροντες ναοί είναι: των Εισοδίων της Θεοτόκου, με ξυλόγλυπτο τέμπλο (1842), του Αγίου Νικολάου (που διασώζει τοιχογραφίες του 17ου αι.), του Αγίου Ιωάννου Θεολόγου (με τοιχογραφίες του 1741) και του Σωτήρος.

1.5.2 Η μάχη της βέργας

Τον Ιούνιο του 1826, ο Ιμπραήμ επιχείρησε να επιτεθεί στη Μάνη. 5.000 Μανιάτες και Πελοποννήσιοι, με επικεφαλής τους Ηλία Κατσάκο Μαυρομιχάλη, Αναστ. Μαυρομιχάλη, Στ. Καπετανάκη, Αντ. Τρουπάκη κ.ά., συγκεντρώθηκαν στο στενό του Αλμυρού για να αντιμετωπίσουν τους 8.000 πεζούς και ιππείς του Αιγύπτιου πασά. Οι ελληνικές δυνάμεις οχυρώθηκαν στη θέση αυτή, επισκευάζοντας τη λιθόκτιστη Βέργα, έναν τοίχο που είχαν χτίσει με ξερολιθιά το 1825. Μπροστά στον τοίχο αυτό, στις 21-24 Ιουνίου 1826, αναχαιτίστηκαν οι αλλεπάλληλες επιθέσεις του Ιμπραήμ, αναγκάζοντάς τον σε υποχώρηση.

1.5.3 Μαντίνεια

Βρίσκεται νοτιοανατολικά της Καλαμάτας και αποτελείται από τη Μεγάλη Μαντίνεια, ανάμεσα στους όρμους Αλμυρού και Κιτριών, και τη Μικρή Μαντίνεια, 1 χλμ. νότια του όρμου και του οικισμού του Αλμυρού, που φημίζεται για τα ιαματικά λουτρά του. Ο Αλμυρός και η Μικρή Μαντίνεια αποτελούν δύο από τα πλέον πολυσύχναστα θέρετρα των Καλαματιανών.

Στον παραδοσιακό οικισμό της Παλαιάς Μικράς Μαντίνειας ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ναοί του Αγίου Αθανασίου (1898), του Αγίου Χαραλάμπους (1900), των Αγίων Αποστόλων (με τοιχογραφίες του 18ου αι.), του Αγίου Σπυρίδωνα (ή Αγίου Ιωάννου Θεολόγου, πιθανότατα κτίσμα της Β' Ενετοκρατίας) και του Αγίου Νικολάου. Ο τελευταίος διαθέτει νεοκλασικά στοιχεία και χρονολογείται στις αρχές του 19ου αι., είναι όμως πιθανόν η κατασκευή του να ανάγεται σε πρωιμότερη εποχή και τα νεοκλασικίζοντα χαρακτηριστικά να οφείλονται σε εκτεταμένη μετασκευή στις αρχές του 19ου αι.

Στον οικισμό της Μικρής Μαντίνειας (10 χλμ. από την Καλαμάτα), θα δείτε τους παλιούς αλευρόμυλους του Παναγιώταρου, καθώς και τους ναούς της Κοίμησης της Θεοτόκου (σώζονται το χτιστό του τέμπλου, με τοιχογραφίες του 18ου αι., και σπαράγματα τοιχογραφιών, έργα της λαϊκής μανιάτικης ζωγραφικής του 18ου αι.) και του Προφήτη Ηλία. Στη θέση Μύλοι, σε τόπο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, βρίσκεται ο πύργος των Καπετανάκηδων (Παναγιώταρου) με τα προκτίσματά του. Πρόκειται για τετράγωνο τετραώροφο πύργο, ύψους 20 μ. και πλάτους 7 μ., που έχει κηρυχθεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο.

1.6 Περιήγηση στην πόλη της Καλαμάτας

1.6.1 Από το κάστρο προς την πλατεία 23^{ης} Μαρτίου

Το κάστρο και το ιστορικό κέντρο που απλώνεται γύρω του αποτέλεσαν τον πρώτο πυρήνα της Καλαμάτας. Ένα πλήθος θρησκευτικών μνημείων και κτηρίων εδώ αποτυπώνουν την ιστορία της πόλης με ιδιαίτερα ζωντανό και γοητευτικό τρόπο. Πολλά από αυτά τα κτήρια αποκτούν νέες χρήσεις και μετατρέπονται σε χώρους διασκέδασης με ιδιαίτερη ποιότητα και ατμόσφαιρα.

1.6.2 Το κάστρο

Το κάστρο της Καλαμάτας, το οποίο πρωταγωνιστεί στην *Πριγκηπέσα Ιζαμπώ* του Άγγελου Τερζάκη, είναι σήμερα ενταγμένο στον πολεοδομικό ιστό της σύγχρονης πόλης και αποτελεί τυπικό δείγμα των κάστρων που ίδρυσαν οι Φράγκοι στην Πελοπόννησο, προκειμένου να εδραιώσουν γρήγορα την κυριαρχία τους. Συνδέεται με τους Βιλαρδουίνους, την ιστορική οικογένεια που ίδρυσε το πριγκιπάτο της Αχαΐας. Στο πέρασμα των αιώνων, όμως, βρέθηκε συχνά στο επίκεντρο μεγάλων συγκρούσεων, γνώρισε την κυριαρχία Βυζαντινών, Φράγκων, Ενετών και Οθωμανών και συνδέθηκε αναπόσπαστα με την ιστορική διαδρομή της πόλης ως το 19ο αι.

Η σημερινή μορφή της οχύρωσης του λόφου διαμορφώθηκε, κατά βάση, στους χρόνους που ακολούθησαν τη φραγκική κατάκτηση (πρώτες δεκαετίες του 13ου αι.). Σύμφωνα με το *Χρονικόν του Μορέως*, όταν κατέλαβαν την περιοχή οι Φράγκοι (1205) το κάστρο ήταν ένα «αχαμνόν», ασημαντο βυζαντινό οχυρό, που είχε μετατραπεί σε μοναστήρι και ήταν εύκολη λεία για τους ιππότες της Δ΄ Σταυροφορίας. Το κάστρο της Καλαμάτας δόθηκε από τον Γουλιέλμο Σαμπλίτη στον Γοδεφρείδο Α΄ Βιλαρδουίνο, ηγεμόνα της Αχαΐας, ως προσωπικό φέουδο. Εκείνος το επισκεύασε, το επέκτεινε και το ενίσχυσε. Οι εργασίες αυτές ολοκληρώθηκαν στα χρόνια του Γουλιέλμου Β΄.

Το 1293 το κάστρο κατελήφθη από τους Σλάβους της γειτονικής Γιάννιτσας, οι οποίοι ανέβηκαν κατευθείαν στον κεντρικό πύργο με σκάλες. Μετά την ανακατάληψή του από τον Φλωρέντιο του Αινώ, σύζυγο της Ισαβέλλας Βιλαρδουίνου, τα τείχη συμπληρώθηκαν σε ύψος για να αποτραπούν παρόμοιες εισβολές. Μέρος του φράγκικου κάστρου κατεδαφίστηκε από τους Ενετούς του Φρ. Μοροζίνι (1685), για να ξαναχτιστεί πολύ πιο ισχυρό.

Η σημερινή μορφή του κάστρου έχει προκύψει από τις συμπληρώσεις που έκαναν οι Τούρκοι κατά τη διάρκεια της Α΄ Τουρκοκρατίας, από τις καταστροφές του (1685, 1825) και από την αφαίρεση υλικών του για την οικοδόμηση κατοικιών και σχολείων της Καλαμάτας. Σήμερα, ο επισκέπτης θα δει στο λόφο το ερειπωμένο σε πολλά σημεία περίγραμμα του φράγκικου κάστρου. Πιο συγκεκριμένα την επίπεδη κορυφή του λόφου περιτρέχει από βορρά προς νότο μια γραμμή οχύρωσης. Μια δεύτερη αμυντική γραμμή αναπτύσσεται στην ευπρόσβλητη ανατολική του πλευρά. Η πορεία του τείχους και των δύο οχυρωματικών περιβόλων ακολουθεί το ανάγλυφο του εδάφους. Τα τείχη είναι κατακόρυφα, ενώ οι

επάλξεις δεν σώζονται. Στη βορειοανατολική γωνία του εσωτερικού περιβόλου, στο πιο απόκρημνο σημείο του λόφου, είναι χτισμένος ο οχυρός πύργος-καταφύγιο (donjon).

Από τον πύργο σώζονται σήμερα αποσπασματικά η ισόγεια στάθμη του, το βόρειο τμήμα της οποίας καταλαμβάνει μια μεγάλη θολοσκέπαστη κινστήρνα με ορθογωνική κάτοψη. Στο νότιο τμήμα, υπάρχει σχεδόν τετράγωνος χώρος, στεγασμένος με χαμηλό τυφλό τρουλίσκο (φουρνικό). Σύμφωνα με κάποιους μελετητές, πρόκειται για λείψανα της εκκλησίας του μοναστηριού που αναφέρεται στο *Χρονικόν του Μορέως*. Εξωτερικά, στην ανατολική του πλευρά, ο πύργος έχει ενισχυθεί με ισχυρή αντηρίδα. Ο οχυρός αυτός πύργος-καταφύγιο είναι ο μόνος που σώζεται σε σημαντικό ύψος σε όλη τη Μεσσηνία.

Μετά το σεισμό του 1986, πολλά σημεία του κάστρου χαρακτηρίστηκαν επικίνδυνα και δεν είναι πλέον επισκέψιμα. Εντούτοις, υπάρχουν ακόμη αρκετά σημεία που προσφέρουν στον επισκέπτη πανοραμική θέα προς την Καλαμάτα και τη γύρω περιοχή.

Στο νότιο άκρο του κάστρου έχει κατασκευαστεί μικρό θέατρο, το οποίο φιλοξενεί το καλοκαίρι παραστάσεις χορού, μουσικής κ.λπ.

1.6.3Οι ναοί γύρω από το κάστρο

Βορειοδυτικά του κάστρου βρίσκεται η Νέα Αγορά της πόλης, ενώ κάτω από το βορειοδυτικό προμαχώνα του βρίσκεται ο ναός του Αγίου Δημητρίου (αρχές 19ου αι.). Στη βορειοανατολική γωνία του κάστρου, στον προμαχώνα, βρίσκεται ανώνυμος ναός, ο οποίος ταυτίζεται από ορισμένους αυθαίρετα με την «Παναγία την Καλομάτα».

Κοντά στην είσοδο του κάστρου (στη νοτιοδυτική γωνία του), στην οδό Γορτυνίας, βρίσκεται ο μονόχωρος ξυλόστεγος ναΐσκος της Αγίας Κυριακής. Πρόκειται για παρεκκλήσι της μονής Καλογραιών, με πολλές μετασκευές, η αρχική φάση οικοδόμησης του οποίου τοποθετείται πιθανώς στο 17ο αι.

Στα ριζά του κάστρου και κοντά στο ιερό της προηγούμενης εκκλησίας, συναντάμε τον ημισπηλαιώδη ναό του Αγίου Ιωάννη Προδρόμου, πιθανότατα Υστεροβυζαντινών χρόνων, που διατηρεί λείψανα

τοιχογραφιών.

Νοτιοανατολικά του κάστρου, στην οδό Αλαγονίας, μέσα στον πυκνοδομημένο ιστό της παλιάς πόλης, βρίσκεται ο ναός του Αγίου Γεωργίου, ο πρώτος μητροπολιτικός ναός της πόλης. Η σημερινή μορφή του, που ανήκει στο δρομικό, μονόκλιτο ξυλόστεγο ναό, με τρίπλευρη κόγχη ιερού, είναι προϊόν πλήθους επεμβάσεων και επισκευών που πραγματοποιήθηκαν στη μακρόχρονη ιστορία του ναού. Η ιστορία του αναφέρεται σε μαρμάρινη επιγραφή του 1939, η οποία έχει εντοιχιστεί στο εσωτερικό του νότιου τοίχου.

Σημαντικές στιγμές της ιστορίας αυτής είναι η καταστροφή του από τον Ιμπραήμ, καθώς και ότι εδώ εκκλησιάστηκαν ο Ι. Καποδίστριας και ο βασιλιάς Όθων όταν επισκέφθηκαν την πόλη. Η ανέγερση του ναού τοποθετείται στα χρόνια της Β' Ενετοκρατίας (1685-1715), ενώ στη δεύτερη οικοδομική φάση του ανήκει η επισκευή που έγινε μετά το σεισμό της δεκαετίας του 1840 και ολοκληρώθηκε το 1939. Μετά το 1986 η βορειοδυτική και νοτιοδυτική γωνία του ναού, καθώς και τμήμα της νότιας πλευράς, ξαναχτίστηκαν.

1.6.4 Η πλατεία Υπαπαντής

Η περιοχή γύρω από τη σημερινή πλατεία Υπαπαντής (νότια του κάστρου) ήταν η πρώτη εκτός κάστρου που κατοικήθηκε στους Νεότερους χρόνους (τότε η πλατεία δεν υπήρχε). Στην περιοχή της πλατείας, βέβαια, είχαν αποκαλυφθεί παλαιότερα και θεμέλια μεγάλου κτηρίου της αρχαιότητας.

Στην πλατεία δεσπόζει ο μεγαλοπρεπής μητροπολιτικός ναός της Υπαπαντής του Σωτήρος, με τα διπλά κωδωνοστάσια και τους ευμεγέθεις τρούλους. Στην ίδια θέση προϋπήρχαν ναός που καταστράφηκε από τους Τουρκαλβανούς το 1770 και μεταγενέστερος ναός, που επίσης καταστράφηκε από τον Ιμπραήμ το 1825. Ο ναός ξαναχτίστηκε, για να υποστεί ζημιές από το σεισμό της δεκαετίας του 1840 και να ανακατασκευαστεί εκ νέου (εγκαινιάστηκε το 1854). Ο σημερινός καθεδρικός ναός θεμελιώθηκε το 1860 και εγκαινιάστηκε το 1873, για να υποστεί ζημιές στους σεισμούς του 1886 και του 1986, που αποκαταστάθηκαν αντίστοιχα το 1894 και στις μέρες μας.

Νοτιοανατολικά του σημερινού ναού, στον προαύλιο χώρο, βρίσκεται υψωμένος, μέσα σε κιγκλίδωμα, ένας πέτρινος σταυρός, που θυμίζει ότι στο σημείο αυτό υπήρχε πιθανότατα ο ναός της Υπαπαντής που καταστράφηκε το 1770 και στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε από τους κατακτητές ως στάβλος. Εκεί βρέθηκε, ύστερα από όνειρο που, κατά την παράδοση, είδε ο προύχοντας της Καλαμάτας Π. Τζάνες, μισοκαμμένη η ιερή εικόνα της Παναγίας.

Ο ναός εορτάζει με ιδιαίτερη λαμπρότητα και επισημότητα στις 2 Φεβρουαρίου, εορτή της Υπαπαντής του Σωτήρος Χριστού. Οι τελετουργίες αρχίζουν στις 27 Ιανουαρίου και ολοκληρώνονται στις 9 Φεβρουαρίου με πανηγυρική ολονύχτια αγρυπνία.

Στη νότια πλευρά της πλατείας, δίπλα στο Μητροπολιτικό Μέγαρο, υψωνόταν το αρχοντικό Κορφιωτάκη, το οποίο είχε μισθωθεί (1816-1821) από τους προκρίτους της πόλης ως κατοικία-διοικητήριο, το κονάκι του βοεβόδα του καζά της Καλαμάτας Σουλεϊμάν (αγά) Αρναούτογλου. Το ερειπωμένο κτίσμα ανακαινίζεται τώρα για να στεγάσει το Εκκλησιαστικό Μουσείο της πόλης.

Στη βορειοδυτική γωνία της πλατείας Υπαπαντής, στον περίβολο του παλιού πύργου Αλεξάκη, βρίσκονται οι Άγιοι Ανάργυροι, μονόχωρος ξυλόστεγος ναός με τρίπλευρη αψίδα στα ανατολικά, που χρονολογείται στη Μεταβυζαντινή περίοδο (Β' Ενετοκρατία) και έχει δεχτεί αρκετές μετασκευές.

1.6.5 Η ιερή εικόνα της Υπαπαντής

Στο ναό της Υπαπαντής φυλάσσεται η ιερή εικόνα της Παναγίας Υπαπαντής, που βρέθηκε επί Τουρκοκρατίας στα ερείπια της μικρής εκκλησίας που καταστράφηκε πιθανότατα το 1770. Η εικόνα αποκαταστάθηκε από τον αγιογράφο και συγγραφέα της Βαβυλωνίας Δ. Κ. Βυζάντιο το 1839, ενώ νέες διορθωτικές επεμβάσεις έγιναν μετά την πυρκαγιά του 1914 από τον καθηγητή της Σχολής Καλών Τεχνών και ζωγράφο Γεώργιο Ιακωβίδη. Μετά την εύρεσή της, η εικόνα τοποθετήθηκε στο ναό του Αγίου Γεωργίου (μητροπολιτικό ναό τότε), μετά το 1843 στο ναό των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης (μονή Καλογραιών), το 1854 στον επισκευασμένο ναό της Υπαπαντής και από το 1873 στο σημερινό. Μετά τους σεισμούς του 1986, μεταφέρθηκε πάλι στη μονή Καλογραιών (στο ναό της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού αυτή τη φορά), για να επιστρέψει στη θέση της το 1992. Η λιτάνευση της

εικόνας έγινε για πρώτη φορά το 1841, αλλά η καθιέρωση της ετήσιας λιτάνευσης έγινε το 1884.

Βόρεια του ναού και της πλατείας Υπαπαντής, στη γωνία της οδού Αλεξανδράκη με την πλατεία Βιλεαρδουίνου, βρίσκεται το ανακαινισμένο μετά τους σεισμούς Δημοτικό Ωδείο Καλαμάτας. Στεγάζεται σε εξαιρετικά πρώιμο (δεκαετία 1860) νεοκλασικό τριώροφο κεραμοσκεπές κτήριο σε σχήμα Π. Στο εσωτερικό της αυλής του, διαμορφώνεται στοά με λίθινους τοξωτούς πεσσούς. Στους χώρους του λειτούργησαν το πρώτο Γυμνάσιο της Καλαμάτας και άλλα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Βορειοανατολικά του ναού της Υπαπαντής βρίσκεται το «Αλεξανδράκειο Γηροκομείο», δωρεά του μεγάλου ευεργέτη της πόλης Σπυρίδωνα Αλεξανδράκη. Αρχικά (τελευταίες δεκαετίες 19ου αι.), λειτούργησε ως «Αλεξανδράκειο Νοσοκομείο-Πτωχοκομείο», και μετά το 1940 περιορίστηκε σε «Αλεξανδράκειο Πτωχοκομείο- Γηροκομείο».

Σε διώροφο κεραμοσκεπές νεοκλασικό κτήριο στη νότια πλευρά της πλατείας Υπαπαντής (οδός Υπαπαντής 36), το οποίο χρονολογείται στην περίοδο 1890-1910 και διαθέτει αξιόλογους εξώστες με μαρμάρινο δάπεδο, απλά φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα, στεγάζονται τα Γενικά Αρχεία του Κράτους/Αρχεία Ν. Μεσσηνίας. Πρόκειται για περιφερειακή υπηρεσία των ΓΑΚ, που ιδρύθηκε το 1991, με σκοπό τη διαφύλαξη και αξιοποίηση της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του νομού (τηλ.: 27210 93902, ώρες λειτουργίας αναγνωστηρίου: Δευτέρα-Παρασκευή 8:30-14:00). Τα ΓΑΚ Μεσσηνίας διαθέτουν ένα σημαντικό όγκο δημόσιων και ιδιωτικών αρχείων, συλλογών, αρχιτεκτονικών σχεδίων, χαρτών, εφημερίδων, φωτογραφιών κ.ά. Παράλληλα, εμπλουτίζουν, συντηρούν και ταξινομούν τα αρχεία τους, και οργανώνουν ποικίλες εκδηλώσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα.

1.6.6 Οδός Αριστομένους: από την πλατεία 23ης Μαρτίου προς την κεντρική πλατεία και την παραλία

Από την πλατεία 23ης Μαρτίου αρχίζει η οδός Αριστομένους, η οποία κατασκευάστηκε το 1871 και αρχικά ονομαζόταν «εθνική οδός (ή λεωφόρος) Παραλίας-Καλαμών». Ήταν ο πρώτος δρόμος που κατασκευάστηκε για να συνδέσει την τότε πόλη με την παραλία και παραμένει ως τις μέρες μας ο κεντρικότερος δρόμος - σημείο αναφοράς για την πόλη.

Η διάνοιξη της οδού Αριστομένους έδωσε σημαντική ώθηση στο εμπόριο, αλλά και στην οικοδομική δραστηριότητα της πόλης. Στο αρχικό (βόρειο) τμήμα της και στους γειτονικούς προς αυτό δρόμους συγκεντρώνεται η πλειονότητα των νεοκλασικών κτηρίων της Καλαμάτας, ενώ κατά μήκος του δρόμου συναντάμε εμπορικά καταστήματα, την κεντρική πλατεία, αρκετές δημόσιες υπηρεσίες και το Πάρκο Σιδηροδρόμων.

Κατηφορίζοντας, μέσω της οδού Αριστομένους, προς την κεντρική πλατεία και την παραλία, συναντάμε τη διασταύρωση των οδών Αριστομένους και Κολοκοτρώνη. Προς τα ανατολικά βρίσκεται ο ναός του Αγίου Νικολάου του Φλαρίου, από τους πρώτους ναούς της Καλαμάτας των νεότερων χρόνων. Χτίστηκε γύρω στα 1860, την ίδια περίπου εποχή με τους ναούς της Υπαπαντής του Σωτήρος και του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου. Στην ενορία του Αγίου Νικολάου υπάρχουν πολλά νεοκλασικά κτήρια, σε πολλά από τα οποία στεγάζονται δημόσιες υπηρεσίες. Ανάμεσά τους δεσπόζει αυτό που βρίσκεται δίπλα στο ναό, στη νότια πλευρά του. Πρόκειται για ένα ξεχωριστό, σύνθετο κτήριο (κτήριο Τσίγκου), το οποίο χρονολογείται στην περίοδο 1890-1910 και σήμερα στεγάζει τις Τεχνικές Υπηρεσίες του Δήμου. Το συγκρότημα, που είναι διώροφο από την πλευρά της Αριστοδήμου και τριώροφο από την πλευρά της Αγίου Νικολάου, αποτελείται από δύο νεοκλασικά σε επαφή και από ένα κτήριο που απηχεί τα πρότυπα της λαϊκής αρχιτεκτονικής.

Επιστρέφοντας στην οδό Αριστομένους και συνεχίζοντας το οδοιπορικό μας, συναντάμε το Δημαρχείο της Καλαμάτας (Αριστομένους και Χρ. Κουμάντου). Πρόκειται για διώροφο κεραμοσκεπές εκλεκτικιστικό κτήριο της δεκαετίας του 1890, παλιό αρχοντικό του

Καλαματιανού μεγαλεμπόρου Παναγιώτη Ψάλτη. Εκεί το 1898 φιλοξενήθηκε ο βασιλιάς Γεώργιος και στεγάστηκε για αρκετά χρόνια η Εθνική Τράπεζα. Χαρακτηριστικά του κτηρίου είναι οι βορειοϊταλικές επιδράσεις, η συμμετρία στα επιμέρους στοιχεία και η ασυμμετρία στη γενική σύνθεση, ενώ στα αξιόλογα στοιχεία του περιλαμβάνονται οι μαρμάρινοι εξώστες με τα γλυπτά φουρούσια και τα χυτοσίδηρα κιγκλιδώματα Δίπλα στο Δημαρχείο, στη βόρεια πλευρά του, βρίσκεται το ιστορικό ξενοδοχείο REX, ένα κομψό τετραώροφο νεοκλασικό της περιόδου 1890-1910, με συμμετρικά ανοίγματα. Ιδρύθηκε το 1899 με την ονομασία «Πανελλήνιο» και σήμερα, πλήρως ανακαινισμένο, παρέχει υπηρεσίες εξαιρετικά υψηλής ποιότητας, που δίνουν συνέχεια στην πλούσια ιστορία του. Καθώς συνεχίζουμε να κατηφορίζουμε την Αριστομένους, αξίζει να κάνουμε ένα πέρασμα από τις στοές Λόντου και

Βαρβουτσή, που βρίσκονται ανατολικά και συγκεντρώνουν αρκετές δραστηριότητες και κόσμο. Πιο κάτω, στη συμβολή των οδών Αριστομένους και Νικηταρά, βρίσκεται το νεοκλασικό κτήριο της Τράπεζας της Ελλάδος (περίοδος 1890-1910), ένα διώροφο κεραμοσκεπές κτήριο, με συμμετρικά ανοίγματα τα οποία πλαισιώνονται από κορνίζες και με είσοδο που τονίζεται από μαρμάρινο πλαίσιο και έχει πάνω της μπαλκόνι με στηθαίο.

Στη συνέχεια (Αριστομένους 33), συναντάμε το Δημοτικό Πνευματικό Κέντρο Καλαμάτας «Πανταζοπούλειος Λαϊκή Σχολή», στο οποίο συστεγάζονται η Λαϊκή Βιβλιοθήκη Καλαμάτας, η Πινακοθήκη Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης και αμφιθεατρική αίθουσα εκδηλώσεων. Το διώροφο νεοκλασικό κτήριο, δωρεά της αρχοντικής δέσποινας της Καλαμάτας Ρεγγίνας χήρας Ν. Πανταζοπούλου (το γένος Αλβανάκη), κτίστηκε το 1910-11. Φέρει στηθαίο και επίστεψη με αγάλματα. Επίσης, διαθέτει

συμμετρικά ανοίγματα, τα οποία στην άκρη του κτηρίου φέρουν απλό πλαίσιο και αετωματική στέψη. Στο μεσαίο τμήμα της εισόδου υπάρχει στεγασμένος χώρος που στηρίζεται σε τέσσερις μαρμάρινους πεσσούς, οι οποίοι δημιουργούν τρία ημικυκλικά ανοίγματα. Το κτήριο έχει μαρμάρινη βάση και φέρει στις γωνίες του ψευδοπεσσούς, ενώ διαχωρίζεται από το στηθαίο με αλληπάλληλες κορνίζες. Στη γωνία Αριστομένους και Πολυχάρους, συναντάμε την Τράπεζα Πειραιώς, που στεγάζεται σε διώροφο κεραμοσκεπές νεοκλασικό κτήριο της περιόδου 1890-1910. Έχουμε πια φτάσει στην εντυπωσιακή επιμήκη, την κεντρική πλατεία της πόλης. Στο βόρειο τμήμα της υπάρχουν λουλούδια, πράσινο και δέντρα, καθώς και τα αγάλματα αγωνιστών του 1821. Στο κέντρο υπάρχουν πολλά ζαχαροπλαστεία και καφετέριες, που την κάνουν -σε συνδυασμό με τη φυσική της ομορφιά- σε ένα από τα πλέον πολυσύχναστα σημεία της πόλης. Αξίζει ιδιαίτερα να προσέξουμε τα «Ψαράκια» -όπως έχει άτυπα καθιερωθεί να καλείται το νότιο τμήμα της πλατείας- με το καινούργιο τους συντριβάνι. Από τα «Ψαράκια» συνεχίζουμε προς τα δυτικά της κεντρικής πλατείας, όπου συναντάμε το Σιδηροδρομικό Σταθμό, με την πλατεία Παπαφλέσσα βόρεια και εντυπωσιακά νεοκλασικά κτήρια γύρω της. Στο διώροφο κεραμοσκεπές κτήριο του επιβατικού σταθμού του ΟΣΕ (1910), αξίζει να παρατηρήσετε τα εκλεκτικιστικά στοιχεία, τα συμμετρικά ανοίγματα, τα οποία πλαισιώνονται και φέρουν υπέρθυρο, την αετωματική στέψη που φέρει μεγάλο ρολόι, τις γωνίες με ρουστίκ λιθοδομή και τους γεισόποδες κάτω από τη στέγη. Επιστρέφοντας στην κεντρική πλατεία και κατηφορίζοντας την οδό Αριστομένους (στη δυτική πλευρά της)

συναντάμε διαδοχικά το Δημοτικό Θέατρο (Αριστομένους και Δημοσθένους), το Δικαστικό Μέγαρο και το Διοικητήριο, στο οποίο στεγάζονται το γραφείο του νομάρχη και αρκετές δημόσιες υπηρεσίες. Απέναντι από το Διοικητήριο (ανατολικά) βρίσκεται το νεόδμητο κτήριο του Εργατοϋπαλληλικού Κέντρου.

Φτάνουμε έτσι στο Δημοτικό Πάρκο του Οργανισμού Σιδηροδρόμων Ελλάδος, το πρώτο θεματικό πάρκο που ιδρύθηκε στη χώρα μας και το οποίο λειτουργεί από το 1986. Το όμορφο πάρκο καλύπτει έκταση 54 στρεμμάτων και περιλαμβάνει μικρούς λοφίσκους, λιμνούλες, σιντριβάνια, γήπεδα για αθλοπαιδιές, παιδικές χαρές, υπαίθριο αμφιθέατρο, χώρο για σκάκι, χώρο για πατινάζ και άλλους χώρους αναψυχής.

Στο Πάρκο Σιδηροδρόμων θα έχετε την ευκαιρία να δείτε τροχαίο υλικό του ΟΣΕ (βαγόνια, μηχανές κ.λπ.), το οποίο έχει διαταχθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να σχηματίζονται συρμοί που μπορούν να μετακινηθούν μέσα στο πάρκο. Στο χώρο έχουν συντηρηθεί επίσης το παλαιό δώροφο κτήριο του σταθμαρχείου, οι τέσσερις πλατφόρμες επιβίβασης, οι οποίες καλύπτονται με το γνωστό από τους σταθμούς του ΟΣΕ κόκκινο πλακάκι Άργους, ο υδατόπυργος με την πέτρινη κυλινδρική βάση και η μεταλλική γέφυρα πεζών μήκους 28 μ.

1.6.7 Το λιμάνι και η παραλία της Καλαμάτας

Το λιμάνι αποτέλεσε πηγή ζωής για την Καλαμάτα. Ήταν ο ακρογωνιαίος λίθος της μεγάλης εμπορικής ανάπτυξης και της οικιστικής επέκτασής της από το κάστρο έως την παραλία. Ως τις αρχές του 19ου αι., βέβαια, η παραλία ήταν ερημική, γεμάτη τέλματα, λίμνες και άναρχη βλάστηση.

Ο πρώτος οικισμός (δυτική παραλία), η Ανάληψη, χρονολογείται στα προεπαναστατικά χρόνια και διαμορφώθηκε από αποθήκες, μαγαζιά κ.ά. Εκεί βρίσκονταν επίσης το Τελωνείο (Ντουάνα), που έδωσε στην περιοχή την ονομασία «Παλιά Ντουάνα», και πολλά βυρσοδευεία (εξ ου και η ονομασία «Ταμπάκικα»). Οι θαλάσσιες μεταφορές γίνονταν το καλοκαίρι με βάρκες και μαούνες, ενώ το χειμώνα μέσω του φυσικού όρμου του Αλμυρού.

Το 1860, ιδρύθηκε στην ανατολική πλευρά της παραλίας ένας νέος συνοικισμός, οι «Νέαι Καλάμαι».

Εκεί μεταφέρθηκε (1863) το Τελωνείο, στη θέση όπου απολήγει σήμερα η οδός Φαρών, και για το λόγο αυτόν η περιοχή ονομάστηκε «Νέα Ντουάνα».

Ο θεμέλιος λίθος του λιμανιού τέθηκε το 1882, και το έργο ολοκληρώθηκε το 1901. Εν τω μεταξύ, κατασκευάστηκαν δύο οδοί Παραλίας-Καλαμών, οι σημερινές Αριστομένους (1871) και Φαρών (δεκαετία 1890), καθώς και η σιδηροδρομική γραμμή Καλαμάτας-Παραλίας (αρχές 20ού αι.). Επιπλέον, το 1911 ολοκληρώθηκε η κατασκευή του σημερινού Τελωνείου.

Κεντρική θέση στο λιμάνι κατέχει η πλατεία Τελωνείου, στην οποία δεσπόζει το κτηριακό σύμπλεγμα Τελωνείο-Λιμεναρχείο. Πρόκειται για ένα συγκρότημα διώροφων και ισόγειων κτηρίων εκλεκτικιστικού τύπου (1910-1930), με κάτοψη σε σχήμα Π και με νεοκλασικά στοιχεία στους ορόφους (οι παραστάδες με το επιστύλιο και το γείσο που πλαισιώνουν τα ανοίγματα, οι εξώστες με τα γλυπτά μαρμάρινα φουρούσια, τα περίτεχνα κιγκλιδώματα κ.ά.).

Δυτικά της πλατείας Τελωνείου, συναντάμε το εκλεκτικιστικό κτήριο του Αυτόνομου Σταφιδικού Οργανισμού (ΑΣΟ). Πρόκειται για διώροφο κεραμοσκεπές οικοδόμημα των αρχών του 20ού αι., με επιδράσεις γαλλικής αρχιτεκτονικής. Αποτελείται από δύο όγκους διαφορετικού μεγέθους αλλά της ίδιας μορφολογίας και στεγάζει, στο ισόγειο, κατάστημα και, στον όροφο, αποθήκη.

Νοτιοδυτικά του Τελωνείου, στο λιμάνι, ορθώνεται ο Επιλιμένος ή Κάτω Μύλος των Κυλινδρόμυλων Μεσσηνίας «Ευαγγελίστρια» Α.Ε.

Αν κινηθούμε δυτικά του Τελωνείου, θα συναντήσουμε διαδοχικά την περιοχή της Ανάληψης, με τον ομώνυμο ναό, τη Μαρίνα, με τα πολυτελή κότερα και τα πολυπληθή εστιατόριά της, τις εκβολές του Νέδοντα, το Δημοτικό Γήπεδο Σφαγείων, το συνοικισμό Κορδίας και τον αρχαιολογικό χώρο στα Ακοβίτικα.

Αν, από το χώρο του Τελωνείου, κινηθούμε προς την ανατολική πλευρά της προκουμαίας, στην οδό Ναβαρίνου, θα συναντήσουμε αρκετά νεοκλασικά κτήρια, των αρχών του 20ού αι., απομεινάρια μιας άλλης εποχής, τότε που το λιμάνι της Καλαμάτας έσφυζε από ζωή και η

παραλιακή ζώνη ήταν όχι μόνον κέντρο εμπορικό, βιομηχανικό και οικονομικό, αλλά και κέντρο της κοσμικής ζωής (πολυτελή ξενοδοχεία, αριστοκρατικά εστιατόρια).

Νοτιοανατολικά του Πανελληνίου βρίσκονται οι ιστιοπλοϊκοί όμιλοι ΝΟΚ και «Αίολος», καθώς και το Εικαστικό Σχολείο της "ΦΑΡΙΣ", στη διασταύρωση Ναβαρίνου και Ρήγα Φεραίου. Πρόκειται για ένα διάροφο κεραμοσκεπές νεοκλασικό (1890-1910), με σχετικά απλή μορφή και αξιόλογα γλυπτά φουρούσια.

Προχωρώντας ανατολικότερα θα συναντήσουμε διαδοχικά το Δημοτικό Στάδιο (βόρεια της Ναβαρίνου), το ναό της Ανάστασης και το συνοικισμό Νικηταρά και τα συνεδριακά κέντρα των ξενοδοχείων Elite και Filoxenia. Η μήκος 2,5 χλμ. παραλία προσφέρεται τόσο για κολύμπι όσο και για περπάτημα, καθώς υπάρχει ένα πολύ φαρδύ υπερυψωμένο πεζοδρόμιο με φοίνικες και λουλούδια, στο οποίο μπορεί να απολαύσει κανείς άνετα τη βόλτα του, περπατώντας παράλληλα προς την αμμουδιά και την ακτή.

Γενικά, σε όλο το μήκος της παραλιακής ζώνης, επί της οδού Ναβαρίνου, που σφύζει από ζωή ιδιαίτερα το καλοκαίρι, υπάρχουν πολλές καφετέριες, ουζερί, ψαροταβέρνες και μπαρ. Το βράδυ, οι ήχοι της διασκέδασης κυριαρχούν στην παραλία, ενώ τις πρωινές και μεσημεριανές ώρες, χάρη στο βιολογικό καθαρισμό, οι κάτοικοι και οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν μπάνιο μέσα στην πόλη, σε μια βοτσαλωτή πεντακάθαρη παραλία.

1.6.8 Στις παρυφές της πόλης

Τη συναντάμε 7 χλμ. βορειοανατολικά της Καλαμάτας, κοντά στον παλιό δρόμο Καλαμάτας-Αλαγονίας. Βρίσκεται σε υψόμετρο 350-400 μ. και, σύμφωνα με επιγραφή που βρισκόταν στο υπέρθυρο της μονής, ιδρύθηκε το 1679. Τιμάται στο όνομα της Ζωοδόχου Πηγής.

Αρχιτεκτονικά, περιβάλλεται από τετράπλευρο περίβολο, και σήμερα σώζονται 26 κελιά μπροστά από τα οποία διαμορφώνεται συνεχής εξώστης. Στο ισόγειο υπάρχουν αποθήκες, στάβλοι και τρεις δεξαμενές. Στο συγκρότημα υπήρχε και πύργος που καταστράφηκε το 1885. Το καθολικό της μονής ανήκει στην παραλλαγή των μονόχωρων ξυλόστεγων ναών, με τρίπλευρη εξωτερικά ασίδα να προβάλλει στα ανατολικά. Ανακατασκευάστηκε μετά το σεισμό του 1696 και έκτοτε δέχτηκε πολλές επισκευές και ανακαινίσεις. Ωστόσο, το 1862 καταστράφηκε

σχεδόν ολοκληρωτικά από έναν ακόμη σεισμό και ανακατασκευάστηκε εκ νέου.

Η ιστορία της μονής είναι πραγματικά εντυπωσιακή και συνδέεται με σημαντικά γεγονότα του μεσσηνιακού τόπου. Κατά τα προεπαναστατικά χρόνια, υπήρξε ορμητήριο και κρησφύγετο κλεφτών και αρματωλών, ενώ οπλαρχηγοί όπως ο Παπαφλέσσας, ο Νικηταράς και ο Κολοκοτρώνης συγκεντρώνονταν εδώ και συσκέπτονταν και στη διάρκεια της Επανάστασης. Η σημασία που είχε η μονή οδήγησε στην καταστροφή της από τον Ιμπραήμ το 1825. Η ιστορία επαναλήφθηκε και κατά τη γερμανική κατοχή, οπότε το μοναστήρι ήταν καταφύγιο του ΕΛΑΣ, και για το λόγο αυτόν ισοπεδώθηκε από βομβαρδισμό των Γερμανών το Νοέμβριο του 1943.

Μετά το 1950, η μονή αναστηλώθηκε, όμως ο σεισμός του 1986 της επέφερε νέα καταστροφικά πλήγματα. Από το 1992, έχουν ξεκινήσει εκ νέου έργα ανοικοδόμησής της

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Πολιτιστικά μνημεία

2.1.1. Αρχαιολογικό μουσείο Μεσσηνίας - παλαιά δημοτική αγορά Καλαμάτας

Μπενάκη & Αγίου Ιωάννου, Τ 27210 26410, Τ/Φ 27210 26209

Βρίσκεται στην καρδιά του Ιστορικού κέντρου της Καλαμάτας εκεί όπου παλιά βρισκόταν η Δημοτική Αγορά της πόλης που κατακλυζόταν καθημερινά από το πολύβουο πλήθος των εμπόρων και των πελατών της.

Μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1986 το οικοδόμημα της Αγοράς κατεδαφίστηκε λόγω των σοβαρών ζημιών που είχε υποστεί. Το νέο οικοδόμημα που κατέλαβε τη θέση της παλαιάς Αγοράς, παραχωρήθηκε από το Δήμο Καλαμάτας στο Υπουργείο Πολιτισμού, προκειμένου να λειτουργήσει ως Αρχαιολογικό Μουσείο.

Στόχος της έκθεσης είναι η όσο το δυνατόν πληρέστερη παρουσίαση των αρχαιοτήτων της Μεσσηνίας διαχρονικά, δηλαδή από τους Προϊστορικούς χρόνους έως και τη Βυζαντινή εποχή, προκειμένου ο επισκέπτης κατά την περιήγησή του στις επιμέρους εκθεσιακές ενότητες, να αποκτά σφαιρική αντίληψη της πολιτισμικής εξέλιξης κάθε περιοχής δια μέσου των αιώνων.

Ακολουθώντας την παλιά γεωγραφική διαίρεση του νομού στις τέσσερις επαρχίες, Καλαμάτας, Μεσσήνης, Πυλίας και Τριφυλίας, η έκθεση αναπτύσσεται σε αντίστοιχες μεγάλες γεωγραφικές ενότητες, μέσα στις οποίες εντάσσονται οι σημαντικότερες αρχαιολογικές θέσεις με αντιπροσωπευτικά ευρήματα, που προέρχονται είτε από ανασκαφές, είτε από επιφανειακές έρευνες ή ακόμη και από τυχαίες παραδόσεις αρχαίων, από τους απλούς πολίτες.

Προκειμένου ο επισκέπτης να «διδασκεί» στις γεωγραφικές ενότητες, ακολουθεί μια κεντρική «οδική αρτηρία», ανάμεσα στις προθήκες και τα εκθέματα, θυμίζοντας τη ροή του ποταμού Παμίσου, που διατρέχει μεγάλο μέρος της Μεσσηνίας και εκβάλλει στο Μεσσηνιακό κόλπο.

Από την κεντρική κυκλοφοριακή αρτηρία διακλαδώνονται οι δευτερεύοντες δρόμοι, που οδηγούν στις τέσσερις ενότητες των επαρχιών. Κάθε ενότητα παρουσιάζει αυτοτέλεια και ο επισκέπτης μπορεί επιλεκτικά να δει μέρος της έκθεσης, χωρίς να ακολουθήσει ολόκληρη την πορεία της κεντρικής αρτηρίας.

Παράλληλα προκειμένου να υπάρξει ολοκληρωμένη ιστορική αντίληψη τόσο για την πολιτική όσο και για την πολιτισμική οντότητα ορισμένων περιοχών της Μεσσηνίας στην αρχαιότητα, σηματοδοτούνται με εποπτικό υλικό δέκα θεματικές ενότητες, μέσα από τις οποίες γίνεται ερμηνεία της ιστορίας με βάση το χώρο στον οποίο διαδραματίστηκαν διάφορα γεγονότα.

2.1.2 Ιστορικό και Λαογραφικό μουσείο Καλαμάτας

Ιδρύθηκε από τον τοπικό Σύλλογο προς Διάδοσιν των Γραμμάτων, με σκοπό τη συγκέντρωση αρχαιικού υλικού και αντικειμένων που αφορούν την Επανάσταση του 1821, καθώς και τη διάσωση και προβολή αντικειμένων του νεότερου πολιτισμού της ευρύτερης περιοχής. Το μουσείο λειτούργησε για πρώτη φορά το 1973 στο αρχοντικό Κυριακού (παραδοσιακό κτήριο των αρχών του 19ου αι.). Επαναλειτούργησε το 2002, όταν αποκαταστάθηκαν οι βλάβες που είχε υποστεί το κτήριο από το σεισμό του 1985.

Στο ισόγειο, μετά τις πληροφορίες για τον τόπο, το σύλλογο που ίδρυσε το μουσείο και την οικογένεια Κυριακού, μπορείτε να δείτε μικρές θεματικές ενότητες που αφορούν την αγροτική και ποιμενική ζωή, τη γεωργική βιοτεχνία, την υφαντική τέχνη, την αγγειοπλαστική και τα αστικά επαγγέλματα. Μια άλλη σειρά εκθεμάτων προέρχεται από την καθημερινή ζωή των κατοίκων. Τα εκθέματα του ισόγειου επιτρέπουν στον επισκέπτη να αποκτήσει μια επαρκή εικόνα για τον προβιομηχανικό τρόπο ζωής στη Μεσσηνία.

Στον επόμενο όροφο, η έκθεση ξεκινά με μια εντυπωσιακή ενότητα αφιερωμένη στην τυπογραφία και τη βιβλιοδεσία, που υπενθυμίζει στον επισκέπτη ότι στην Καλαμάτα λειτούργησε το πρώτο τυπογραφείο της

απελευθερωμένης Ελλάδας. Σε αυτό τυπώθηκε η Προκήρυξη των Επαναστατημένων Ελλήνων προς τις Ευρωπαϊκές Αυλές.

Το πρώτο δωμάτιο δεξιά αποτυπώνει την εικόνα του αστικού σπιτιού της πόλης κατά τις αρχές του 20ού αι., ενώ στο διάδρομο του ορόφου αυτού υπάρχει αναπαράσταση παραδοσιακού καφενείου. Στη μεγάλη αίθουσα δεξιά παρουσιάζεται ιστορικό υλικό που αφορά την Επανάσταση του 1821 και προέρχεται από την Καλαμάτα.

Η αίθουσα του Γ. Καρέλια φιλοξενεί ενδυματολογικά στοιχεία, ανάμεσά τους και την παραδοσιακή καλαματιανή ενδυμασία. Στο βάθος του πρώτου ορόφου υπάρχει μικρή αίθουσα αφιερωμένη στη μεταβυζαντινή εκκλησιαστική τέχνη της περιοχής.

2.1.3 Στρατιωτικό μουσείο Καλαμάτας

Το μουσείο λειτουργεί από τον Ιούνιο του 2006 σε κτήριο που παραχωρήθηκε για το σκοπό αυτό από την Ιερά Μητρόπολη Μεσσηνίας. Στόχος του είναι η παρουσίαση της νεότερης ελληνικής ιστορίας από την Επανάσταση του 1821 ως τις μέρες μας, μέσα από κείμενα, φωτογραφικό και οπτικοακουστικό υλικό.

Η ξενάγηση στο μουσείο αρχίζει με εκθέματα στολών, πολεμικού και φωτογραφικού υλικού από τον Αγώνα του 1821. Ακολουθεί ο Μακεδονικός Αγώνας, με ανάλογα εκθέματα και με ιδιαίτερη αναφορά στους Μεσσήνιους Μακεδονομάχους. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται εκθέματα για τους Βαλκανικούς Πολέμους (ανάμεσά τους και λάφυρα των εχθρών).

Ένα μεγάλο τμήμα της έκθεσης είναι αφιερωμένο στη Μικρασιατική Καταστροφή. Ακολουθούν αφιερώματα στον Α' και Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στις μάχες των Οχυρών και της Κρήτης, στη Μέση Ανατολή και στην Εθνική Αντίσταση. Επίσης γίνεται αναφορά στις ειρηνευτικές αποστολές του ελλη στην ειδικά διασκευασμένη αίθουσα «Ήχος και Φως» γίνεται προβολή ταινίας με την ιστορική διαδρομή του 9ου Συντάγματος Πεζικού.

Ξεχωριστό κομμάτι του μουσείου αποτελεί το βιβλίο των Μεσσήνιων νεκρών, που έπεσαν κατά τους αγώνες από το 1897 ως το 1974.

Στον προάυλιο χώρο του μουσείου, τέλος, έχουν εγκατασταθεί ένα άρμα M48-A5, ένα τεθωρακισμένο όχημα M8, πυροβόλα όπλα κι ένα αεροσκάφος F-5.

νικού στρατού (Κορέα, Σομαλία, πρώην Γιουγκοσλαβία, πόλεμος Κόλπου, Αφγανιστάν).

2.1.4 Δημοτική πινακοθήκη Καλαμάτας «Α. ΤΑΣΣΟΣ»

Η πινακοθήκη ανήκει στην Κοινωνική Επιχείρηση Δήμου Καλαμάτας "ΦΑΡΙΣ" και στεγάζεται από το 2002 σε ανακαινισμένο νεοκλασικό κτήριο στο ιστορικό κέντρο της πόλης. Το 2007 πήρε το όνομα του χαρακτήρα Α.Τάσσου. Εκτός από έργα του μεγάλου Μεσσήνιου χαρακτήρα, του οποίου φέρει το όνομα, στην πινακοθήκη, χώρο τέχνης που αντανακλά τα εικαστικά δρώμενα της δεκαετίας του '80 στη ζωγραφική, τη γλυπτική, την κεραμική και τη χαρακτική, υπάρχουν έργα των Χρ. Μπότσογλου, Π. Τέτση, Τ. Κατσουλίδη, Γ. Ψυχοπαίδη, Β. Κατράκη, Κ. Βαρώτσου, Μ. Κατζουράκη, Γ. Βαλαβανίδη, Ο. Ζούνη κ.ά.

Ο πυρήνας των 350 έργων της χαρακτηρίζεται από πολυμορφία εικαστικών τάσεων και ρευμάτων και αποτελείται από προσφορές Ελλήνων δημιουργών στην πόλη μετά το σεισμό του 1986. Τα εν λόγω έργα έχουν εμπλουτιστεί και από μεταγενέστερες δωρεές αρκετών καλλιτεχνών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι περιοδικές εκθέσεις που οργανώνονται από την ίδια την πινακοθήκη ή σε συνεργασία με αναγνωρισμένους εικαστικούς φορείς και οι οποίες καλύπτουν όλες τις μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης, κλασικές αλλά και πρωτοποριακές.

2.1.5 Πινακοθήκη σύγχρονης ελληνικής τέχνης

Η πινακοθήκη ιδρύθηκε το 1962, με πρωτοβουλία της Λαϊκής Βιβλιοθήκης Καλαμάτας και του ζωγράφου Κώστα Γιαννουκόπουλου (C. Yannako). Στεγάζεται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους του Δημοτικού Πνευματικού Κέντρου, όπου εκτίθενται περισσότερα από 100 έργα.

Η συλλογή, η οποία αριθμεί περισσότερα από 430 έργα, αποτελείται από πίνακες ζωγραφικής, σχέδια, χαρακτικά, κατασκευές και γλυπτά σημαντικότερων Ελλήνων ζωγράφων του 20ού αι., καθώς και από έργα ντόπιων καλλιτεχνών.

Ο κύριος κορμός της συλλογής αποτελείται από έργα των δεκαετιών 1950 και 1960, τα οποία αποτυπώνουν τις εικαστικές αναζητήσεις των Ελλήνων δημιουργών κατά την περίοδο εκείνη. Περιλαμβάνονται επίσης αξιόλογα έργα προγενέστερων και μεταγενέστερων καλλιτεχνών. Στόχος της πινακοθήκης, μάλιστα, είναι ο διαρκής εμπλουτισμός της, ώστε να εξασφαλίζεται η κατά το δυνατόν πληρέστερη παρουσίαση των τάσεων που αναπτύχθηκαν στη διαδρομή της ελληνικής τέχνης κατά τον 20ό αιώνα.

Έργα των Σπ. Βικάτου, Γ. Ροϊλού, Ουμβ. Αργυρού, Β. Γερμενή, Επ. Θωμόπουλου, Γ. Κοσμαδόπουλου, Θ. Λαζαρή, Θ. Φλωρά-Καραβία κ.ά. αντανακλούν την επιρροή του βαυαρικού ακαδημαϊσμού στη νεοελληνική τέχνη και την προσπάθεια αφομοίωσης και μετάπλασης δυτικών ρευμάτων -κυρίως του ιμπρεσιονισμού- που επιχείρησαν οι Έλληνες καλλιτέχνες στις αρχές του 20ού αιώνα.

Οι προσεγγίσεις της αφαίρεσης, που εκκινούν στη χώρα μας ουσιαστικά στα τέλη της δεκαετίας του 1950, αντιπροσωπεύονται με έργα των Χρ. Λεφάκη, Γ. Μαλτέζου, Τ. Μάρθα, Ε. Ζογγολοπούλου και άλλων καλλιτεχνών.

Το αίτημα της «ελληνικότητας», όπως εκφράστηκε μέσα από το γόνιμο συγκερασμό διαχρονικών στοιχείων του πολιτισμού μας και από τη σύνδεσή τους με τα ευρωπαϊκά εικαστικά κινήματα, αποτυπώνεται σε έργα των Γ. Γουναρόπουλου, Σπ. Βασιλείου, Ν. Χατζηκυριάκου-Γκίκα, Ν. Εγγονόπουλου, Γ. Τσαρούχη και άλλων σημαντικών δημιουργών του Μεσοπολέμου.

Η γενιά του 1960, που συνδέθηκε άμεσα με το διεθνή εικαστικό χώρο και προέβαλλε την ελληνική τέχνη στο εξωτερικό, αντιπροσωπεύεται με έργα των Θ. Τσίγκου, Δανιήλ, Χρ. Καρά, Ν. Κεσσανλή, Δ. Κοντού, Χρ. Ρωμανού, Κ. Τσόκλη κ.ά. Αντίστοιχα, οι έρευνες που πραγματοποιήθηκαν κατά την ίδια περίοδο στην παραστατική ζωγραφική αποτυπώνονται σε έργα των Γ. Γαϊτή, Β. Σπεράντζα, Δ. Μυταρά, Α. Φασιανού κ.ά.

Η πορεία της νεοελληνικής χαρακτηριστικής διαφαίνεται μέσα από έργα των Δ. Γαλάνη, Αγγ. Θεοδωρόπουλου, Ευθ. Παπαδημητρίου, Δ. Γιαννουκάκη, Γ. Βελισσαρίδη, Α. Τάσσου, Κ. Γραμματόπουλου, Τ. Κατσουλίδη, Α. Κομιανού κ.ά. Τέλος, η συλλογή περιλαμβάνει και μικρό αριθμό γλυπτών των Χρ. Καπράλου, Κ. Κλουβάτου, Λ. Λαμέρα, Α. Μυλωνά, Γ. Ζογγολόπουλου, Ν. Πάτρα, Γ. Λάππα, Α. Λίτη κ.ά., καθώς κι ένα σχέδιο του Γ. Χαλεπά.

Πρόσφατα, η πινακοθήκη εμπλουτίστηκε με έργα των Ό. Ζούνη, Μ. Κατζουράκη, Ά. Κωστοπούλου, Α. Λίτη, Γ. Μπουτέα, Ι. Νικολαΐδη, Μπ. Ντάβου, Π. Ξαγοράρη, Ν. Πάστρα, Σ. Πορτολάκη, Α. Τάσσου και Α. Φασιανού. Στα νέα αποκτήματά της περιλαμβάνονται επίσης το κληροδότημα της Δάφνης Κωστοπούλου, αποτελούμενο από 56 έργα της, καθώς και η δωρεά της Άννης Κωστοπούλου, που περιλαμβάνει 10 έργα των Ν. Αλεξίου, Γ Βαλαβανίδη, Γ. Γαΐτη, Γ. Λάππα, Ι. Μολφέση, Κ. Μορταράκου, Τ. Παυλόπουλου, Σπ. Πολίτη, Θ. Τότσικα και Γ. Ψυχοπαΐδη, που καλύπτουν ευρύ φάσμα των εικαστικών πειραματισμών που αναπτύχθηκαν από το 1970 ως σήμερα.

2.1.6 Λαϊκή βιβλιοθήκη Καλαμάτας

Η βιβλιοθήκη ιδρύθηκε το 1933 από 46 διανοούμενους της πόλης και είναι μια από τις μεγαλύτερες βιβλιοθήκες της ελληνικής περιφέρειας. Έχει αναπτύξει - και συνεχίζει να αναπτύσσει - πλούσια και πολύπλευρη πολιτιστική δραστηριότητα κι έχει τιμηθεί με το πρώτο βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών. Διαθέτει αναγνωστήριο 50 ατόμων, με γυάλινο θόλο (για φυσικό φωτισμό) και κλιματισμό, καθώς και υπαίθριο αναγνωστήριο.

Δραστηριοποιείται κυρίως στην οργάνωση, το διαρκή εμπλουτισμό και τη μόνιμη λειτουργία μιας μεγάλης βιβλιοθήκης και μιας σημαντικής συλλογής έργων τέχνης, της Πινακοθήκης Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της, έχει εκδώσει τρεις τόμους των Μεσσηνιακών Γραμμάτων.

Η βιβλιοθήκη διαθέτει περισσότερους από 85.000 τόμους βιβλίων, 2.500 τίτλους περιοδικών (60.000 τεύχη), 200 τίτλους μεσσηνιακών εφημερίδων (περισσότερα από 100.000 φύλλα), εκ των οποίων οι 42 χρονολογούνται στο 19ο αι. Επίσης, διαθέτει 450 δεμένους τόμους που καλύπτουν όλες τις εκδόσεις των κυριότερων μεσσηνιακών εφημερίδων από το 1935 μέχρι σήμερα. Υπάρχουν ακόμη περισσότερα από 50.000 φύλλα μη μεσσηνιακών εφημερίδων (κυρίως προπολεμικών), αρχείο που αφορά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και το 19ο αι., καθώς κι εκατοντάδες ιδιωτικά και δημόσια χειρόγραφα. Ιδιαίτερα φυλάσσονται σπάνια και πολύτιμα βιβλία, κειμήλια του 16ου και 17ου αι., από τα οποία ξεχωρίζουν τα Άπαντα του Πλάτωνα.

Πρόσφατα, αποκτήθηκαν συνολικά 2.566 τίτλοι ή 2.876 τόμοι βιβλίων, που αποτελούν δωρεές απλών ιδιωτών ή επώνυμων πολιτών της Καλαμάτας. Τα τελευταία χρόνια, επίσης, δόθηκε βάρος στον εκσυγχρονισμό και τη μηχανοργάνωση της βιβλιοθήκης, καθώς και στη δημιουργία ιστοσελίδας στο διαδίκτυο. Στη λειτουργία και τις δραστηριότητες της βιβλιοθήκης, αμέριστη και πολύπλευρη είναι η συμβολή του ομίλου της Alpha Bank, του Ιδρύματος Ι.Φ. Κωστόπουλου, της Ιεράς Μητρόπολης Μεσσηνίας και του Δήμου Καλαμάτας.

2.1.7 Δημόσια κεντρική βιβλιοθήκη Καλαμάτας

Η νεοσύστατη Δ.Κ.Β. Καλαμάτας λειτουργεί από τον Οκτώβριο του 2004, έχοντας μορφωτικούς, εκπαιδευτικούς, πολιτιστικούς και πληροφοριακούς σκοπούς. Ήδη διαθέτει περίπου 7.400 τίτλους βιβλίων, που καλύπτουν θέματα ιατρικής, ψυχολογίας, παιδικής λογοτεχνίας, κοινωνικών επιστημών, πληροφορικής κ.λπ. Διαθέτει επίσης εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, βιβλία τέχνης, εκπαιδευτικά και θρησκευτικά. Η βιβλιοθήκη έχει προμηθευτεί μια κινητή μονάδα που πραγματοποιεί επισκέψεις στα σχολεία κυρίως των απομακρυσμένων από την Καλαμάτα περιοχών, επιδιώκοντας να εξυπηρετήσει τη σχολική κοινότητα με δανεισμό βιβλίων, οπτικοακουστικού υλικού κ.ά.

2.1.8. "ΦΑΡΙΣ" κοινωφελείς επιχείρηση δήμου Καλαμάτας

Η Κοινωφελής Επιχείρηση του Δήμου Καλαμάτας «ΦΑΡΙΣ», είναι ο επίσημος φορέας της πολιτικής του Δήμου, στους τομείς του Πολιτισμού, της Κοινωνικής

Αλληλεγγύης, της Κατάρτισης και Προώθησης στην Απασχόληση. Ιδρύθηκε σύμφωνα με το Ν3463/2006 και το ΦΕΚ 2434 την 1η Δεκεμβρίου 2008, ως αποτέλεσμα της μετεξέλιξης των:

- Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (Δ.Ε.Π.Α.Κ)
- Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.Κ)
- Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ)

καθώς και της ενσωμάτωσης των δράσεων του Κοινωνικού Φορέα του Δήμου.

Για τον πολιτισμό, η "ΦΑΡΙΣ" καλείται να συνεχίσει το έργο που ξεκίνησε το 1985 η Δ.Ε.Π.Α.Κ., να αναδείξει τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία και να καλλιεργήσει στα παιδιά και τους νέους την αγάπη για τις τέχνες.

Στα πλαίσια της λειτουργίας της "ΦΑΡΙΣ", υποστηρίζονται οι εξής δραστηριότητες :

Ο Χορός με τη λειτουργία του Διεθνούς Κέντρου Χορού (ΔΙ.ΚΕ.ΧΟ) του οποίου κορυφαία δραστηριότητα είναι η διοργάνωση του Διεθνούς Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας.

Το Θέατρο, με τη συνέχιση της δραστηριότητας του Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου Καλαμάτας (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.Κ.).

Η Καλλιτεχνική Παιδεία, με τη λειτουργία των Σχολών:

- Δημοτικό Ωδείο
- Δημοτική Σχολή Χορού
- Δημοτικό Εικαστικό Εργαστήρι

Διεθνές Κέντρο Χορού Καλαμάτας

Το 1995 ιδρύθηκε το Διεθνές Κέντρο Χορού Καλαμάτας, ένας σημαντικός πολιτιστικός φορέας της πόλης, που δραστηριοποιείται στους τομείς της έρευνας, της επικοινωνίας και της καλλιτεχνικής έκφρασης-δημιουργίας. Στις καλλιτεχνικές δραστηριότητές του περιλαμβάνονται χορευτικές εκδηλώσεις, ενίσχυση και προβολή της σύγχρονης ελληνικής χορευτικής παραγωγής, διάσωση και καταγραφή της ελληνικής χορευτικής δημιουργίας.

Κορυφαία δραστηριότητά του είναι το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας. Το φεστιβάλ, από το 1995 και κάθε Ιούλιο, γίνεται πόλος έλξης ενός κοινού που περιλαμβάνει πολλούς κατοίκους της Μεσσηνίας, επισκέπτες απ' όλη την Ελλάδα, καθώς και προσωπικότητες από τον πολιτικό, καλλιτεχνικό, ακαδημαϊκό και επιχειρηματικό κόσμο, αλλά και από το εξωτερικό.

Η ευρεία απήχηση του φεστιβάλ, που θεωρείται πλέον μία από τις σημαντικότερες χορευτικές διοργανώσεις της Ευρώπης, οφείλεται στην επαγγελματική συνέπεια που χαρακτηρίζει το σχεδιασμό του, με την παρουσίαση παραστάσεων ομάδων διεθνώς καταξιωμένων, καθώς και νέων ταλαντούχων καλλιτεχνών, που η μετέπειτα πορεία τους έχει πάντα δικαιώσει την επιλογή τους από το φεστιβάλ.

Το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας έχει παρουσιάσει μέχρι τώρα 56 διεθνούς φήμης ομάδες χορού, από τις οποίες οι 43 εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Με την παρουσίαση των ελληνικών σχημάτων δίπλα σε ξένες καταξιωμένες ομάδες συμβάλλει στην ανάπτυξη του σύγχρονου ελληνικού χορού ως βασικός οργανισμός στήριξης της ελληνικής δημιουργίας, ενώ, με την ανάθεση παραγωγής νέου έργου σε Έλληνες χορογράφους, προβάλλει το έργο τους στο εξωτερικό.

Η μεγάλη απήχηση του φεστιβάλ αποτυπώνεται κάθε χρόνο και στον Τύπο, με εγκωμιαστικές κριτικές. Το πρόγραμμα του φεστιβάλ παρουσιάζεται επίσης από τα ευρωπαϊκά και αμερικανικά περιοδικά που ασχολούνται με το χορό, δίπλα σε καταξιωμένα ευρωπαϊκά φεστιβάλ χορού διεθνούς εμβέλειας.

2.1.9 Δημοτικό περιφερειακό θέατρο Καλαμάτας

Το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.Κ.) ιδρύθηκε το 1984. Διατηρεί δύο σκηνές, την Κεντρική και τη Νέα. Σε αυτές, κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου παρουσιάζονται θεατρικά έργα από την ελληνική και παγκόσμια δραματουργία, καθώς και παραστάσεις για παιδιά. Κατά την καλοκαιρινή περίοδο, παρουσιάζεται ένα κλασικό έργο στο αμφιθέατρο του κάστρου.

Τα έργα της χειμερινής περιόδου παρουσιάζονται στην Καλαμάτα, στην περιφέρεια, στους όμορους νομούς και συχνά στην Αθήνα, ενώ εκείνο της καλοκαιρινής, εκτός των παραστάσεων της Καλαμάτας,

παρουσιάζεται στα μεγάλα φεστιβάλ και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις της χώρας μας.

Μέχρι σήμερα το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.Κ. έχει παρουσιάσει 150 περίπου έργα από την ελληνική και παγκόσμια δραματουργία. Βασικές κατευθύνσεις που χαρακτηρίζουν τη δραστηριότητά του είναι η προσπάθεια να συνδυαστεί ο ψυχαγωγικός, ενημερωτικός και παιδευτικός χαρακτήρας του θεάτρου, να δοθεί έμφαση στο κλασικό δραματολόγιο αλλά και στις σύγχρονες θεατρικές αναζητήσεις, να προβληθεί η ελληνική θεατρική παράδοση, αλλά και τα κορυφαία έργα της παγκόσμιας δραματουργίας. Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται για την αισθητική αγωγή του παιδικού κοινού και για να προσελκυστούν στην Καλαμάτα σημαντικοί καλλιτεχνικοί συνεργάτες.

Με αφορμή το ανέβασμα των θεατρικών έργων και παράλληλα με αυτά, πραγματοποιούνται εκδηλώσεις (διαλέξεις-συζητήσεις, εκθέσεις και προβολές) και εκδίδεται το περιοδικό Θεατρική Καλαμάτα, με στόχο την ολοκληρωμένη παρουσίαση της θεατρικής παράστασης.

Μουσικός Τομέας

Το Δημοτικό Ωδείο είναι το μουσικό εργαστήριο της "ΦΑΡΙΣ" (πρ. ΔΕΠΑΚ), το οποίο λειτουργεί από το 1985 και στεγάζεται σ' ένα όμορφο παραδοσιακό κτήριο του 19ου αι., νότια του κάστρου. Εκεί, μέσα σ' ένα εύφορο και δημιουργικό κλίμα, με νέες μεθόδους διδασκαλίας, δίνεται η μουσική γνώση, τόσο στην κλασική μουσική, όσο και στην παραδοσιακή και βυζαντινή.

Πάνω από 500 παιδιά κάθε χρόνο συμπληρώνουν τη μόρφωσή τους με συναυλίες, ακροάσεις, εργαστήρια, σεμινάρια και διαλέξεις. Στο Δημοτικό Ωδείο Καλαμάτας έχουν φοιτήσει μέχρι σήμερα πάνω από 10.000 μαθητές κι έχουν διδάξει διεθνούς φήμης σολίστ, μέλη της ορχήστρας της ΕΡΤ, σοπράνος και τενόροι της Ε.Λ.Σ., διακεκριμένοι συνθέτες, καθώς και καθηγητές πανεπιστημίων.

Αν συμπληρώσει κανείς και την εκάστοτε επιλεγμένη και άριστα καταρτισμένη διεύθυνσή του, δεν θα εκπλαγεί όταν μάθει ότι μέχρι σήμερα έχει δώσει 30 διπλώματα και 120 πτυχία. Ότι κάθε χρόνο μαθητές του μπαίνουν με υποτροφία σε Ακαδημίες του εξωτερικού, παίρνουν πρώτα βραβεία σε πανελλήνιους διαγωνισμούς, αλλά και επιστρέφουν για να διδάξουν ως καθηγητές στα τμήματά του.

Η Συμφωνική Ορχήστρα Νέων, η μαθητική Συμφωνική Ορχήστρα, η τρίφωνη παιδική Χορωδία και γενικώς οι καλλιτεχνικές δυνάμεις του

Ωδείου κάνουν αισθητή την παρουσία τους όχι μόνο στο κοινό της Καλαμάτας, αλλά και στις γειτονικές πόλεις, καθώς και το εξωτερικό. Η Συμφωνική Ορχήστρα Νέων έδωσε συναυλίες στο Βέλγιο (Βρυξέλλες - Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) και στη Γερμανία (Βισμπάντεν - Φρανκφούρτη).

Εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν όλα τα είδη μουσικής στο Πνευματικό Κέντρο της πόλης, «Καλλιτεχνικά Καφενεία» στην αίθουσα διαλέξεων του Ωδείου, συνεργασίες με ελληνικούς και ξένους πολιτιστικούς φορείς (Εθνική Λυρική Σκηνή, Ορχήστρα Καμεράτα, Παιδική Χορωδία της Βιέννης κ.ά.) συμπληρώνουν το σημαντικό έργο του Ωδείου, για το οποίο πρόσφατα τιμήθηκε από το Σύλλογο "Οι Φίλοι της Μουσικής" του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών.

2.1.10 Δημοτική Σχολή Χορού

Η Δημοτική Σχολή Χορού, που στεγάζεται στο Ζουμπούλειο Μέγαρο, είναι εξοπλισμένη με σύγχρονη και κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και το κάθε διδακτικό έτος περιλαμβάνει ένα πλήρες εκπαιδευτικό πρόγραμμα με μαθήματα κλασσικού μπαλέτου, σύγχρονου χορού, τζάζ, αυτοσχεδιασμού, Tai chi και μουσικοκινητικής αγωγής.

Λειτουργούν, επίσης, τμήματα γυμναστικής ενηλίκων, προεπαγγελματικό τμήμα (φυτόριο) και ειδικά τμήματα προετοιμασίας για πτυχία της Βασιλικής Ακαδημίας Χορού του Λονδίνου (R.A.D.). Στη διάρκεια του έτους οργανώνονται επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται τόσο στους μαθητές όσο και στους δασκάλους του χορού.

Η Δημοτική Σχολή Χορού της Καλαμάτας θεωρείται πρότυπη σχολή στο είδος της κάτι που επιβεβαιώνεται από τον αριθμό των σπουδαστών και την υψηλή βαθμολογία που αποσπών από τους καθηγητές - εξεταστές της RAD με την οποία συνεργάζεται εποικοδομητικά η Σχολή, αλλά και από τους μαθητές που μετά από σπουδές στο χορό σε σημαντικές σχολές της Ελλάδας και του εξωτερικού εργάζονται ως επαγγελματίες της τέχνης του χορού. Η ίδρυση του Διεθνούς Κέντρου Χορού Καλαμάτας το 1995 επέδρασε θετικά στη λειτουργία της σχολής και της έδωσε μια νέα ώθηση.

Τομέας Εικαστικών

Έχει ως πυρήνα το Εικαστικό Εργαστήρι, το οποίο έχει στόχο να μυήσει στις εικαστικές τέχνες, να δημιουργήσει συνθήκες πρόσφορες για την ανάπτυξη της καλλιτεχνικής έκφρασης, να οργανώσει δραστηριότητες επιμορφωτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα.

Μέσα από ειδικά μελετημένα προγράμματα, το εργαστήρι προσφέρει σε παιδιά, έφηβους και ενήλικες, τη δυνατότητα, ανάλογα με την ηλικία τους και μέσα από ευχάριστη απασχόληση, να πλησιάσουν την εικαστική δημιουργία, να μάθουν τη γλώσσα της και να χειριστούν διαφορετικά εκφραστικά μέσα, όπως σχέδιο, ζωγραφική, γλυπτική, κεραμική, ψηφιδωτό, μπατίκ, ταπισερί κ.α. Με ατομικές και ομαδικές εργασίες και την καθοδήγηση έμπειρων δασκάλων - καλλιτεχνών, καλλιεργούνται, μέσα από τη διαδικασία της τέχνης, η δημιουργικότητα σε όλους και το ταλέντο στους πιο προικισμένους. Και είναι σε αυτά τα εργαστήρια που μαθήτευσαν μερικοί από τους νυν δασκάλους του σχολείου.

Παράλληλα με το εκπαιδευτικό του έργο, το εικαστικό εργαστήρι έχει να επιδείξει αξιόλογη δραστηριότητα επιμορφωτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα. Προγράμματα συνεργασίας με εικαστικούς φορείς σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο, διαλέξεις με θέματα που αφορούν την τέχνη και σεμινάρια που απευθύνονται τόσο σε ειδικούς όσο και στο φιλότεχνο κοινό εμπεριέχονται στην πολύπλευρη δράση του σχολείου.

Η πλατύτερη και μαζικότερη εικαστική παρέμβαση στην πόλη συμπληρώνεται με τη διοργάνωση πολύμορφων πολιτιστικών εκδηλώσεων (παραστάσεις δρόμου, λαϊκά δρώμενα, κατασκευές σε δημόσιους χώρους) και επιτυχημένων εκθέσεων που φέρνουν το κοινό της Καλαμάτας και της ευρύτερης περιοχής σε επαφή με το σύνολο της εικαστικής δημιουργίας.

2.2 Εκπαιδευτικά Ιδρύματα Καλαμάτας

2.2.1 Πανεπιστήμιο

Ιδρύθηκε με το ΠΔ 118/2003 και αποτελείται από δύο τμήματα: το Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών,

το οποίο ξεκίνησε την εκπαιδευτική του λειτουργία το ακαδημαϊκό έτος 2003-04, και το Τμήμα Φιλολογίας, που ξεκίνησε να λειτουργεί το ακαδημαϊκό έτος 2005-06. Και τα δύο τμήματα είναι εφοδιασμένα με την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή για την άρτια λειτουργία τους, διαθέτουν εργαστήρια (ηλεκτρονικών υπολογιστών, αρχαιομετρίας, εναλίας αρχαιολογίας, κ.ά.) καθώς και βιβλιοθήκη. Η σχολή στεγάζεται στα κτήρια του πρώην 9ου Συντάγματος Πεζικού στο παλαιό στρατόπεδο Καλαμάτας, το οποίο έχει παραχωρηθεί από το δήμο για το σκοπό αυτόν. Τα δύο κτήρια είναι χτισμένα γύρω στα 1910 και μετατράπηκαν σε χώρους διδασκαλίας και διοίκησης με τη φροντίδα και τη χορηγία του Δήμου Καλαμάτας, του Ιδρύματος Α.Γ. Λεβέντη, καθώς και των κ.κ. Βασ. Κωνσταντακόπουλου και Κων/νου Αρνόκουρου.

2.2.2Τει Καλαμάτας

Ξεκίνησε τη λειτουργία του με το ΠΔ 94/1988, αρχικά ως παράρτημα του ΤΕΙ Πάτρας. Ένα χρόνο αργότερα ωστόσο, το παράρτημα Πάτρας καταργήθηκε και ιδρύθηκε το αυτόνομο ΤΕΙ Καλαμάτας. Το ίδρυμα αποτελείται από τις εξής σχολές: Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας, τα πρώτα τμήματα της οποίας λειτούργησαν το ακαδημαϊκό έτος 1989-90, και Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, το πρώτο τμήμα της οποίας ξεκίνησε να λειτουργεί το ακαδημαϊκό έτος 1993-94. Το κτηριακό συγκρότημα του ΤΕΙ Καλαμάτας αποπερατώθηκε το 1988 και εξυπηρετεί όλες τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες, καθώς και όλες τις διοικητικές και βοηθητικές υπηρεσίες του ιδρύματος. Βρίσκεται στην περιοχή του Αντικαλάμου, σε απόσταση 6 χλμ. από το κέντρο της πόλης, και συνδέεται μ' αυτήν με ειδική γραμμή λεωφορείου, και πρόσφατα με σιδηροδρομική γραμμή. Τα τελευταία χρόνια λειτουργεί στη Σπάρτη παράρτημα του ΤΕΙ Καλαμάτας (Τμήμα Τεχνολογίας Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών), ενώ από το Σεπτέμβριο του 2009 στο Ίδρυμα προστίθεται μια τρίτη Σχολή : η Σχολή Επαγγελματίων Υγείας & Πρόνοιας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Τουρισμός

Ο τουρισμός είναι ένας πολύ διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας, ειδικά στον Δυτικό Κόσμο ενώ παράλληλα αποτελεί μια πολύ μεγάλη βιομηχανία και σημαντικότερη πηγή εσόδων για παραδοσιακά τουριστικές χώρες όπως τη Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία και την Ελλάδα. Πρόσφατα χάρη στην μεγάλη μείωση του κόστους ταξιδιού και της πτώσης του Τείχους, υπάρχουν ανερχόμενοι τουριστικοί προορισμοί όπως Τσεχία, Ουγγαρία, Κροατία, Τουρκία, Αίγυπτος, που προσελκύουν κάθε χρόνο και περισσότερους τουρίστες με όπλο τις χαμηλές τιμές και την καλή εξυπηρέτηση.

3.2 Ορισμός του Τουρισμού

Πολλές είναι οι προσπάθειες που έχουν γίνει για να δοθεί ένας επακριβής ορισμός του Τουρισμού. Από τα κύρια χαρακτηριστικά του, πέντε μπορούν να εξακριβωθούν εννοιολογικά και συγκεκριμένα τα εξής:

- Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς επί τουλάχιστον ένα 24ωρο με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχαγωγικών τους αναγκών.
- Οι διάφορες μορφές του τουρισμού περιλαμβάνουν απαραίτητα δύο βασικά στοιχεία: Το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν, συμπεριλαμβανομένου της διατροφής.
- Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους.
- Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεσή τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους μέσα σε λίγες, μέρες βδομάδες ή μήνες.

- Οι άνθρωποι επισκέπτονται τουριστικούς προορισμούς για τουριστικούς λόγους, δηλαδή για λόγους άλλους από εκείνους της μόνιμης διαμονής τους ή της επαγγελματικής απασχόλησής τους.

Το 1941 οι καθηγητές Hunziker και Krapf του Πανεπιστημίου της Βέρνης υποστήριζαν την άποψη πως ο τουρισμός πρέπει να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού σε έναν προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν μη μόνιμων κατοίκων του.

Το 1937 η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων της Κοινωνίας των Εθνών σύστησε στις χώρες-μέλη της να υιοθετήσουν έναν ορισμό που χαρακτήριζε τον τουρίστα σαν ένα άτομο που ταξιδεύει για ένα χρονικό διάστημα 24 ωρών ή περισσότερο σε μια χώρα διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα.

Δυόμισι δεκαετίες αργότερα, το 1963 η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για Διεθνή Ταξίδια και Τουρισμό, που πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη συμφώνησε ο όρος επισκέπτης να περιγράφει κάθε άτομο που επισκέπτεται μία χώρα διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα, για οποιοδήποτε λόγο εκτός από εκείνο της άσκησης ενός επαγγέλματος για το οποίο να αμείβεται με χρηματικούς πόρους της χώρας την οποία επισκέπτεται. Ο ορισμός αυτό καλύπτει δύο κατηγορίες επισκεπτών:

- Τους *τουρίστες*: άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτήν τουλάχιστον επί ένα 24ωρο, και των οποίων οι λόγοι επίσκεψης είναι τις περισσότερες φορές διακοπές, επαγγελματικοί, υγείας, σπουδές, συμμετοχή σε αποστολή ή σύσκεψη ή συνέδριο, επίσκεψη φίλων ή συγγενών, θρησκευτικοί και άθληση.
- Τους *εκδρομείς*: άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτή λιγότερο από ένα 24ωρο. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι επιβάτες κρουαζιερόπλοιων, οι επισκέπτες που έρχονται και φεύγουν την ίδια μέρα χωρίς να διανυκτερεύσουν, καθώς επίσης και τα πληρώματα πλοίων, αεροπλάνων κλπ.
- Συμπερασματικά, λοιπόν, τουρισμός καλείται η επέκταση και διεύρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων και συναλλαγών, η αύξηση των παραγόμενων τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, η μεγέθυνση της τουριστικής προσφοράς και ζήτησης. Ειδικότερα, η ποιοτική και ποσοτική αποτίμηση των οικονομικών πράξεων, των επενδύσεων και κατασκευών, της απασχόλησης, των εισοδημάτων,

και επαγγελμάτων, που σχετίζονται και αποδίδονται στην τουριστική δραστηριότητα. Η τουριστική ανάπτυξη είναι επακόλουθη κατάσταση των άμεσων και θετικών επιδράσεων του τουρισμού στην οικονομία.

- Γενικές Παρατηρήσεις Για Τον τουρισμό

Είναι εμφανές ότι το ιδιαίτερα ελκυστικό φυσικό περιβάλλον του ελληνικού χώρου, έχει καταστήσει την Ελλάδα ισχυρό πόλο έλξης για τον τουρισμό. Μετά από μια περίοδο ταχύτατης ανάπτυξης δύο περίπου δεκαετιών, ο τουρισμός σήμερα συμμετέχει με 6% στο ΑΕΠ της χώρας συμβάλλοντας ταυτόχρονα σημαντικά στην απασχόληση και την περιφερειακή ανάπτυξη. Όμως, ενώ ο αριθμός των αφίξεων των ξένων τουριστών, που σήμερα κυμαίνεται γύρω στα 12 εκ. αφίξεις ετησίως, παρουσιάζει μια μακροπρόθεσμα ανοδική τάση, τα έσοδα από την τουριστική δραστηριότητα ακολουθούν μειωτική πορεία ως αποτέλεσμα του έντονα αναπτυσσόμενου μαζικού τουρισμού.

Οι πλέον ευαίσθητες, στην τουριστική πίεση, περιοχές είναι φυσικά οι παράκτιες στις οποίες συγκεντρώνεται και ο κύριος όγκος τουριστών, καθώς και μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού. Επιπλέον, ο παράκτιος χώρος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και από την πλευρά των φυσικών οικοσυστημάτων λόγω της συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης τριών βασικών στοιχείων της φύσης της θάλασσας, της ξηράς και του αέρα. Δέλτα ποταμών, λιμνοθάλασσες και άλλοι υδροβιότοποι, αμμοθίνες, λιβάδια ποσειδωνίας, κλειστοί κόλποι κλπ. αποτελούν περιοχές αναπαραγωγής και διαβίωσης πολλών και σημαντικών ειδών χλωρίδας και πανίδας.

3.2.1 Εσωτερικός τουρισμός

Κανένας από αυτούς τους ορισμούς δεν λαμβάνει υπόψη τον εσωτερικό τουρισμό. Τελευταία φορά, το θέμα της υιοθέτησης ενός ορισμού για τον εσωτερικό τουρισμό τέθηκε στην Παγκόσμια Διάσκεψη για τον Τουρισμό που συγκλήθηκε το 1980 στην Μανίλα των Φιλιππίνων από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, χωρίς όμως θετικό αποτέλεσμα. Σήμερα, κάποιες χώρες έχουν δώσει έναν ορισμό για τον ντόπιο τουρίστα. Οι ΗΠΑ π.χ. ορίζουν σαν τουρίστα που κάνει εσωτερικό τουρισμό οποιοδήποτε άτομο φεύγει από το σπίτι του με σκοπό να επισκεφτεί κάποιο μέρος που απέχει τουλάχιστον 50 μίλια (80,48 χιλιόμετρα) από αυτό για οποιοδήποτε λόγο εκτός της καθημερινής του μετάβασης στην εργασία.

3.2.2 Διακρίσεις του τουρισμού

- Εγχώριος τουρισμός (domestic tourism): ο τουρισμός των κατοίκων μίας χώρας όταν ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής (π.χ. ένας Αθηναίος πηγαίνει στην Τρίπολη)
- Εξερχόμενος τουρισμός (outbound tourism): αφορά στους μόνιμους κατοίκους μίας χώρας οι οποίοι ταξιδεύουν σε μία άλλη χώρα (π.χ. ένας Έλληνας που ταξιδεύει στη Γαλλία)
- Εισερχόμενος τουρισμός (inbound tourism): ο τουρισμός των αλλοδαπών οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα (πχ. ένας Γάλλος που ταξιδεύει στην Ελλάδα)
- Διεθνής τουρισμός (international tourism): το σύνολο του εισερχόμενου και του εξερχόμενου τουρισμού.
- Εσωτερικός τουρισμός (internal tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εισερχόμενου τουρισμού
- Εθνικός τουρισμός: (national tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εξερχόμενου τουρισμού.

3.2.3Ο Μαζικός Τουρισμός

Ο *μαζικός τουρισμός* είναι μια σχετικά νέα ιδέα, που προήλθε από την μεγάλη άνοδο των εισοδημάτων μετά την Βιομηχανική Επανάσταση. Πριν από αυτή, τα ταξίδια πολιτιστικού ή ψυχαγωγικού χαρακτήρα ήταν αποκλειστικό προνόμιο λίγων εκλεκτών περιηγητών, συνήθως αριστοκρατών.

Σήμερα, ο μαζικός τουρισμός είναι απευκταίος λόγω των δυσμενών επιπτώσεων που προκαλεί στο φυσικό περιβάλλον αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο, καθιστώντας τη συνέχιση του ίδιου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης ουσιαστικά υπαίτια, να υπονομεύει μακροπρόθεσμα την ανάπτυξή του.

Η παγκόσμια τάση σήμερα είναι ο τουρισμός να είναι φιλικός ως προς τον άνθρωπο και ως προς το φυσικό περιβάλλον. Μορφές τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός, ο περιηγητικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός αλλά και ο τουρισμός των πόλεων (city breaks) θεωρούνται σήμερα οι μορφές που θα πρέπει να επικρατήσουν προκειμένου η τουριστική ανάπτυξη να καταστεί βιώσιμη καθώς και να καταπολεμηθεί η εποχικότητα.

3.2.4 Εναλλακτικός τουρισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί τμήμα των ειδικών μορφών τουρισμού, οι οποίες χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού κινήτρου στη ζήτηση και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής (προσφοράς)^[2]. Με τον εναλλακτικό τουρισμό (alternative tourism), οι άνθρωποι αναζητούν ένα διαφορετικό τρόπο διακοπών, ο οποίος συνδέεται με την προστασία της τοπικής κουλτούρας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος αλλά και με την αποφυγή της χρήσης υπηρεσιών οργανωμένου μαζικού τουρισμού.

3.2.5 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός

Η μορφή αυτή περιλαμβάνει την οργάνωση συνεδρίων και διεθνών εκθέσεων σε περιοχές που προσφέρουν και άλλες δυνατότητες. Δυστυχώς για τη χώρα μας ενώ οι δυνατότητες που διαθέτει για την ανάπτυξη του τουρισμού αυτού είναι πολύ μεγάλες, βρίσκεται στην τελευταία θέση στη διεθνή συνεδριακή πίτα από την άποψη του αριθμού συνεδρίων που φιλοξενεί ετήσια. Η μέχρι σήμερα πείρα δείχνει ότι όσες ελληνικές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις επένδυσαν σε μεγάλα και σύγχρονα συνεδριακά κέντρα διαπίστωσαν ότι ο τζίρος των συνεδριακών πελατών τους ήταν διπλάσιος από αυτόν των άλλων πελατών τους και ότι παρά τη διεθνή ύφεση η ζήτηση για συνεδριακό τουρισμό αυξάνει σε αντίθεση με το γενικό τουρισμό που μειώνεται. Για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού απαιτείται η λήψη μιας σειράς μέτρων τα οποία σχετίζονται τόσο με την υποδομή όσο και με

την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για τους οργανωτές συνεδρίων και εκθέσεων καθώς πολλά μη ειδικευμένα άτομα οργανώνουν σήμερα συνέδρια με αποτέλεσμα να δυσφημίζεται η Ελλάδα στο εξωτερικό. Όσον αφορά την υποδομή την τελευταία περίοδο υπάρχει μια έντονη κινητικότητα εκ μέρους της πολιτείας για να καλυφθούν οι ελλείψεις και παραλείψεις των προηγούμενων χρόνων.

Έτσι προχωρά η δημιουργία ενός Μητροπολιτικού Συνεδριακού και Εκθεσιακού Κέντρου στην Αθήνα στο οποίο υπολογίζεται ότι θα είναι έτοιμο σε περίπου δύο χρόνια. Ήδη έχει επιλεγεί η εταιρία που θα αναλάβει να κατασκευάσει το κέντρο αυτό. Το κόστος της όλης επένδυσης υπολογίζεται ότι θα ξεπεράσει τα 70 εκατ. ευρώ.

Το είδος αυτό του τουρισμού μπορεί να συνδυαστεί με αθλητικά γεγονότα, προπονήσεις ή και ατομικό αθλητισμό π.χ. ιστιοπλοΐα, ποδηλασία κ.α. Στην Ελλάδα η μορφή αυτή τουρισμού έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης. Η πλειάδα των αθλητικών εγκαταστάσεων, μετά από την οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο του αθλητικού τουρισμού καθώς, επωφελούμενοι και από το καλό κλίμα, ξένοι αθλητές και αθλητικά σωματεία είναι δυνατόν να προετοιμάζονται για μεγάλα αθλητικά γεγονότα στη χώρα μας.

Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός, που περιλαμβάνει εκκλησίες, μοναστήρια, πανηγύρεις, στη χώρα μας βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης. Η Ελλάδα είναι ίσως μια από τις λίγες χώρες στον κόσμο που μπορεί να αναπτύξει τη μορφή αυτή του τουρισμού, καθώς τα ελληνικά μοναστήρια αποτελούν θαυμάσια τεκμήρια τέχνης και τεχνικής, χτισμένα από το 10ο αιώνα συνδυάζουν την ελληνική ορθόδοξη παράδοση με την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και της ζωγραφικής στον ελληνικό χώρο. Ο ορθόδοξος μοναχισμός έχει προσφέρει σε κάθε γωνιά του τόπου μας θαυμάσια μνημεία, προσαρμοσμένα απόλυτα στη γεωγραφική θέση, το ανάγλυφο του εδάφους και το φυσικό τοπίο.

Πολιτιστικός τουρισμός

Με αφορμή ή την επίσκεψη για πολιτιστικά γεγονότα ή για μνημεία. Η Ελλάδα έχει μια πολύ μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά που αν την εκμεταλλευθεί κατάλληλα θα προσελκύσει ένα μεγάλο μέρος της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική, οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά κέντρα των πόλεων αποτελούν βασικά στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσιογνωμίας της χώρας μας.

Ο πλούτος και η ποικιλομορφία της ελληνικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς αναδεικνύονται στους 653 διατηρητέους παραδοσιακούς οικισμούς, τα 8000 διατηρητέα κτήρια καθώς και τα αρχαία και βυζαντινά μνημεία. Η διατήρηση και η ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς αποτελεί συστατικό στοιχείο της τουριστικής ανάπτυξης και της προσφοράς εναλλακτικών δυνατοτήτων για κάθε είδους τουριστική δραστηριότητα. Πολλά κτήρια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής έχουν σήμερα αποκτήσει νέες χρήσεις και στεγάζουν διάφορες λειτουργίες, όπως τουριστικά καταλύματα, μουσεία, εκθέσεις, εστιατόρια, δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες κ.λπ. Τα ιστορικά κέντρα των ελληνικών πόλεων αναζωογονούνται με ανακαινίσεις κτηρίων, πεζοδρομήσεις και διαμορφώσεις χώρων αποτελώντας ελκυστικούς τόπους επίσκεψής τους.

Επιπλέον σε ολόκληρο τον ελληνικό χώρο είναι διάσπαρτες οι οχυρώσεις θέσεων και οικισμών με φυλάκια, πύργους ή τείχη με επάλξεις και πύργους. Χτισμένα από τους Βυζαντινούς, συχνά επάνω σε θέσεις οχυρωμένες από τους αρχαίους χρόνους, δέχτηκαν αργότερα προσθήκες και επεκτάσεις από Φράγκους, Ενετούς ή Γενουάτες και από τους Οθωμανούς. Τα κάστρα του ελληνικού χώρου σηματοδοτούν την ιστορική διαμόρφωση του τόπου μας και αποτυπώνουν τη διαδοχή ιστορικών εποχών, οικοδομικών τεχνικών και πολιτιστικών προτύπων.

Οικοτουρισμός

Τουρισμός δηλαδή που συνδυάζει την τοπική οικονομική ανάπτυξη, διαφύλαξη της ποιότητας του περιβάλλοντος και την ανάδειξη των φυσικών πλεονεκτημάτων και της ιστορίας μιας περιοχής.

Οι συνδυασμοί όλων ή κάποιων από τα είδη τουρισμού που αναφέραμε πιο πάνω μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη του τουρισμού στη χώρα μας. Η προσφορά τουριστικών πακέτων γαστρονομίας, ψυχαγωγίας και ενημέρωσης για τον πολιτιστικό πλούτο που διαθέτει η Ελλάδα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για τους τουριστικούς πράκτορες καθώς θα αμβλύνει τη χωροταξική συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας, και θα αναβαθμίσει και θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν που προσφέρεται από αυτήν.

Θεραπευτικός - Ιαματικός τουρισμός

Η φύση εκτός από σπάνια τοπία και ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές, «χάρισε» στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές, ήδη, από τους αρχαίους χρόνους.

Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής τους θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές, με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία (θερμαλισμός).

Η γεωγραφική κατανομή των πηγών δεν είναι τυχαία, καθώς συνδέεται είτε με τεκτονικά γεγονότα, όπως, για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των πηγών του Καϊάφα, της Κυλλήνης και του Λαγκαδά, είτε με ηφαιστειακές δραστηριότητες όπως, για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των πηγών των Μεθάνων, της Μήλου, της Λέσβου, της Σαμοθράκης και της Λήμνου. Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλαπλών παθήσεων, όπως είναι τα αρθρικά και οι ρευματοπάθειες, και διακρίνεται σε δύο είδη:

- την εσωτερική, η οποία περιλαμβάνει την ποσιθεραπεία (πόση ιαματικών νερών), εισπνοθεραπεία (εισπνοή των αερίων ή των σταγονιδίων των μεταλλικών νερών) και τις πλύσεις (στοματικές, ρινικές, γυναικολογικές)
- την εξωτερική, η οποία περιλαμβάνει τα λουτρά, τις καταιωνίσεις (για ορισμένο χρόνο το σώμα δέχεται το θερμομεταλλικό νερό, που έρχεται με ψηλή ή χαμηλή πίεση) τις υδρομαλάξεις (το σώμα δέχεται την πίεση του νερού), την υδροκινησιοθεραπεία (συνδυασμός λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, όσο το σώμα βρίσκεται στο νερό) και την πηλοθεραπεία (εφαρμογή πηλού, που έχει «ωριμάσει», σε σημεία του σώματος με διάφορες παθήσεις).

Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση. Επίσης, η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νοιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης.

Παράλληλα, κινητοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις ενός τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου.

Πολλές επιχειρήσεις σ' όλη τη χώρα, προσφέρουν τη δυνατότητα να απολαύσετε τα μοναδικά πλεονεκτήματα της ελληνικής υπαίθρου, μέσω ειδικών προγραμμάτων αγροτουρισμού. Οι επιχειρήσεις αυτές κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- πρατήρια / εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων
- αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής
- τουριστικά γραφεία, που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- αγροκτήματα
- επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων
- εργαστήρια λαϊκής τέχνης

Ελληνική φύση - Οικολογικός τουρισμός

Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προοικίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού-εναλλακτικού τουρισμού.

Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

- να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες
- να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες
- να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους (βραχώδεις ακτές, αμμώδεις παραλίες, αμμοθίνες, «δέλτα» ποταμών, λίμνες, έλη, αλίπεδα κ.α.)
- να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο

- να επισκεφθεί τα μοναδικά θαλάσσια πάρκα της Αλοννήσου και της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν, αντίστοιχα, καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους-μονάχους και η θαλάσσια χελώνα καρέτα-καρέτα.
- να συμμετάσχει σε δραστηριότητες extreme σπορ (κανόε-καγιακ, rafting, monoraft, hydrospeed, canyonig, ποδήλατο βουνού κ.α.), που τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν θεαματική άνοδο στην Ελλάδα
- τέλος, να διαμένει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, που αναπτύσσονται σε όλη την επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής.

3.3 Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές

Για πολλά χρόνια ο τουρισμός ήταν αγαθό που απολάμβαναν κυρίως οι ανώτερες οικονομικές τάξεις των αναπτυγμένων βιομηχανικά χωρών. Σήμερα, αποτελεί προσιτό αγαθό για σημαντικό ποσοστό των κατοίκων του πλανήτη μας. Τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Π.Ο.Τ.) επιβεβαιώνουν ότι το 1990 455,9 εκατομμύρια τουριστών ταξίδεψαν έξω από την χώρα τους, το 2002 ο αριθμός τους αυξάνεται σε 702,6 εκατομμύρια ενώ για το 2020 ο αριθμός των διεθνών τουριστών προβλέπεται να φθάσει περίπου τα 1,6 δισεκατομμύρια.

Σημαντικοί παράγοντες για την ανοδική πορεία της τουριστικής βιομηχανίας θεωρούνται:

1. Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και η αύξηση του ελεύθερου χρόνου που παρέχουν τη δυνατότητα σε πολλούς κατοίκους των ανεπτυγμένων χωρών του Βορρά και πρόσφατα μερικών χωρών της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής να ταξιδεύουν σε άλλες χώρες.
2. Η ανάπτυξη και η βελτίωση των μέσων μαζικής μεταφοράς,

δημιουργούν ευκαιρίες για ταξίδια σε μακρινούς τόπους με σχετικά φθηνά εισιτήρια.

3. Η μεγάλης διάρκειας παγκόσμια πολιτική σταθερότητα (λήξη του "Ψυχρού Πολέμου" και της "απειλής" πυρηνικού ολέθρου) η οποία προσφέρει την αίσθηση της ασφάλειας στους επίδοξους τουρίστες.

4. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (τηλεόραση, ράδιο κ.λ.π.), συμβάλλουν στην αύξηση του ενδιαφέροντος για τη γνωριμία με εξωτικές μακρινές περιοχές του πλανήτη μέσω τουριστικών εκπομπών, ταινιών, ειδήσεων κλπ.

5. Οι καθορισμένες ετήσιες θρησκευτικές και εθνικές γιορτές, ενθαρρύνουν την αύξηση του τοπικού τουρισμού και την ανάπτυξη της τοπικής τουριστικής υποδομής.

6. Οι μεγάλες διαφημιστικές εκστρατείες της τουριστικής βιομηχανίας οι οποίες αυξάνουν την επιθυμία για ταξίδια.

Αναγνωρίζοντας ότι ο τουρισμός είναι μια από τις μεγαλύτερες και ραγδαία αναπτυσσόμενες βιομηχανίες του πλανήτη μας, σκοπός αυτού του άρθρου είναι: α) να δια φωτίσει τους υποψήφιους τουρίστες για τις επιδράσεις που ο τουρισμός προκαλεί στην οικονομία, στην κοινωνία και στο φυσικό περιβάλλον των περιοχών που τον φιλοξενούν και β) να τους ενημερώσει για εναλλακτικές τουριστικές συμπεριφορές οι οποίες ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού και συμβάλλουν στη βιωσιμότητα των τουριστικών προορισμών.

3.3.1 Εναλλακτικοί τουρίστες

Αρκετοί άνθρωποι αναγνωρίζοντας τα προβλήματα που μπορεί να δημιουργήσει το κυρίαρχο μοντέλο του μαζικού τουρισμού οδηγήθηκαν στην αναζήτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, πολιτισμικός τουρισμός, ιστορικός τουρισμός). Αυτές οι μορφές σέβονται ταυτόχρονα την τοπική κοινωνία και τους επισκέπτες της, την πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον. Στόχος τους είναι να προσφέρουν ενδιαφέρουσες και εκπαιδευτικές διακοπές στους τουρίστες που ωφελούν ταυτόχρονα την τοπική κοινωνία και έχουν ως αποτέλεσμα την βιωσιμότητα των τουριστικών περιοχών.

Σύμφωνα με τον Π.Ο.Τ. η έννοια της βιωσιμότητας των τουριστικών περιοχών υπονοεί ότι οι τουριστικές πηγές (πολιτισμός, αξιοθέατα, φυσικό περιβάλλον) χρησιμοποιούνται από τους κατοίκους και τους επισκέπτες με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η ύπαρξη και η ομαλή λειτουργία τους για τις μελλοντικές γενιές.

Οι τουρίστες που ακολουθούν αυτές τις μορφές διακοπών συχνά αυτοαποκαλούνται ταξιδιώτες. Η διαφορά μεταξύ τουρίστα και ταξιδιώτη

είναι ότι ο πρώτος επισκέπτεται μια περιοχή με σκοπό να ψυχαγωγηθεί από εικόνες και εμπειρίες που δημιουργήθηκαν ειδικά για την τουριστική αγορά, ενώ ο δεύτερος επισκέπτεται μια περιοχή με σκοπό να μάθει και να βιώσει τον πολιτισμό και το περιβάλλον της, ακολουθώντας έξι βασικές αρχές:

1. Προετοιμασία

Προετοιμάζεται για το ταξίδι του μαθαίνοντας την κουλτούρα, την ιστορία και τις συνήθειες των ανθρώπων της περιοχής. Προσπαθεί να μάθει βασικούς χαιρετισμούς και το 'ευχαριστώ' στη γλώσσα της χώρας που θα επισκεφθεί.

2. Επιλογή κατάλληλου τουριστικού πράκτορα

Βεβαιώνεται ότι η επιχείρηση του τουριστικού του πράκτορα είναι: α) φιλική προς το περιβάλλον, β) υποστηρίζει προγράμματα και παίρνει πρωτοβουλίες που μειώνουν τα σκουπίδια και την μόλυνση του περιβάλλοντος, γ) χορηγεί πληροφορίες για τα είδη προς εξαφάνιση και για το εμπόριο παράνομων προϊόντων στην περιοχή που θα επισκεφθεί, δ) συνεργάζεται και προσλαμβάνει τοπικούς ξεναγούς και άλλο προσωπικό, ε) διοργανώνει τουριστικά προγράμματα τα οποία συνδέονται άμεσα με την τοπική κοινότητα, στ) έχει την δυνατότητα να προσφέρει χαμηλού προφίλ καταλύματα, τα οποία ανήκουν και διευθύνονται από κατοίκους της περιοχής και δεν υιοθετούν τον ακριβό καταναλωτισμό που ακολουθούν τα μεγάλα διεθνή ξενοδοχεία.

3. Σεβασμός στις τοπικές συνήθειες, πολιτισμό, και τρόπο ζωής

Ο ταξιδιώτης συμπεριφέρεται στους ντόπιους με τον ίδιο τρόπο που θα ήθελε να του συμπεριφέρονται οι τουρίστες στο τόπο του. Σέβεται και προσπαθεί να συμμετέχει στις τοπικές συνήθειες. Δέχεται ότι οι άλλοι άνθρωποι έχουν διαφορετικό και όχι "λάθος" ή "κατώτερο" τρόπο ζωής. Σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, ειδικά όταν βρίσκεται στην πλεονεκτική θέση να διαθέτει οικονομική ευμάρεια. Δείχνει ευαισθησία στην φωτογράφιση ανθρώπων και τοποθεσιών. Αποφεύγει σχέσεις, ιδιαίτερα σεξουαλικές, που δεν βασίζονται στον αμοιβαίο σεβασμό. Ντύνεται και συμπεριφέρεται με τρόπο που δεν θίγει τις τοπικές κοινωνικές, και θρησκευτικές, συνήθειες και αξίες.

4. Υπεύθυνη περιβαλλοντική, οικονομική, και κοινωνική συμπεριφορά.

Γνωρίζει την περιοχή με τα πόδια, το ποδήλατο ή με τα μαζικά μέσα μεταφοράς, αποφεύγει τα τουριστικά λεωφορεία ή τα ιδιωτικά αυτοκίνητα γιατί επιβαρύνουν την κυκλοφορία και συνεισφέρουν στην αύξηση της μόλυνσης του περιβάλλοντος. Αποφεύγει εκδρομές εκτός των κανονικών δρόμων γιατί είναι πιθανόν να βλάψει τμήματα του

φυσικού περιβάλλοντος. Δεν λερώνει με σκουπίδια. Καταναλώνει τοπικά φαγητά και ποτά ώστε τα έξοδά του να ωφελούν την περιοχή που τον φιλοξενεί. Προσπαθεί στις αγορές του να μην εκμεταλλεύεται την φτώχεια και την ανάγκη των πωλητών και προτιμά ενθύμια κατασκευασμένα στον τόπο που επισκέπτεται. Αποφεύγει προϊόντα τα οποία προέρχονται από προστατευόμενα είδη του ζωικού ή φυτικού περιβάλλοντος. Προσπαθεί να μην σπαταλά βασικά αναγκαία αγαθά για την περιοχή όπως το νερό και οι καύσιμες ύλες.

5.Ρεαλιστική αυτοπαρουσίαση

Μοιράζεται με τους ντόπιους πληροφορίες σχετικές για την κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική πραγματικότητα που αντιμετωπίζει στη χώρα του. Δεν ωραιοποιεί τη δυτική κοινωνία. Συζητά με τους ντόπιους τις ιδέες τους για την χώρα τους και τους τουρίστες.

6. Συνέχιση της εμπειρίας μετά το τέλος των διακοπών. Συμμετέχει σε περιβαλλοντικές ομάδες και υποστηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα στην χώρα του. Περιγράφει στους φίλους του εκτός από τα τουριστικά αξιοθέατα και την καθημερινή ζωή των ανθρώπων που συνάντησε.

Η αύξηση του αριθμού των τουριστών που υιοθετούν τέτοιου είδους συμπεριφορές και αναζητούν εναλλακτικές μορφές διακοπών μπορεί να συνεισφέρει στη βιωσιμότητα (οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική) των τουριστικών περιοχών και να αποδυναμώσει το από πολλές απόψεις επιζήμιο μοντέλο του μαζικού τουρισμού που κυριαρχεί σήμερα στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

Τελειώνοντας, είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη κάθε περιοχής εξαρτάται κυρίως από τους τοπικούς παράγοντες της (πολιτική ηγεσία, τουριστικοί φορείς, μόνιμοι κάτοικοι). Αυτοί ανάλογα με τις αποφάσεις που θα λάβουν και την συνεργασία που θα αναπτύξουν έχουν την δυνατότητα να σχεδιάσουν και να ανοίξουν τον δρόμο για την βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου τους. Ωστόσο, η αύξηση της απαίτησης για εναλλακτικές μορφές διακοπών και η ανάγκη των τουριστικών περιοχών για προσέλκυση επισκεπτών, μπορούν να παρωθήσουν τους τοπικούς παράγοντες σε μεθόδους και τρόπους διαχείρισης των τουριστικών πηγών που ικανοποιεί τις οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών και διασφαλίζει την πολιτισμική ακεραιότητα, την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας για τις επόμενες γενιές.

Συνοψίζοντας τα όσα συζητήθηκαν μέχρι τώρα καταλήγουμε ότι η ραγδαία ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας προκαλεί επιπτώσεις που

πολλές φορές έχουν αρνητικά αντίκτυπα στο οικονομικό, κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον των τουριστικών περιοχών, ενώ μακροχρόνια μπορούν να υποβαθμίσουν την ίδια τη διαδικασία του τουρισμού. Ενημερωμένοι, κοινωνικά υπεύθυνοι και περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι τουρίστες αναζητώντας εναλλακτικές μορφές διακοπών και υιοθετώντας εναλλακτικές συμπεριφορές έχουν την ευκαιρία να ελαχιστοποιήσουν αυτές τις επιπτώσεις, να συνεισφέρουν στη βιωσιμότητα των τουριστικών περιοχών και να ενθαρρύνουν τους τοπικούς παράγοντες προς αποφάσεις και σχεδιασμούς βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

3.3.2 Παράδοση, πολιτισμική ταυτότητα και τουρισμός

Ορισμένοι μελετητές, μαζί με τους ρομαντικούς εκείνους επικριτές του τουρισμού, που τείνουν να εξιδανικεύουν το προ-τουριστικό παρελθόν, προσλαμβάνουν την «παράδοση» και το είδος του «εκμοντερνισμού» που επιφέρει ο τουρισμός ως αμοιβαία αποκλειόμενες διαδικασίες και απορρίπτουν το ενδεχόμενο της αμοιβαίας προσαρμογής τους. Ωστόσο, ο εκμοντερνισμός δεν θα πρέπει να ταυτισθεί με την καταστροφή της «παράδοσης», ούτε καταστροφή της «παράδοσης» να θεωρηθεί ως προαπαιτούμενο του «εκμοντερνισμού».

Παράδοση και εκμοντερνισμός μπορούν να ιδωθούν ως αλληλεξαρτώμενες διαδικασίες, δεδομένου ότι ο επιλεκτικός εκμοντερνισμός ενδέχεται, σε τελική ανάλυση, να ενδυναμώσει υφιστάμενα θεσμικά σχήματα και ιδεολογίες. Μάλιστα, η κοινωνική αλλαγή σε μια σφαίρα ενδέχεται να αποτρέψει αλλαγές σε μια άλλη σφαίρα. Υπό αυτή την έννοια, ο τουρισμός έχει τη δυνατότητα να συμβάλει στην ανασυγκρότηση της τοπικής ταυτότητας. Εξάλλου, στην ανθρωπολογία, η αντίληψη ότι η πολιτισμική ταυτότητα δεν κληρονομείται παθητικά, όπως η ιστορία, η παράδοση και το παρελθόν δεν μεταβιβάζονται παθητικά στις επόμενες γενιές- αποτελεί πλέον κοινό τόπο.

Το παρελθόν κατασκευάζεται δυναμικά στο παρόν, με όρους του παρόντος, και συγκροτεί ένα συμφραζόμενο για τον προσδιορισμό και επαναπροσδιορισμό του εαυτού και της πολιτισμικής ταυτότητας. Το θέμα της ταυτότητας εμφανίζεται σε διάφορα επίπεδα λόγου για τον τουρισμό και προσεγγίζεται ως επί το πλείστον από σκοπιά των αναπαραστάσεων της πολιτιστικής κληρονομιάς. Όπως καταδεικνύουν οι πρακτικές του μάρκετινγκ, η διεθνής προαγωγή του τουρισμού απαιτεί ένας τόπος να έχει το δικό του συγκεκριμένο χαρακτήρα. Για να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό στην τουριστική αγορά, ένας τόπος πρέπει να διαθέτει κάποιο «σήμα κατατεθέν» που να δίνει έμφαση στη μοναδικότητα ή την αυθεντικότητά του. Σύμφωνα με τη λογική της

προαγωγής, κάθε περιοχή χρειάζεται να παράγει, να επιβεβαιώνει και να προβάλλει μια ταυτότητα με τη μορφή μιας επαλήθευσης του εαυτού για λογαριασμό των άλλων, στην προκειμένη περίπτωση, των τουριστών. Τα σημάδια της ταυτότητας τα οποία οι τοπικές κοινωνίες διαθέτουν προς «έγκριση» των τουριστών και των φορέων του τουρισμού συμπεριλαμβάνουν τόπους μνήμης, ιστορικά μνημεία, παραδόσεις και διάφορα δρώμενα -γενικά, στοιχεία που συγκροτούν τη λεγόμενη «πολιτισμική κληρονομιά»- καθώς και παραδοσιακές τέχνες. Σε τοπικό επίπεδο, μια πηγή προβλημάτων συγκρούσεων εντοπίζεται σε διάφορα κοινωνικο-πολιτικά ζητήματα τα οποία αναδύονται μέσα από τη διαχείριση της σχέσης κληρονομιάς και ταυτότητας. Στο επίπεδο αυτό τα προβλήματα γίνονται συνθετότερα, καθώς το αίτημα για την ταυτότητα προκύπτει τόσο εντός της κοινωνίας υποδοχής όσο και έξωθεν αυτής. Οι ποικίλες αναπαραστάσεις κρατικών φορέων, επαγγελματιών, προσωρινών ή μονίμων κατοίκων και ατόμων με μακρόχρονη ή βραχύβια παρουσία στην περιοχή προσβάλλουν διαφορετικές απαιτήσεις οι οποίες γίνονται αιτία για διαμάχες. Πρόκειται για απαιτήσεις που εκφράζουν την επιθυμία για συμβολική οικειοποίηση του τόπου μέσω της πολιτισμικής κληρονομιάς, και κατά συνέπεια, για κυριαρχία επ' αυτού. Η «κληρονομιά» μπορεί να ιδωθεί σαν ένα είδος περιουσιακού στοιχείου, η αξία του οποίου συνεχώς αυξάνει. Παγκόσμιες οργανώσεις όπως η Ουνέσκο παρέχουν οικονομική ενίσχυση για την αξιοποίηση «τόπων κληρονομιάς παγκόσμιου ενδιαφέροντος», τους οποίους προάγουν ως κτήμα ολόκληρης της ανθρωπότητας, άσχετα από τη συγκεκριμένη εδαφική επικράτεια όπου εντοπίζονται. Από την άλλη μεριά, οι σχετικές με την ιδιοκτησία της εθνικής κληρονομιάς διεκδικήσεις ολοένα και πληθαίνουν. Το κρίσιμο ζήτημα σχετικά με τέτοιου τύπου διεκδικήσεις αφορά την πολιτική της κληρονομιάς.

Σύμφωνα με τη Lanfant (1995: 36-37), το όλο εγχείρημα ανασυγκρότησης της ταυτότητας ξεκινά με τη ματιά του τουρίστα. Η τελευταία αποτελεί τον καθρέφτη μέσω του οποίου η τοπική κοινωνία υποδοχής ανακαλύπτει την αντανάκλαση του εαυτού της. Ως εκ τούτου, η σχετική με την επιβεβαίωση της ταυτότητάς της εκτίμηση δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο με αναφορά στον «άλλο». Στη συμβολική παραγωγή «διακριτών» τουριστικών τόπων συμβάλλει η αξιοποίηση της παράδοσης ή της κληρονομιάς ως πόρου για τις ανάγκες διαφήμισης στην αγορά ή ως τουριστικού προϊόντος. Παρουσιάζοντας την κληρονομιά της στο πλαίσιο του τουρισμού, η τοπική κοινωνία είναι αναγκασμένη να προχωρήσει στην ανασύσταση του παρελθόντος της, να το οικειοποιηθεί, να το υποστασιοποιήσει, και να το εκθέσει στη ματιά του ξένου ως ένα διακριτό σημάδι της ταυτότητάς της. Έτσι, από τη στιγμή που εξειδικεύεται στον τουρισμό, ένας τόπος εκφράζει μια

συλλογική μνήμη. Η τελευταία κατασκευάζεται με αφορμή την παρουσία /κυκλοφορία τουριστών και συνιστά ένα διάλογο ανάμεσα στο μακρινό παρελθόν και σ' ένα ραγδαία μεταβαλλόμενο, εφήμερο παρόν.

Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν είναι μόνο ή πρωτίστως ο τουρισμός ο οποίος υποστασιοποιεί τον πολιτισμό. Η διαχείριση του πολιτισμού ως συμβόλου και γενικά η διαδικασία με την οποία ο πολιτισμός σχεδιάζεται και τροποποιείται για να ενθαρρύνει πολιτικές κινητοποιήσεις, αποτελεί συνάρτηση κατά κόρον του εθνικισμού. Άμεση σχέση με αυτή τη διαδικασία «πολιτικοποίησης του πολιτισμού» έχουν οι επινοητικές χρήσεις της ιστορίας που δίνουν την εντύπωση της συνέχειας -όπως στην περίπτωση της Ελλάδας- με κάποιο αρχαίο παρελθόν. Είναι γεγονός ότι τα σύμβολα και οι αναπαραστάσεις του έθνους σχεδιάζονται συνήθως πάνω στο πολιτισμικό παρελθόν, αποκτούν όμως νόημα στο παρόν. Μεταφέρουν και εγείρουν σημασίες και δράση, δεν είναι απλά εικόνες του παρελθόντος, αλλά νοηματοδοτούνται στο παρόν. Έτσι γίνονται παράδοση στο παρόν.

Τα έθνη και οι εθνικοί πολιτισμοί, ως κατασκευές που είναι, γίνονται αντικείμενο διαχείρισης, και υπόκεινται σε ένα συνεχή μετασχηματισμό, από παράγοντες, όπως το κράτος.

3.3.3 Επιδράσεις του σύγχρονου τουρισμού

Ο σύγχρονος τουρισμός και ιδιαίτερα το μοντέλο του "μαζικού τουρισμού", το οποίο σύμφωνα με τον Π.Ο.Τ αντιπροσωπεύει το 80% του διεθνούς τουρισμού, προωθείται μέσω φθηνών πακέτων σε δημοφιλείς τουριστικές περιοχές, συνήθως χαρακτηρίζεται από το σλόγκαν "ήλιος, θάλασσα και σεξ" και διακρίνεται από α) την ανάγκη για δυτικού τύπου ανέσεις, υπηρεσίες, διασκέδαση και φαγητά, και β) την αναζήτηση για αναμνηστικά (σουβενίρ) και τυποποιημένη διασκέδαση τοπικής κουλτούρας.

Ως ανθρώπινη δραστηριότητα αυτό το είδος τουρισμού προκαλεί θετικές και αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία, στην κοινωνία και στο φυσικό περιβάλλον των τουριστικών περιοχών. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι:

Θετικές επιδράσεις

Στον οικονομικό τομέα ο τουρισμός, όντας βιομηχανία στηριζόμενη κυρίως στο ανθρώπινο δυναμικό, συμβάλλει θετικά στην αναζωογόνηση των τοπικών οικονομιών αφού δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, μειώνει την ανεργία και την οικονομική μετανάστευση. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Ελληνικό Κέντρο Έρευνας για την Αειφόρο Ανάπτυξη, το 10% του συνόλου των εργαζομένων απασχολείται στον τουριστικό τομέα ενώ ταυτόχρονα οι τουριστικές υπηρεσίες κάλυψαν το 2000 το 45,6% του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου.

Άλλος τομέας που επηρεάζεται από την τουριστική διαδικασία είναι ο κοινωνικός. Αδιαμφισβήτητα, ο τουρισμός αποτελεί μέσο διάδοσης πληροφοριών σχετικών με τα ήθη, τα έθιμα και τον τρόπο ζωής των διαφορετικών πολιτισμών του πλανήτη μας και συνεισφέρει θετικά στην γνωριμία των λαών και την ειρηνική συνύπαρξή τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι απαιτήσεις των τουριστών για καθαρό περιβάλλον, καθαρό νερό και υγειονομικά συστήματα αποχέτευσης, ενθαρρύνουν τη δημιουργία έργων υποδομής που ωφελούν ταυτόχρονα τους μόνιμους κατοίκους των τουριστικών περιοχών.

Αρνητικές επιπτώσεις

Ωστόσο, με τις θετικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης συνυπάρχουν και οι αρνητικές. Στον οικονομικό τομέα, αρκετές είναι οι περιπτώσεις όπου μεγάλο μερίδιο των εσόδων από τις δραστηριότητες του τουρισμού καταλήγει σε πολυεθνικούς τουριστικούς πράκτορες, σε εισαγωγές αγαθών που επιθυμούν οι ξένοι τουρίστες, σε εισιτήρια πολυεθνικών αεροπορικών εταιριών ή σε αλυσίδες πολυεθνικών ξενοδοχειακών μονάδων, με αποτέλεσμα αξιοσημείωτο ποσοστό από τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού να διαφεύγουν από την τοπική οικονομία χωρίς να συνεισφέρουν στην αναβάθμισή της. Έρευνες στην Ταϊλάνδη έδειξαν ότι το 70% των τουριστικών εσόδων διοχετεύεται έξω από την χώρα, ενώ το ποσοστό διαφυγής χρημάτων από τον τουρισμό στην Καραϊβική φθάνει το 80%.

Σε κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο, ο δυτικός τρόπος ζωής και τα έντονα καταναλωτικά πρότυπα που συχνά προβάλλουν οι τουρίστες επηρεάζουν, φέρνουν αλλαγές και σύγχυση στις συνήθειες και τους ρυθμούς ζωής των τοπικών κοινωνιών υποβαθμίζοντας ή καταστρέφοντας την σημασία της τοπικής κουλτούρας. Ζωντανό παράδειγμα για μας τους Έλληνες οι αλλαγές που προκλήθηκαν σε αξίες, ήθη και έθιμα ελληνικών περιοχών ύστερα από την τουριστικοποίησή τους.

Τέλος, είναι σημαντικό να επισημάνουμε τις επιδράσεις που διαπιστώνουμε στο φυσικό περιβάλλον. Οι πλέον ορατές είναι η πληθώρα οδικών αρτηριών κατά μήκος των ακτών που οδηγούν στους τουριστικούς προορισμούς και ο συνωστισμός στις παραλίες. Ταυτόχρονα, η απαίτηση για διαφορετική εκμετάλλευση της ελεύθερης γης (παραθαλάσσιας ή ορεινής) με σκοπό τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τις ανάγκες των επισκεπτών, καταλήγει συχνά στην εξαφάνιση της βιοποικιλότητας των τουριστικών περιοχών και την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντός τους. Επίσης η αυξημένη ζήτηση για αγαθά πρώτης ανάγκης και πηγές ενέργειας (π.χ ηλεκτρισμός, καύσιμες ύλες κ.λ.π) κατά την διάρκεια των τουριστικών περιόδων αυξάνει τις ελλείψεις αυτών των αγαθών δημιουργώντας προβλήματα στις σχέσεις μονίμων κατοίκων και τουριστικής βιομηχανίας. Συγκεκριμένα, η υψηλή ζήτηση νερού και ιδιαίτερα η υπεράντληση έχει πολλαπλές επιπτώσεις σε αυτές τις περιοχές, όπως η μη-αντιστρεπτή υφαλμύρωση των υπόγειων υδροφορέων. Η αλόγιστη κατανάλωση νερού κατά την άνομβρη περίοδο, προκαλεί πιέσεις στους υδάτινους πόρους, ιδιαίτερα στα μικρά νησιά. Η τουριστική βιομηχανία είναι, επιπλέον, παραγωγός μεγάλων ποσοτήτων στερεών αποβλήτων. Οι τοπικές αρχές αδυνατούν, τις περισσότερες φορές, να αντεπεξέλθουν αποτελεσματικά σε αυτή την παραγωγή. Ο καθαρισμός των ακτών με τη χρήση ειδικών μηχανημάτων έχει γίνει κοινή πρακτική, παρότι οι μέθοδοι αυτές ενδέχεται να προκαλούν διάβρωση στις παραλίες. Παράλληλα, η επεξεργασία των λυμάτων και οι ιατρικές υπηρεσίες, παρουσιάζονται συχνά ανεπαρκείς κατά τις περιόδους αιχμής.

Από τις παραπάνω επισημάνσεις φαίνεται ότι οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού είναι δυνατόν να βλάψουν μακροχρόνια τον ίδιο τον τουρισμό. Το "παρθένο" φυσικό περιβάλλον και οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (αξιοθέατα, ήθη, έθιμα κ.λ.π.) ενός τόπου είναι αιτίες που τον καθιερώνουν ως τουριστικό προορισμό. Η υποβάθμιση ή εξαθλίωση

αυτών στοιχείων καταλήγει στην ανάλογη υποβάθμιση της τουριστικής δραστηριότητας.

Στη χώρα μας έχει ήδη εκπονηθεί Πρόγραμμα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ελληνικών Ακτών και Νησιών, που παρείχε γενικές και ειδικές αρχές για τη διαχείριση των περιοχών αυτών, κατευθύνσεις για την οριοθέτηση της παράκτιας ζώνης, τομεακές κατευθύνσεις στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης και ειδικές προτάσεις. Στο πλαίσιο του Προγράμματος διαμορφώθηκε Σχέδιο Οδηγίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Παράκτιων Περιοχών. Ο πρόσφατος Νόμος για το Χωροταξικό Σχεδιασμό και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη προβλέπει τη διαμόρφωση Ειδικών Πλαισίων Χωρικής Ανάπτυξης για περιοχές με ειδικά προβλήματα όπως οι παράκτιες και νησιωτικές.

Τα προβλήματα και οι δυνατότητες ανάπτυξης του παράκτιου χώρου στην Ελλάδα επιβάλλουν την ανάγκη ορθολογικής διαχείρισής του με την προοπτική μιας στρατηγικής Βιώσιμης Ανάπτυξης που θα λαμβάνει υπόψη τη φέρουσα ικανότητα κάθε περιοχής.

Στόχος της Στρατηγικής είναι η αρμονική ένταξη των τουριστικών δραστηριοτήτων στο φυσικό περιβάλλον μέσω της αποφυγής και της αποτελεσματικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πιέσεων που δημιουργούν.

3.3.4 Πλαίσιο Θέσεων του Επιμελητηρίου Μεσσηνίας για τον Χωροταξικό και Πολεοδομικό Σχεδιασμό με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη

Το Επιμελητήριο Μεσσηνίας με μεγάλη προσοχή προσεγγίζει το θέμα του νέου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού της Καλαμάτας, πρωτεύουσας του Ν. Μεσσηνίας και Μητροπολιτικού Κέντρου της ευρύτερης περιοχής -σύμφωνα με το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο- επειδή μέσω αυτού του αναπτυξιακού εργαλείου μπαίνουν οι κανόνες ανάπτυξης τουλάχιστον για τα επόμενα 30 χρόνια που στόχο έχουν την βιώσιμη ανάπτυξη.

Γενικά

Η διαδικασία του σχεδιασμού (ΓΠΣ) στοχεύει στη δημιουργία μια νέας εικόνας του τόπου, διαμορφωμένης στη βάση μιας στρατηγικής τοπικού και ίσως και υπερτοπικού χαρακτήρα (Καλαμάτα - Μητροπολιτικό κέντρο) με στόχο την ικανοποίηση αφενός των κατοίκων και των τοπικών επιχειρήσεων και αφετέρου των προσδοκιών των επισκεπτών και των επενδυτών.

Η μοναδικότητα κάθε πόλης οφείλεται στην χωροταξική της διευθέτηση, στην ιδιαιτερότητα της μορφής και της λειτουργίας των χώρων της, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο οι αστικοί χώροι συναντούν την ατομική και συλλογική εμπειρία. Με άλλα λόγια, η ιδιαίτερη σύμπτωση χρόνου, χώρου και πολιτισμού είναι αυτή που σφυρηλατεί τις ατομικές αστικές ταυτότητας και δημιουργεί τους ρυθμούς της ζωής μιας πόλης.

Κεντρικό ρόλο εδώ παίζουν οι αισθητικές και στρατηγικές παρεμβάσεις της αρχιτεκτονικής και του αστικού σχεδιασμού, οι οποίες, μέσα από επίσημες και ανεπίσημες διαδικασίες συμβάλλουν στην δημιουργία των αστικών πολιτισμών και ταυτόχρονα διαμορφώνουν την ιδιαίτερη εικόνα της πόλης.

Η εμφάνιση και η αίσθηση της πόλης, τα θέλγητρα που έχει και προσφέρει σε επισκέπτες και κατοίκους γίνονται τώρα τα κύρια γνωρίσματα που διαφοροποιούν μια πόλη από άλλες που την αναδεικνύουν σε μοναδικό και επιθυμητό τόπο επίσκεψης, εργασίας και επένδυσης.

Διεθνές Περιβάλλον

Διεθνώς θα παρατηρήσουμε ότι οι πόλεις προκειμένου να επιβιώσουν αναγκάζονται να ανταγωνιστούν με άλλες πόλεις στο πεδίο των οικονομικών επενδύσεων αναζητώντας επομένως τρόπους να βελτιώσουν το προφίλ τους και να πετύχουν την διαφορετικότητα για να ενταχθούν στη συνέχεια σ' ένα διεθνές πλαίσιο.

Αυτό τις υποχρεώνει να γίνουν ελκυστικοί και δραστήριοι τόποι για επιχειρηματικές, βιομηχανικές και τουριστικές επενδύσεις που θα τις επιτρέπουν να εξασφαλίσουν δείκτες ευημερίας, θέσεις απασχόλησης αλλά και πόρους που ενθαρρύνουν τη χρήση του πολιτισμού σε συνδυασμό με άλλες κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές ως εργαλείου

για την αναζωογόνηση του αστικού τοπίου, την καλλιέργεια της πολιτισμικής ταυτότητας της πόλης και του ευρύτερου Μητροπολιτικού Κέντρου της Καλαμάτας και την υποστήριξη της κοινωνικής ισότητας στην χρήση της δημοτικής επικράτειας και τη συγκρότηση μιας «κοινωνικής ταυτότητας».

Σημαντικό όμως ζήτημα σ' ένα στρατηγικό αναπτυξιακό σχεδιασμό μιας πόλης που της έχει ανατεθεί Μητροπολιτικός ρόλος είναι η παρουσία ενός ισχυρού «πολιτικού σχεδιασμού» που επιτρέπει να εξασφαλίζονται όλες οι προϋποθέσεις αποτελεσματικού τρόπου επικοινωνίας με τον πολίτη - ενεργό δημότη.

Η «πολιτιστική» αναζωογόνηση του αστικού κέντρου θέλει επίσης την αναδόμηση της Δημοτικής Επικράτειας ώστε σε συνδυασμό να οδηγούν στην αναγέννηση της τοπικής δημοκρατίας και τη συγκρότηση μιας «κοινωνικής ταυτότητας» όπου συνυπάρχουν και συναλλάσσονται οι διαφορετικές ηλικιακές ή εθνοπολιτιστικές ομάδες, οι διαφορετικές εκδοχές σεξουαλικότητας και τα διαφορετικά φύλα, οι διαφορετικές δεξιότητες, επαγγέλματα και πολιτικές τάσεις τα οποία από κοινού συγκροτούν την σύγχρονη πόλη μπορούν να ανακαλύψουν εκ νέου η μία την άλλη με ανθρώπινους όρους και ταυτόχρονα να ανακαλύψουν εκ νέου την πόλη τους και την ιστορία της.

Εν κατακλείδι εάν ο πολίτης - δημότης δεν αισθανθεί περήφανος για τον τόπο του τότε πολύ δύσκολα θα βοηθήσει για την αναγέννηση της πόλης του και πολύ περισσότερο να κατανοήσει την συλλογική ηθική και ευθύνη.

Αρχές - μέθοδος του σχεδιασμού

Οι αρχές στις οποίες πρέπει να στηρίζεται τόσο ο χωροταξικός, όσο και ο πολεοδομικός σχεδιασμός οδηγούν στον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή την αειφορική διαχείριση των πόρων ώστε να εξυπηρετούνται οι σύγχρονες ανάγκες και ταυτόχρονα, να διατηρούνται οι δυνατότητες ανάπτυξης για τις επόμενες γενεές.

1. Στην αφετηρία του σχεδιασμού, στη διάγνωση της υπάρχουσας κατάστασης, πρέπει να εντοπίζονται τα ισχυρά σημεία, τα «συγκριτικά πλεονεκτήματα» της συγκεκριμένης περιοχής που αποτελεί το αντικείμενο του σχεδιασμού. Αυτά μπορεί να αναφέρονται στη γεωγραφική θέση, τις συνδυασμένες μεταφορές, τις κλιματολογικές

συνθήκες, τους φυσικούς, ενεργειακούς και υδάτινους πόρους, τα υπάρχοντα δίκτυα υποδομής, την πολιτιστική κληρονομιά, την ποιότητα ζωής, το επιχειρηματικό περιβάλλον, το εργατικό δυναμικό, τις επενδυτικές ευκαιρίες..

2. Ο εντοπισμός των αδυναμιών είναι κρίσιμος, ιδιαίτερα ως προς την ποιότητα των συνθηκών κατοικίας, τις περιβαλλοντικές συνθήκες, την ισορροπία

απασχόλησης - κατοικίας, τη συγκοινωνιακή υποδομή και τις κυκλοφοριακές συνθήκες, την εξυπηρέτηση από τεχνολογικά δίκτυα (ευρυζωνικότητα, φυσικό αέριο, διαχείριση αποβλήτων και απορριμμάτων), τη διασύνδεση της περιοχής με άλλες όμορες ή σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο. Ακόμη, η σχέση αστικών πυρήνων με τις περι-αστικές ζώνες και τις σχετικές πιέσεις. Αποτελέσματα αυτών των αδυναμιών είναι η άναρχη δόμηση, η κυκλοφοριακή συμφόρηση, η ρύπανση του περιβάλλοντος, η υπερκατανάλωση ελεύθερων χώρων.

3. Η ανίχνευση και ο εντοπισμός των ευκαιριών αλλά και των απειλών για την ανάπτυξη της περιοχής που δημιουργούνται από εξωγενείς αλλά και από ενδογενείς παράγοντες (ενδεικτικά: μεταβολές στο εθνικό ή ακόμη και το διεθνές επίπεδο με την παγκοσμιοποίηση, οδικοί άξονες και μεγάλα έργα π.χ. ΠΟΤΑ). Είναι πρωταρχικής σημασίας η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία, σε όλους τους τομείς (πληροφορική και επικοινωνία, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ανακύκλωση, κλπ). Οι αρχές της αειφορίας πρέπει να διέπουν την ανάλυση των απειλών αλλά και των ευκαιριών, δεδομένου ότι ένα αναβαθμισμένο, καθαρό περιβάλλον, με ορθολογική και συνεπή διαχείριση, μπορεί να αποτελέσει αποφασιστικό συντελεστή της ελκυστικότητας μιας περιοχής.

4. Παγκόσμιες Τάσεις

Ιδιαίτερη προσοχή στα πρώτα βήματα αυτού του σχεδιασμού θα πρέπει να δίδεται στο Διεθνές περιβάλλον και στην λεγόμενη «παγκοσμιοποίηση» όπου πολλές πολιτισμικές και οικονομικές τάσεις και ανταλλαγές υπερβαίνουν τα γεωγραφικά και διοικητικά όρια των εθνών κρατών. Οι τάσεις αυτές έχουν μπει σε τροχιά δίνοντας ελάχιστες ευκαιρίες για διαμεσολάβηση στις εθνικές κυβερνήσεις ή στην Ε.Ε. και χωρίς το παραμικρό ενδιαφέρον για τις συνέπειες αποφάσεων που πάρθηκαν σε άλλα μέρη του κόσμου σε τοπικό επίπεδο. Η παγκοσμιοποίηση είναι σήμερα η σχεδόν αδιαμφισβήτητη αιτία και αιτιολογία της ανεργίας, της αποβιομηχάνισης και της εμφάνισης πόλεων και περιοχών που βιώνουν μια γενική παρακμή του αστικού

περιβάλλοντος, μείωση πληθυσμού, αύξηση της εγκληματικότητας, ανεργία κ.α. Οι επιταγές της παγκοσμιοποίησης διαμορφώνουν εκ νέου τις κοινωνικές, πολιτισμικές και τοπικές ανισότητες σε τέτοιο βαθμό που μας υποχρεώνει να συμφωνήσουμε με τους πολλούς στο ότι είναι πολύ δύσκολο να αρέσει οποιαδήποτε μορφή κι αν παίρνει η παγκοσμιοποίηση. Πάντως πολύ πιθανό είναι ότι τα προϊόντα και οι πρακτικές του παγκοσμιοποιημένου πολιτισμού θα μετασχηματίζονται ή θα υπονομεύονται και μόνο με την επαφή τους με ένα συγκεκριμένο τοπικό πολιτισμό. Έχει μάλιστα επισημανθεί ότι η τοπική απάντηση στην παγκοσμιοποίηση είναι συχνά η αύξηση της παραγωγής διαφοράς και όχι η αύξηση της παγκόσμιας παραγωγής ομοιότητας. Αυτή η διαδικασία συχνά παίρνει τη μορφή μιας εξύμνησης των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και πρακτικών που συχνά φτάνει στο επίπεδο της παρωδίας.

3.3.5 Μεσσηνία είμαστε εμείς

Πλούσια σε καρπούς και κατάλουστη από μύρια κρυστάλλινα νερά, άριστο βοσκοτόπι , χωρίς δύσκολο χειμώνα, από χειμερινούς ανέμους, ούτε πάλι υπερβολικά θερμή από το άρμα του ηλίου" αναφέρει για τη Μεσσηνία ο Ευριπίδης. Πράγματι η Μεσσηνία ,είναι ένας τόπος , στην οποία η φύση χάρισε απλόχερα τα δώρα της και αποτελεί για τον επισκέπτη ιδανικό τόπο διακοπών και χαλάρωσης. Ο μεσσηνιακός πλούτος, βασίζεται στα εξαιρετικά τοπικά προϊόντα , αλλά και στον τουρισμό που αποτελεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, τη «βαριά» βιομηχανία του τόπου. Η Νομαρχιακή Αρχή ,επιδιώκει να αναπτύξει με έναν τρόπο ισορροπημένο και βιώσιμο τον τουρισμό στη Μεσσηνία , ώστε να αποφέρει ουσιαστικά κοινωνικοοικονομικά και πολιτιστικά οφέλη, εφαρμόζει δε , συγκεκριμένη στρατηγική ,στην οποία έχει ενσωματώσει τις αρχές της αειφορίας, θεωρώντας ως απαραίτητη προϋπόθεση της όποιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, τη βελτίωση της ποιότητας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος , αναδεικνύοντάς το ως πολύτιμο φυσικό πόρο. Συγχρόνως όμως, επιζητείται και η ενεργός συμμετοχή , όλων των πολιτών για την επίτευξη αυτού του στόχου και αυτό έχει γίνει σαφές από την κατεύθυνση της προβολής και της διαφήμισής του. Στα πλαίσια λοιπόν αυτά, έχει προωθηθεί μία καμπάνια με τον τίτλο «η Μεσσηνία είμαστε εμείς», με πρόθεση , να γίνει ευκολότερα αποδεκτή, από το κοινό, η προσπάθεια για ευαισθητοποίηση σε θέματα τουρισμού, η συνειδητοποίηση της εμπορευματοποίησης των υπηρεσιών και η άμεση

ανάγκη αναβάθμισής τους. Στόχος, πάνω από όλα, η δημιουργία της βάσης της "τουριστικής συνείδησης", από τη στιγμή που η φιλοξενία στη χώρα μας είναι παράδοση και η έννοια "τουρισμός" αγγίζει τον καθένα από εμάς.

3.3.6 Costa Navarino - δείχνει το δρόμο για τον τουρισμό στη Μεσσηνία

Η επένδυση Costa Navarino της εταιρίας TEMES του εφοπλιστή Βασίλη Κωνσταντακόπουλου, η οποία υλοποιείται στην ΠΟΤΑ Μεσσηνίας, ένας νέος πολυτελής προορισμός στη Μεσόγειο, σε μια έκταση 10.000 στρεμμάτων, που συνδυάζει πολλές φυσικές ομορφιές.

Το συγκρότημα Navarino Dunes αναπτύσσεται σε μία περιοχή έκτασης 1.300 στρεμμάτων με παραθαλάσσια πρόσοψη ενός χιλιομέτρου αμμώδους παραλίας στο Ιόνιο Πέλαγος. Τα δύο resort hotels στο Navarino Dunes (Romanos Navarino Dunes Resort, The Luxury Collection και Westin Navarino Dunes Resort), που θα είναι διαμορφωμένα σε συγκροτήματα με βίλες, βρίσκονται κοντά στις πόλεις της Πύλου, Χώρας και Γαργαλιάνων, περίπου μισή ώρα από το διεθνές αεροδρόμιο της Καλαμάτας και με οδική πρόσβαση από την Αθήνα. Σε ό,τι αφορά την προσβασιμότητα η αεροπορική εταιρία Air Berlin θα ξεκινήσει πτήσεις για Καλαμάτα από Νυρεμβέργη.

Το Romanos Navarino Dunes Resort, The Luxury Collection θα περιλαμβάνει 321 πολυτελή δωμάτια και σουίτες με 142 ιδιωτικές

πισίνες, καθώς και πολλές κοινόχρηστες πισίνες. Το Westin Navarino Dunes Resort θα διαθέτει 445 δωμάτια πολυτελείας και σουίτες με 123 ιδιωτικές πισίνες, καθώς και πολλές κοινόχρηστες πισίνες.

Στις δραστηριότητες που θα αναπτυχθούν στις εκτάσεις της Costa Navarino θα περιλαμβάνονται επίσης αυτόνομο συνεδριακό κέντρο, spa / θαλασσοθεραπεία, εσωτερικές και εξωτερικές αθλητικές εγκαταστάσεις, θαλάσσιο πάρκο, κέντρο δημιουργικής απασχόλησης παιδιών, κέντρο ψυχαγωγίας, κεντρική πλατεία με καταστήματα και εστιατόρια, καθώς και ένα ευρύ φάσμα αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων για όλες τις ηλικίες.

Σημειώνεται ότι στο Navarino Dunes υπολογίζεται ότι σε πρώτη φάση θα δημιουργηθούν περίπου 750 άμεσες θέσεις εργασίας, με προοπτική ο αριθμός αυτός να ανέλθει σταδιακά στις 1.200.

Σύμφωνα με τις διαβεβαιώσεις των ιθυνόντων η φροντίδα του περιβάλλοντος –στα σκαριά η συνεργασία με το κορυφαίο Πανεπιστήμιο της Στοκχόλμης- είναι πρωταρχικής σημασίας, ενώ ιδιαίτερες μελέτες γίνονται σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης για τη διαχείριση του νερού. Οι πληροφορίες από τους μελετητές είναι ότι δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή πρόβλημα στη Μεσσηνία αν γίνεται σωστή διαχείριση υδάτων. Η μελέτη προβλέπει «κάπου 3 φράγματα στην περιοχή» και θα παρουσιαστεί στην Πύλο. Επίσης έχει επισημανθεί ότι είναι νομικώς δυνατόν πλέον να ποτίζει η Costa Navarino με νερό που θα έχει ανακτηθεί από βιολογικούς καθαρισμούς, όπως αυτοί της Πύλου και της Χώρας, ρίχνοντας την κατανάλωση ίσως κάτω και από το μισό. Αξίζει να αναφερθεί πως εκπονούνται μελέτες για την κατασκευή δρόμου, ώστε να πηγαίνουν ασφαλώς και αξιοπρεπώς οι τουρίστες στο νέο κορυφαίο τουριστικό προορισμό.

Δρόμος

Αξίζει να αναφερθεί πως εκπονείται μελέτη και υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την κατασκευή, μέσω του ΕΣΠΑ, καλύτερου δρόμου. Η πραγματοποίηση του έργου αυτού θα διευκολύνει τους τουρίστες, όσους απασχοληθούν στην Costa Navarino, καθώς και όλους τους κατοίκους της Μεσσηνίας.

Αρχή με 700

Οι θέσεις εργασίας που θα δημιουργήσει η Costa Navarino, σύμφωνα με σχετικές αναφορές, κυμαίνονται στους 700 κατά το 2ο έτος λειτουργίας του Navarino Dunes, που θα ανέλθουν σε περίπου 1.000 την τρίτη

χρονιά. Στο ξενοδοχείο που θα λειτουργήσει δεύτερο στη σειρά, κοντά στην Πύλο, το προσωπικό ίσως φτάσει τα 600 άτομα. Η λειτουργία των ξενοδοχείων της Costa Navarino θα προσφέρει στη Δυτική Μεσσηνία τη διαφοροποίηση επαγγελμάτων που τόσο έχει ανάγκη, ώστε να κρατήσει εκεί τα νέα παιδιά της. Επίσης, θα δώσει δουλειά σε ανέργους από την Καλαμάτα και ευρύτερα τη Μεσσηνία ή και σε ανθρώπους καταγόμενους από την περιοχή, που θα επιστρέψουν. Άλλωστε με ανακοίνωση, έχει γνωστοποιηθεί ότι δίνεται προτεραιότητα στους κατοίκους της Μεσσηνίας, όσον αφορά τις προσλήψεις και έχει ξεκινήσει ήδη ο εντοπισμός κατάλληλου προσωπικού για την κάλυψη διαφόρων θέσεων με προοπτική μακροχρόνιας συνεργασίας.

Διάχυση οφέλους στην κοινωνία

Οι τουρίστες πολυτελείας ξοδεύουν από 300 έως 1000 ευρώ ημερησίως. Πόσα από αυτά θα περάσουν στην τοπική κοινωνία; Οι υπεύθυνοι έχουν υπολογίσει ότι για κάθε ευρώ που θα ξοδεύεται εντός προορισμού, άλλο 1,8 ευρώ θα ξοδεύεται εκτός. Συγκεκριμένα τα 5 από τα 8 γεύματά τους οι τουρίστες αυτού του επιπέδου αναμένεται να τα κάνουν εκτός προορισμού. Μάλιστα, οφέλη θα υπάρχουν και από την κατανάλωση ελαιολάδου στις μονάδες της Costa Navarino, αφού σχεδιάζεται και η χρήση του μέχρι και σε elaiotherapy, για τις πρακτικές της οποίας ειδικοί ανατρέχουν ακόμη και σε αρχαία συγγράμματα ώστε να τις διαμορφώσουν.

3.4 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

3.4.1 Classical e-Filoxenia Hotel

Στους πρόποδες του Ταΰγετου, στα περίχωρα της πόλης της Καλαμάτας, το ξενοδοχείο περιτριγυρίζεται από τη μαγευτική ύπαιθρο και τα γαλάζια νερά του Μεσσηνιακού Κόλπου.

Η Καλαμάτα είναι μια όμορφη αρχαία πόλη με πλούσια ιστορική κληρονομιά. Χαρακτηριστικά της περιοχής, η μεγάλους μήκους παραλία με λευκή άμμο και βότσαλο και τα πολυάριθμα πολιτιστικά αξιοθέατα. Το αίθριο κλίμα, κάνει την περιοχή το ιδανικό τόπο για καλοκαιρινές διακοπές ή για ένα χειμωνιάτικο διάλειμμα.

Τα δωμάτια χαρακτηρίζονται από μια ήρεμη, άχρονη γοητεία και είναι διακοσμημένα σε χαλαρωτικές αποχρώσεις του γκρι, καμυλό και κρεμ με κομψότατη επίπλωση. Απλές αλλά και εκλεπτυσμένες οι οκτώ σουίτες μοιάζουν να επιπλέουν πάνω στη θάλασσα. Το ξενοδοχείο βρίσκεται ανάμεσα σε εντυπωσιακούς κήπους και τα γαλανά νερά του Μεσσηνιακού Κόλπου, προσφέρει μαγευτική θέα, βεράντα για τις καλοκαιρινές βραδιές και πολυτελείς παροχές. Πλεονέκτημα του ξενοδοχείου η φήμη του, η οποία οφείλεται στην ικανοποίηση και ευχαρίστηση των επισκεπτών.

Δωμάτια: 188. Ξενοδοχειακή αλυσίδα : Classical Hotels.

3.4.2. Elite City Resort

Το Elite City Resort βρίσκεται στην καρδιά του Μεσσηνιακού κόλπου, στους πρόποδες του όρους Ταΰγετος, λίγα μόλις λεπτά από την παραλία.

Η θέση του Elite City Resort προσφέρει στους επισκέπτες καταπληκτική θέα στα βουνά και το Μεσσηνιακό κόλπο.

Όλα τα δωμάτια είναι διακοσμημένα σε μοντέρνο, λιτό ύφος, προσφέροντας στους επισκέπτες σύγχρονες ανέσεις για μία ευχάριστη, άνετη διαμονή. Οι επισκέπτες μπορούν να χαλαρώσουν δίπλα στη μεγάλη πισίνα, απολαμβάνοντας ένα ποτό.

Το εμπορικό κέντρο της Καλαμάτας απέχει μόλις 4χμ., με μια ποικιλία από εστιατόρια, καφέ, μπαρ και καταστήματα.

Η εξαιρετη τοποθεσία είναι ιδανική όχι μόνο για τους τουρίστες, αλλά και για όσους ταξιδεύουν για επαγγελματικούς λόγους.

Δωμάτια: 157.

3.4.3 Haikos (ΧΑΪΚΟΣ)

Το ξενοδοχείο ΧΑΪΚΟΣ βρίσκεται στο κεντρικότερο σημείο της παραλίας της Καλαμάτας, μπροστά στη θάλασσα και μόλις 3 χιλιόμετρα από την κεντρική πλατεία του εμπορικού κέντρου της .

Στο σημείο που βρίσκεται σήμερα το ξενοδοχείο «ΧΑΪΚΟΣ», τη δεκαετία του '60 υπήρχε ένα μικρό ταβερνάκι. Μετά από κάποια χρόνια, ο ιδιοκτήτης με τη βοήθεια της οικογένειάς του δημιούργησε το οικογενειακό αυτό ξενοδοχείο.

Δωμάτια: 112.

3.4.4. Pharae Palace

Το Pharae Palace βρίσκεται στη διάσημη παραλία της Καλαμάτας και λίγα λεπτά μακριά από τις εμπορικές περιοχές και το λιμάνι της Καλαμάτας.

Οι ευρύχωρα σχεδιασμένοι και καλαίσθητα διακοσμημένα κοινόχρηστοι χώροι του Pharae δημιουργούν μια μοναδική ατμόσφαιρα, όπου οι επισκέπτες μπορούν να χαλαρώσουν και να απολαύσουν τη διαμονή τους.

Όλα τα δωμάτια προσφέρουν θέα στη θάλασσα και το βουνό, επιπλωμένα μπαλκόνια και υπηρεσία δωματίου.

Οι επισκέπτες μπορούν να ξεκινήσουν τη μέρα τους με ένα νόστιμο πρωινό από τον πλούσιο μπουφέ, ενώ θαυμάζουν το εντυπωσιακό τοπίο του Μεσσηνιακού Κόλπου. Για δείπνο, προσφέρεται μεγάλη ποικιλία από μεσογειακές γεύσεις, με τη συνοδεία φανταστικών επιλογών από την τοπική κουζίνα.

Χαλαρώστε και κοινωνικοποιηθείτε στην οικεία και κομψή ατμόσφαιρα του Pharae Palace Café Bar ενώ απολαμβάνετε αναζωογονητικά εξωτικά κοκτέιλ και αλκοολούχα ποτά της περιοχής, καθώς και αρωματικό καφέ.

Η τοποθεσία είναι ιδανική και απέχει λίγα λεπτά από καλά εστιατόρια, μοντέρνα υπαίθρια καφέ και μπαρ.

Δωμάτια: 76.

3.4.5. Messinian Bay

Δίπλα στην παραλία, σε μια δημοφιλή περιοχή στον Μεσσηνιακό κόλπο βρίσκεται αυτό το προσφάτως ανακαινισμένο ξενοδοχείο που προσφέρει άνετα δωμάτια σε μια φανταστική τοποθεσία.

Το Messinian Bay περιβάλλεται από ένα όμορφο τοπίο από βουνά, γαλάζια θάλασσα και καταπράσινες περιοχές. Τα δωμάτια είναι όμορφα διακοσμημένα και προσφέρουν όμορφη θέα στο Μεσσηνιακό Κόλπο, το όρος Ταΰγετος και την πόλη της Καλαμάτας.

Με υπερσύγχρονους εσωτερικούς χώρους, το ξενοδοχείο είναι πλήρως εξοπλισμένο και προσφέρει μαγικές και αξέχαστες διακοπές. Το φιλόξενο προσωπικό παρέχει υπηρεσίες υψηλής ποιότητας με διακριτική φροντίδα.

Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, το beach bar προσφέρει ξαπλώστρες και ομπρέλες θαλάσσης. Οι επισκέπτες του Messinian Bay μπορούν να μεταβούν στην πόλη της Καλαμάτας που βρίσκεται 5χμ. μακριά.

Δωμάτια: 73.

3.4.6. REX

Το ξενοδοχείο REX βρίσκεται στο εμπορικό και ιστορικό κέντρο της Καλαμάτας δίπλα από το δημαρχείο της πόλης και λειτουργεί 12 μήνες το χρόνο. Με αφετηρία το ξενοδοχείο, μπορείτε να έχετε εύκολη και γρήγορη πρόσβαση σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες και τα αξιοθέατα της πόλης, ενώ η απόσταση από την παραλία είναι μόλις 2,5 χιλιόμετρα.

Το ξενοδοχείο REX είναι ένα από τα πρώτα νεοκλασικά κτίρια της πόλης που από τα τέλη του 19ου αιώνα φιλοξένησε σημαντικές προσωπικότητες, Έλληνες και ξένους πολιτικούς και ανθρώπους των τεχνών και των γραμμάτων.

Το 1999 αποτελεί χρονιά σταθμό, καθώς ανακαινίζεται πλήρως και επαναλειτουργεί με ακόμα υψηλότερα κριτήρια και σύγχρονες υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της εποχής. Έκτοτε πολλοί Έλληνες και ξένοι πολιτικοί, επιστήμονες, ηθοποιοί, συγγραφείς και αθλητές εξακολουθούν να εμπιστεύονται το ξενοδοχείο για την διαμονή τους κατά την επίσκεψή τους στην πόλη μας.

Δωμάτια: 42

3.4.7. Hotel Flisvos

Το Hotel Flisvos βρίσκεται στον παραλιακό δρόμο της Καλαμάτας και λειτουργεί όλο το χρόνο. Ξεκίνησε τη δραστηριότητά του στις αρχές της δεκαετίας του 70 και είναι συνδεδεμένο με τη σύγχρονη ιστορία της πόλης.

Το 2007 πραγματοποιήθηκε ριζική ανακαίνιση όλων των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων του με στόχο την προσαρμογή των υπηρεσιών του στις απαιτήσεις του σύγχρονου τουρισμού.

Η θέση του ξενοδοχείου στην παραλία της πόλης αποτελεί το συγκριτικό του πλεονέκτημα, καθώς η απεριόριστη θέα στο Μεσσηνιακό κόλπο και τον Ταΰγετο προσφέρει στον επισκέπτη ξεχωριστές στιγμές χαλάρωσης, ενώ η απόσταση δέκα λεπτών από το ιστορικό και εμπορικό κέντρο το καθιστούν ιδανική λύση για τον πελάτη που βρίσκεται στην περιοχή για επαγγελματικούς λόγους

Δωμάτια: 41.

3.4.8 Galaxy (Γαλαξίας)

Στο ιστορικό και εμπορικό κέντρο της Καλαμάτας στην οδό Κολοκοτρώνη 14 βρίσκεται το ξενοδοχείο Galaxy.

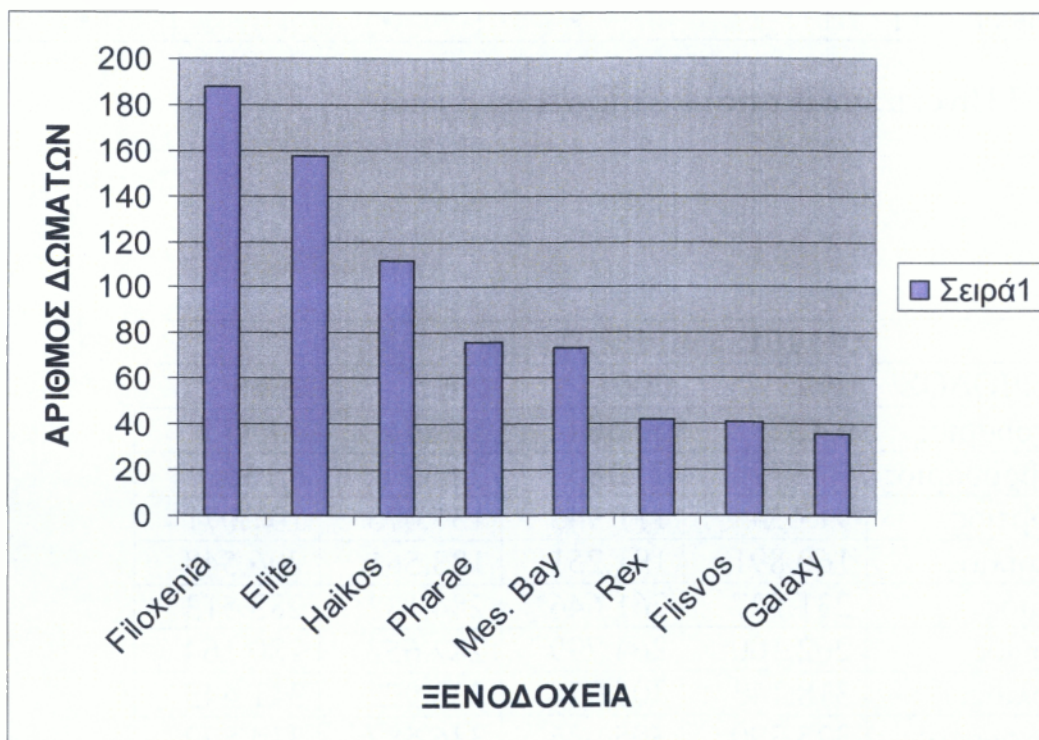
Το Galaxy είναι το κατάλληλο ξενοδοχείο για επιχειρηματίες, πολυάσχολους ανθρώπους, για τους οποίους ο χρόνος είναι πολύτιμος,

αλλά και για τον απλό επισκέπτη που ψάχνει για σωστή εξυπηρέτηση σε καλές τιμές.

Δωμάτια: 36.

3.5 Πίνακες και γραφήματα

3.5.1 Γράφημα για τον αριθμό των δωματίων των ξενοδοχείων

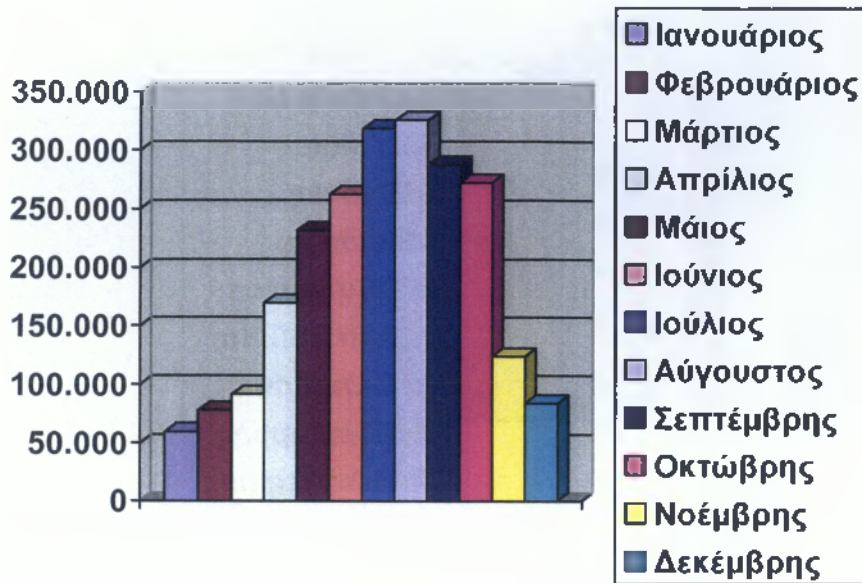
3.5.2 Συγκεντρωτικός πίνακας παροχής υπηρεσιών των ξενοδοχείων

	Κατ.	Πάρκινγκ	Κλιματισμός	Εστιατόριο	Πισίνα	Τηλεόραση	Κατοικίδιο
Filoxenia	Lux	•	•	•	•	•	
Elite	A	•	•	•	•		
Haikos	Γ	•	•				
Pharae	A	•	•	•		•	
Mess.Bay	B	•	•	•	•	•	•
Rex	A	•	•	•		•	
Flisvos	Γ	•	•			•	
Galaxy	Γ		•	•		•	•

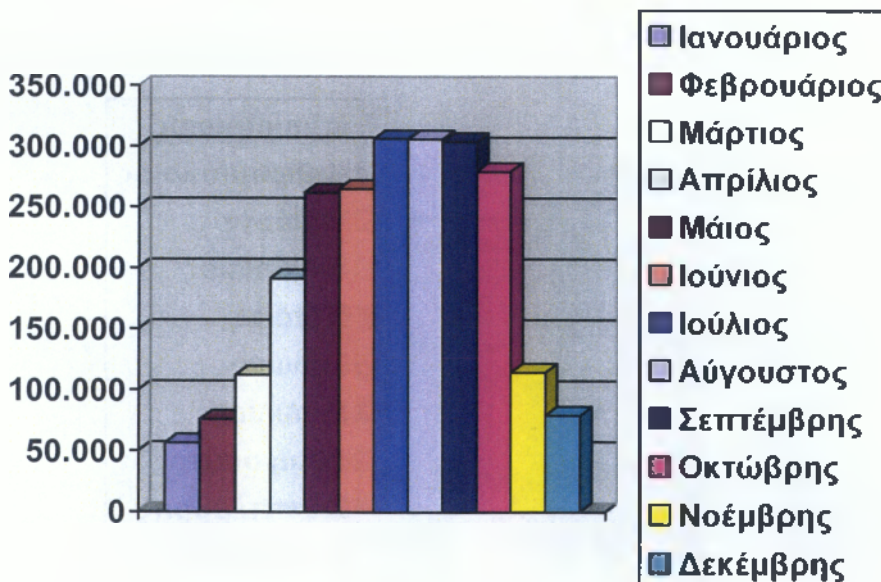
3.5.3 Πίνακας με στατιστικά στοιχεία τουρισμού

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ			
	2003	2004	2005	2006
Ιανουάριος	59.529	56.504	58.894	54.875
Φεβρουάριος	77.972	75.705	72.600	66.151
Μάρτιος	91.634	111.945	137.075	107.071
Απρίλιος	169.891	191.251	183.561	206.548
Μάιος	231.527	261.646	284.132	283.513
Ιούνιος	262.100	264.799	282.652	280.164
Ιούλιος	318.143	305.978	338.972	341.443
Αύγουστος	325.390	305.926	336.587	314.872
Σεπτέμβρης	287.358	303.506	302.833	296.532
Οκτώβρης	271.980	278.976	292.273	283.046
Νοέμβρης	123.800	114.048	104.822	95.682
Δεκέμβρης	83.919	78.723	75.656	71.022
% Μεταβολή	- 4,8	2,0	5,2	- 2,8

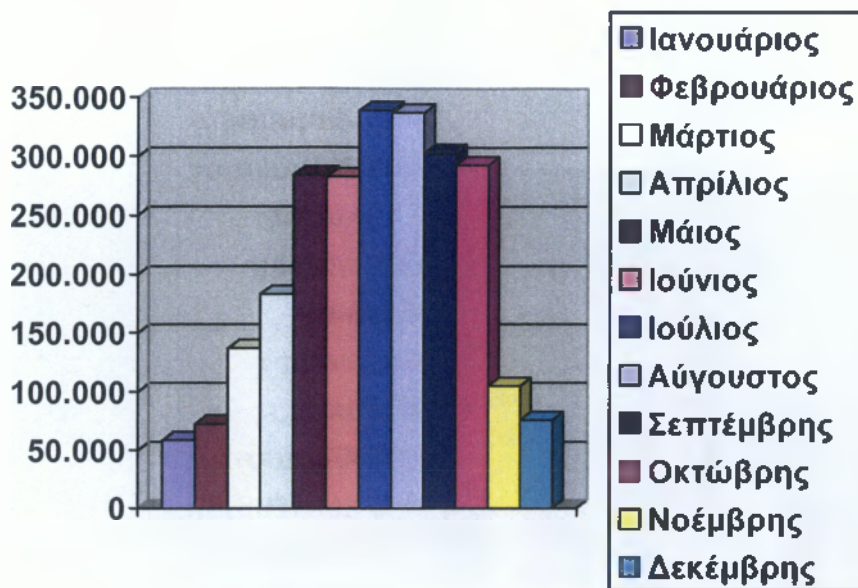
3.5.4 Γράφημα για το έτος 2003

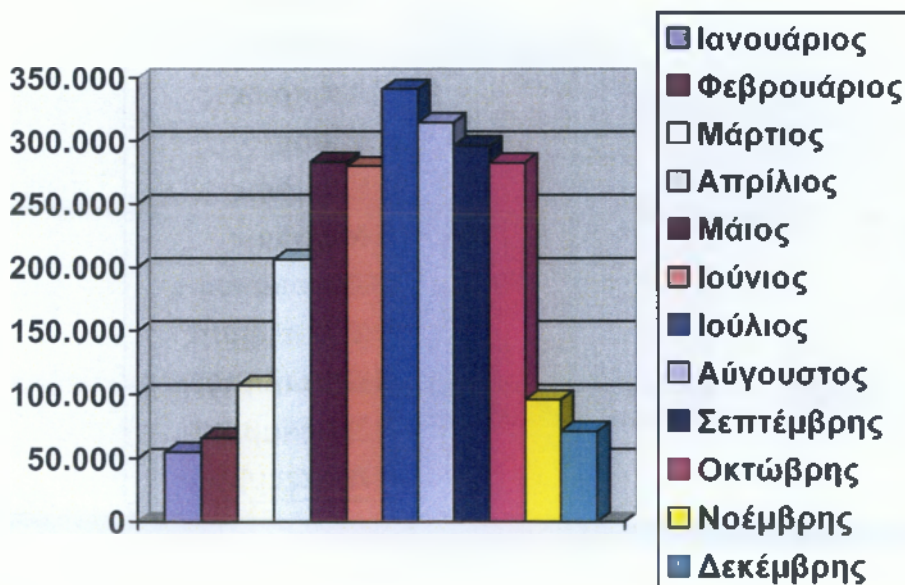
3.5.5 Γράφημα για το έτος 2004

3.5.6 Γράφημα για το έτος 2005

3.5.7 Γράφημα για το έτος 2006

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπεράσματα –προτάσεις

Το πολιτιστικό κεφάλαιο του δήμου Καλαμάτας αποτελείται από τους αρχαιολογικούς χώρους, τα ιστορικά μνημεία, την αρχιτεκτονική κληρονομιά, τα μουσεία, τους παραδοσιακούς οικισμούς, το φυσικό περιβάλλον κ τις τουριστικές υποδομές.

Το υπουργείο πολιτισμού με τις εφορίες αρχαιοτήτων είναι αυτοί που έχουν κατά κύριο λόγο την ευθύνη για την προστασία κ την συντήρηση των μνημείων κ των αρχαιολογικών χώρων.

Είναι απαραίτητη η συντήρηση και η διατήρηση των μνημείων κ των ιστορικών διατηρητέων κτιρίων σε μια καλή κατάσταση με αποτέλεσμα την καλή αισθητική των πόλεων.

Ο τουρισμός έχει όλες τις προϋποθέσεις προκειμένου να κάνει πράξη μια τουριστική ανάπτυξη που θα προωθεί τόσο τα παραδοσιακά όσο κ τα νέα τουριστικά προϊόντα. Είναι μια βιομηχανία που λειτουργεί 24 ώρες το 24ώρο. Στόχος είναι να εμπλουτίσει, να ενισχύσει κ να μετασχηματίσει το επιτυχημένο μοντέλο του ήλιου κ της θάλασσας σε ένα σύγχρονο πολυδύναμο μοντέλο παροχής σύγχρονων τουριστικών υπηρεσιών ολόκληρο το χρόνο. Για να επιτευχθεί αυτό χρειαζόμαστε εντατική, μεθοδική, στοχευόμενη κ συλλογική εργασία.

Ο τουρισμός βρίσκεται στην καρδιά της ελληνικής οικονομίας. Είναι ο τομέας χάρη στον οποίο μπορεί να πετύχει ένα μεγάλο αναπτυξιακό άλμα που θα οδηγήσει στην ενισχύσει των εισοδημάτων και της απασχόλησης. Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία και αποτελεσματικότητα είναι η διασφάλιση κοινωνικής συναίνεσης και η συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

Για να αναπτυχθεί ο τουρισμός στην περιφέρεια της Πελοποννήσου θα πρέπει:

1. Να ολοκληρωθούν οι κεντρικοί άξονες.
2. Συντήρηση και αποκατάσταση όλων των αρχαιολογικών χώρων.
3. Να γίνει ανάδειξη σπουδαιών μνημείων και προβολή μνημείων.
4. Να γίνει σωστή προβολή των τοπικών προϊόντων και να διαφημιστούν τα τουριστικά θέρετρα π.χ. παραλίες, ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, βουνά κ.ά.
5. Τέλος για την προβολή του πολιτισμικού πλούτου να αξιοποιηθεί το διαδίκτυο και κάθε δυνατόν μέσω προβολής.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ
ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

1) Α/Α.....

2) Φύλλο

ΑΝΔΡΑΣ

ΓΥΝΑΙΚΑ.....

3) Ηλικία

20-35.....

35-50.....

50>

4) Βαθμίδα Εκπαίδευσης

ΒΑΣΙΚΗ

ΜΕΣΗ

ΑΝΩΤΕΡΗ/ΑΝΩΤΑΤΗ

5) Επάγγελμα

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓ/ΑΣ

ΆΛΛΟ

6) Είσαστε ευχαριστημένοι από το επίπεδο και την ποιότητα των πολιτιστικών εκδηλώσεων που διοργανώνονται στο Δήμο Καλαμάτας ;

ΠΟΛΥ

ΑΡΚΕΤΑ

ΛΙΓΟ

ΚΑΘΟΛΟΥ

7) Σε ποιο βαθμό πιστεύεται ότι θα ωφεληθούν οι παρακάτω κλάδοι της οικονομίας της περιοχής, από την παρουσία Ελλήνων στη χώρα σας;

Α) Πρωτογενής ΠΟΛΥ ΑΡΚΕΤΑ..... ΛΙΓΟ.... ΚΑΘΟΛΟΥ

Β) Δευτερογενής ΠΟΛΥ ΑΡΚΕΤΑ..... ΛΙΓΟ.... ΚΑΘΟΛΟΥ

Γ) Εμπόριο ΠΟΛΥ ΑΡΚΕΤΑ..... ΛΙΓΟ.... ΚΑΘΟΛΟΥ

8) Έχετε επισκεφτεί ποτέ την Καλαμάτα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

8^α) Αν ναι μείνατε ευχαριστημένος από την επίσκεψή σας;

ΠΟΛΥ ΑΡΚΕΤΑ..... ΛΙΓΟ.... ΚΑΘΟΛΟΥ

9) Πόσο αποτελεσματική θεωρείτε ότι είναι η προβολή της Καλαμάτας ως τουριστικός προορισμός;

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ

ΚΑΛΗ

ΜΕΤΡΙΑ

ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ

10) Η ενημέρωση των πολιτών σε θέματα τουρισμού θεωρείτε ότι είναι

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ

ΚΑΛΗ

ΜΕΤΡΙΑ

ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ

11) Πως αντιμετωπίζετε την πιθανότητα αύξησης της τουριστικής κίνησης στην Καλαμάτα;

ΘΕΤΙΚΑ
ΑΡΝΗΤΙΚΑ
ΑΔΙΑΦΟΡΑ

12) Πιστεύετε ότι τα ιστορικά και φυσικά μνημεία της Καλαμάτας λειτουργούν σήμερα ως επισκέψιμοι χώροι που προσφέρουν οικονομικά οφέλη για την περιοχή και ταυτόχρονα ικανοποίηση στον επισκέπτη;

ΝΑΙ....
ΟΧΙ....

13) Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το φαινόμενο του τουρισμού εμφανίζεται αυτή τη στιγμή στην Καλαμάτα;

ΜΙΚΡΟ
ΜΕΤΡΙΟ
ΜΕΓΑΛΟ....

14) Πως αξιολογείται τις οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού με την υπάρχουσα τουριστική ανάπτυξη της περιοχής σας;

ΘΕΤΙΚΕΣ
ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ
ΟΥΔΕΤΕΡΕΣ

15) Πως αξιολογείται τις κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού με την υπάρχουσα τουριστική ανάπτυξη της περιοχής σας;

ΘΕΤΙΚΕΣ
ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ
ΟΥΔΕΤΕΡΕΣ

16) Πως αξιολογείται τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού με την υπάρχουσα τουριστική ανάπτυξη της περιοχής σας;

ΘΕΤΙΚΕΣ

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ

ΟΥΔΕΤΕΡΕΣ

17) Η ανατροφοδότηση από τους επισκέπτες αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την βελτίωση των επιχειρηματικών σχεδίων;

α)Υπάρχουν αναφορές ικανοποίησης επισκεπτών;

ΝΑΙ.....

ΟΧΙ.....

β)Πως θα περιγράφατε την ικανοποίηση των επισκεπτών στην Καλαμάτα;

.....
.....
.....
.....
.....

18)Οι τουριστικές επιχειρήσεις της Καλαμάτας που έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό σε σχέση με τις υπηρεσίες που παρέχουν πιστεύετε ότι:

.....Οι ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν ολοένα και βελτιώνεται

.....Παρέχουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες που μπορούν να καλύψουν τις απαιτήσεις των επισκεπτών

..... Παρέχουν χαμηλού επιπέδου υπηρεσίες που μπορούν να καλύψουν τις απαιτήσεις των επισκεπτών

.....Δεν γνωρίζω

19)Πόσο σημαντικό ρόλο πιστεύετε ότι παίζουν τα τουριστικά θέλγητρα της Καλαμάτας ;

α)Μουσεία	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Εκθέσεις	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Ιστορικά μνημεία	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Φυσικά μνημεία	ΝΑΙ	ΟΧΙ

β)Εκτιμάτε ότι τα παραπάνω θα μπορούσαν να προσελκύουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών;

1)Από την περιοχή ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
2)Από άλλες περιοχές της Ελλάδας;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
3)Από το εξωτερικό;	ΝΑΙ	ΟΧΙ

20)Πόσοι επισκέπτες επισκέπτονται τα σημεία της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής κάθε χρόνο;

.....
.....
.....
.....
.....

21)Πόσοι επισκέπτες θα πρότειναν τα στοιχεία που προσφέρει η Καλαμάτα σε φίλους , συγγενείς ή γνωστούς;

.....
.....
.....
.....
.....

Βιβλιογραφία

- Έρευνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο – Μια ανθρωπολογική προσέγγιση, Βασιλική Γαλάνη Μουτάφη, Εκδόσεις Προπομπός , 2002, Αθήνα
- Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον, Χ.Κοκκώσης, Π.Τσάρτας, Αθήνα 2001
- Ελλάδα των διακοπών 2002, Τουριστικός οδηγός
- Τουριστική οικονομική , Δημήτρης Λαγός, Εκδόσεις κριτική , Αθήνα 2005
- Καλαμάτα , Βασίλης Μηνακάκης , Αθηνά Καλαμάκη, Εκδόσεις Δήμος Καλαμάτας
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ , άρθρο 2007, Κυριακή 29 Απριλίου
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ , άρθρο 2007, Κυριακή 6 Μαΐου

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

- <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%AC%CF%84%CE%B1>
- http://www.inioxos.gr/abc/downloads/2010/arxeio_eis_igisewn/2_8_Aravosis_Konstantinos.gr.pdf
- http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanent_id=1 (εναλλακτικές μορφές τουρισμού)
- http://www.express.gr/news/business/214928oz_20090925214928.php3
- <p://www.oikologos.gr/News2004/0108.html>
- http://www.messinianchamber.gr/mesiniaimages/PLA_ISIOTHESEONE_F7008.M.Chorotaxikos
- [PoleodomikosSchediasmos15.9.08.pdf;jsessionid=3A3B19D4BAFF5C79D2F695FF61F1FB](#)
- http://filiatranews.blogspot.com/2010/03/blog-post_8151.html
- <http://www.hotel-flisvos.gr/>
- <http://www.rexhotel.gr/gr/dwmatia.html>
- <http://www.hotel-flisvos.gr/index-1.html>
- <http://www.hotel-galaxy.gr/>